

EĞİTİMİN ÖNÜNDEKİ ENGELLERİN ANALİZİ VE TÜRKİYE’NİN GÜNEYDOĞUSUNDAKİ OKUL DIŞI MÜLTECİ ÇOCUKLARIN PROFİLİ

2021

İNGEV Hakkında

İNGEV, İnsani gelişme için referans kabul edilen bağımsız bir sivil toplum kuruluşu olmak vizyonu ile hareket eder ve savunuculuk, araştırmalara dayanan sosyal politika önerileri ve uygulama projeleri yaparak insani gelişmeye katkıda bulunur.

İNGEV, kimseyi arkada bırakmama hedefiyle özellikle hassas grupların yaşam standartlarını geliştirmeye odaklanır. Öncelikle düşük gelirlilerin, kadınların, çocukların, mültecilerin ve iklim değişikliğinden zarar görenlerin sürdürülebilir geçim kaynaklarına sahip olmaları ve erişimi için çalışır.

Etkin sonuçlar almak için her düzeyde karar verici ile, merkezi ve yerel yönetimle iş birliği yapar. İNGEV ayrıca insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, cinsiyet eşitliği, eşitsizliklerin azaltılması, sorumlu tüketim-üretim ve iklim eylemi başta olmak üzere sürdürülebilir kalkınma hedeflerini ve insani gelişmeyi savunmayı başlıca misyonu olarak görmektedir.

İNGEV, dil, inanç, etnik köken, cinsiyet, siyasi görüş veya herhangi bir başka fark gözetmeksizin çalışmalarını sürdürür.

KISALTMALAR

AÇSHB	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
DGMM	T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
FRIT	Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı
GEM	Geçici Eğitim Merkezi
HEP	Hızlandırılmış Eğitim Programı
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
KAGEM	Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Aile ve Gençlik Merkezi
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
PIKTES	Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi
ŞEY	Şartlı Eğitim Yardım Programı
SGDD	Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
SGEÇ	Suriyeli Gönüllü Eğitim Çalışanı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNRWA	Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı

İçindekiler

Yönetici Özeti	6
Araştırma Amacı	8
Literatür Taraması ve Önceki Çalışmalar	9
Genel Durum.....	9
Yasal Arkaplan	11
Türk Hükümeti ve Diğer Paydaşlar Tarafından Sağlanan Destekler	11
Okul Çağındaki Mülteci Çocukların Eğitim Almasını Engelleyen Etmenler.....	20
Mülteci Çocukların Eğitim Alma Oranlarını Artırmaya İlişkin Öneriler.....	22
Okula Gitmeyen ve Okulu Bırakma Riski Olan Mülteci Çocuklar Üzerinde COVID-19'un Etkisi	23
Programlar ve En İyi Uygulama Örnekleri.....	24
Araştırma Tasarımı ve Yöntemi.....	25
Bakımverenler ile Yüz Yüze Görüşmeler	25
Çocuklar ile Gerçekleştirilen Derinlemesine Görüşmeler	26
Kilit Bilgi Sağlayıcı Görüşmeleri.....	28
Araştırma Kısıtlamaları.....	28
Araştırma Bulguları.....	29
Mülteci Bakımverenlerin Demografik Profili ve Hane Yapısı	29
Okula Gitmeyen Mülteci Çocukların Demografik Profili.....	32
Okula Gitmeyen Çocukların Roller ve Sorumlulukları.....	33
Okula Gitmeyen Mülteci Çocukların Eğitim Altyapısı	35
Eğitim Bariyerleri	36
Velilerin Çocuk Algısı	38
Velililerin Eğitimden Beklentileri.....	42
Çocuğun Okul ile İlişkisi.....	45
Velinin Okul ile İlişkisi	47
Velinin Çocuğunu Okula Gönderme Eğilimi	50
Sonuçlar ve Öneriler.....	55
Ek 1: Hane Yapısı Envanteri	59
Ek 2: Bakımveren Kantitatif Soru Formu.....	61
Ek 3: Kilit Bilgi Sağlayıcı Görüşme Rehberi.....	72
Ek 4: Kayıt Olmamış Çocuklarla Derinlemesine Görüşme Moderatör Rehberi.....	74
Ek 5: Okulu Bırakan Çocuklarla Derinlemesine Görüşme Moderatör Rehberi	77

Bu rapor Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir.
Yayın tarihi: Kasım 2021

Tablo Listesi

Tablo 1: 0-18 Yaş Arası Suriyeli Göçmen Çocukların Yaş ve Cinsiyet Dağılımı	9
Tablo 2: 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı İtibariyle Okul Çağındaki Suriyeli Göçmen Çocukların Toplam Kayıt Oranı	10
Tablo 3: Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve Kilis'teki Okul Çağındaki Suriyeli Mülteci Çocukların Kayıt Oranları.....	10
Tablo 4: İllere Göre Görüşülen Velilere İlişkin Örneklem Dağılımı	25
Tablo 5: Görüşülen Kişilerin Çocuğa Yakınlığına Göre Örneklem Dağılımı	25
Tablo 6: Görüşülen Çocukların İl, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Ayrıntılı Dağılımı	27
Tablo 7: Görüşülen Bakımverenlerin İl ve Yaşlara Göre Dağılımı.....	29
Tablo 8: Görüşülen Bakımverenlerin İllere Göre Eğitim Durumları	30
Tablo 9: Haneye En Fazla Gelir Getiren Kişinin İllere Göre Çalışma Durumu	30
Tablo 10: Haneye En Fazla Gelir Getiren Kişinin İllere Göre Çalışma Durumu (Sigortalı/Sigortasız)....	30
Tablo 11: Hanehalkının Göç Deneyimi.....	31
Tablo 12: Hanehalkının Taşınma/ Göç Etme Eğilimi	31
Tablo 13: Yardım Programları Farkındalığı	31
Tablo 14: Maddi Yardım Programlarından Yararlanma	32
Tablo 15: Maddi Yardım Programlarından Haberdar Olunan Bilgi Kaynakları	32
Tablo 16: Hanedeki Çocukların Yaş Gruplarına Göre Eğitim Durumları	33
Tablo 17: Hanedeki Çocukların Eğitim Durumunun İllere Göre Dağılımı	33
Tablo 17: Hanedeki Çocukların Eğitim Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı	33
Tablo 19: Çocuğun Tamamladığı Son Eğitim Düzeyi	35
Tablo 20: Çocuğun Düzenli Katıldığı Eğitim Programları – Okul dışında.....	36
Tablo 21: Çocuğun Hiç Okula Gitmemiş Olma Nedenleri	37
Tablo 22: Çocuğun Okulu Bırakma Nedenleri	38
Tablo 23: İllere Göre Bakımverenlerin Çocuk Algısı	39
Tablo 24: İllere Göre Bakımverenlerin Çocuk Evliliği Algısı	41
Tablo 25: Bakımverenlerin Okula Kayıt Deneyimleri	47
Tablo 26: Bakımverenlerin Okul Ziyaret Etme Durumları.....	48
Tablo 27: Bakımverenlerin Okul Yönetimi ile İlişkileri	48
Tablo 28: Bakımverenlerin Öğretmenler ile İlişkileri.....	49
Tablo 29: Mülteci Bakımverenlerin Yerel Bakımverenler ile İlişkileri	50
Tablo 30: Bakımverenin Çocuğunu Okula Göndermeyi Düşünme Eğilimi	51
Tablo 31: Bakımverenin Çocuğunu Okula Göndermeye İlişkin Kararlarını Etkileyen Etmenler	53

Grafik Listesi

Grafik 1: Hanedeki Çocukların Yaş Dağılımı	32
Grafik 2: Bakımverenlerin Çocuk Tanımı Algısı	39
Grafik 3: Bakımverenlerin Eğitim Algısı	40
Grafik 4: Bakımverenlerin Çocuk İşçiliği Algısı	41
Grafik 5: Bakımverenlerin Çocuk Evliliği Algısı	41
Grafik 6: Bakımverenlerin Eğitim ve Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişki	42
Grafik 7: İllere göre “Eğitim kişilerin daha iyi bir geleceğe sahip olmasını sağlar.” ifadesine katılım oranları	43
Grafik 8: İllere göre “Eğitim kişilerin iş bulmasını kolaylaştırır.” ifadesine katılım oranları	43
Grafik 9: Bakımverenlere Göre Eğitim ile Toplumsal ve Duygusal Beceriler Arasındaki İlişki	44
Grafik 10: Bakımverenlere Göre Eğitim ve Toplumsal Uyum Arasındaki İlişki	44
Grafik 11: Bakımverenlere Göre Çocuğun Okul ile İlişkisi	46
Grafik 12: Bakımverenlere Göre Çocuğun Okul Yönetimi ve Öğretmenler ile Arasındaki İlişki	47
Grafik 13: Bakımverenlerin Çocuğu Okula Yeniden Göndermeyi Düşünme Eğilimi	50

Yönetici Özeti

Araştırma mülteci çocukların eğitime erişiminin önündeki engellerin anlaşılabilmesi için tasarlanmıştır. Bu bariyerleri çeşitli boyutlarda değerlendirmek üzere araştırma kapsamında literatür taraması, bakımverenlerle kantitatif görüşmeler, çocuklarla ve kilit bilgi kaynaklarıyla derinlemesine görüşmelerden oluşan çeşitli veri toplama yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırmanın amacı, Türkiye'nin güneydoğusunda bulunan dört ildeki (Gaziantep, Hatay, Kilis ve Şanlıurfa) okul çağındaki mülteci çocukların eğitime erişimleri ve eğitimlerini sürdürmelerine ilişkin engellerin güncel bir analizini elde etmektir. Bunu gerçekleştirebilmek adına yukarıda belirtilen veri toplama yöntemleri kullanılmış çeşitli boyutlardaki engellerin ortaya konulması hedeflenmiştir.

Araştırma, çocukların okula erişmesini engelleyen çeşitli bariyerleri ortaya koymuştur. Söz konusu güçlüklerden kimisi okulların aşırı kalabalık olması ve ebeveynlerin çocuklarını okula kaydettirirken karşılaştıkları güçlükler (okula nasıl kaydolacağı ve gerekli belgelere nasıl erişileceği konusunda bilgi eksikliği olması vb.) gibi sisteme ilişkin iken diğerleri ise ebeveynlerin çocukların okulda zorbalığa uğrayacağı korkusundan kaynaklanmaktadır (yalnızca okulda değil, aynı zamanda çocuk okula gidip gelirken de). Bunun yanı sıra, okula devam etmenin önündeki bir diğer engel de ailelerin geçim kaynaklarına erişim ile yaşadıkları sıkıntılar ve düşük ekonomik durumlarına ilişkin endişelerdir. Ebeveynlerin geçim kaygıları ve ekonomik koşullarının zayıflığı dikkate alındığında, ebeveynlerin çocuklarını okula göndermeye teşvik edebilecek en önemli etmenlerden birisi örgün eğitim kapsamında mesleki eğitimin sağlanmasıdır. Böylelikle ebeveynlerin çocuklarının geleceğine ilişkin kaygılarının azalması ve onları okula göndermeye olan ilginin artması beklenebilir. Çocuğunu hiç okula göndermemiş ebeveynlerin yarısından fazlası belirli koşullar yerine getirildiğinde çocuklarını okula göndermeyi yeniden düşüneceklerini ifade etmiştir. Araştırma kapsamında görüşülen her çocuk okula gitmek istediğini, okulu bırakan çocuklar ise geri dönmek istediğini dile getirmiştir.

Ebeveynlerin ve çocukların yaşadığı tüm somut sorunlar ve endişeler göz önünde bulundurulduğunda aşağıda sıralanan müdahaleler ve iyileştirmeler çocukların okula gitme oranında olumlu etkiler yaratabilir:

- Mülteci ebeveynlerin okul ile ilişkilerini desteklemek üzere ebeveynlere Türk eğitim sistemi hakkında Arapça bilgi ve danışmanlık sağlayacak birimlerin kurulması ve mülteci ebeveynlerin oku yönetimi ve öğretmenler ile iletişiminin desteklenmesi için çeviri desteği sağlanması
- Bakımverenler için Türkçe kurslarının açılması, ailelere maddi yardımda bulunulması, çocukların okula gidiş gelişlerinde ücretsiz ulaşım sağlanması, okulda çocuklara ücretsiz beslenme sağlanması gibi destekler de okula kaydolmayı destekleyen bir ortam yaratmanın yolları olarak değerlendirilebilir. Ayrıca örgün eğitim çerçevesinde mesleki eğitim veren teknik meslek ve meslek liselerinde ergenlik çağındaki çocuklar için eğitim olanaklarına ilişkin bilgi verilmesi, ebeveynlerin sürdürülebilir çalışma yolları ve kendileri için mevcut iş fırsatlarına ilişkin olarak danışabilecekleri birimler oluşturulması ve aileler için eğitimin önemi, çocuk gelişimi, olumlu ebeveynlik ve eğitimin çocukların toplumsal ve duygusal becerileri ve toplumsal uyum üzerindeki etkisine ilişkin yardımcı oturumların sağlanması elverişli bir ortamın yaratılmasına katkıda bulunacaktır.

- Çocukların okula uyumunu iyileştirmek ile ilgili mülteci ve ev sahibi topluluklardan gelen çocukların organik bir biçimde bir araya gelmelerine, işbirliği yapmalarına ve birbirlerinden öğrenmelerine olanak sağlayan yapılandırılmış oyun fırsatlarının yanı sıra Türkçe dil kursları ve konuşma grupları oluşturulması çocuklar için yarar sağlayacaktır. Okulda sağlanacak bütünleştirilmiş psikososyal destek aktiviteleri ya da bireysel oturumlar da çocuklara yardımcı olacaktır. Uyum süreçlerinde hem aileler hem de çocukların desteklenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda okullarda mülteci ve ev sahibi topluluk aileleri arasındaki olumlu etkileşimi teşvik eden toplumsal uyum programlarının uygulanması da göz önünde bulundurulabilir. Okul yönetiminin, öğretmenlerin ve rehber öğretmenlerin çocukların okula uyum sağlaması konusundaki önemli rolü dikkate alındığında okul personelinin de desteklenmesi gerekmektedir. Okul yönetimini, öğretmenleri ve rehber öğretmenleri mülteci çocuklara yönelik daha empatik bir yaklaşım benimsemeleri ve karşılaştıkları zorluklarla daha etkin baş etmelerini sağlamak üzere güçlendirmek de yerinde olacaktır. Bu amaçla okul personelinin Suriyeli öğrencilerin eğitim hakları ile ilgili bilinçlendirmek ve onlara daha iyi destek vermelerini sağlayabilmek üzere mesleki eğitimlerle donatmak değerlendirilebilir.

Suriye krizinin başladığı tarihten bu yana mültecilerin ülke içerisindeki hareketliliği, karşılaştıkları güçlüklerin doğasında ve çeşitliliğinde değişime neden olmuştur. Gereksinimleri ve beklentileri zaman içerisinde değişmiştir. Bu kapsamda destek sistemlerinin ve müdahalelerin güncellenmesi daha yenilikçi ve hızlı müdahalelerin geliştirilmesi büyük öneme sahiptir. Devlet kurumları, sivil toplum örgütleri/uluslararası sivil toplum örgütleri çalışanları arasındaki işbirliği, gereksinimlerin belirlenmesi, zaman ve acil durumların yönetilmesi ve insani yardım alanındaki çabaların tekrarını önlemek adına hayati önem taşımaktadır.

Araştırma Amacı

Araştırmanın hedefi, okul çağındaki mülteci çocukların eğitime erişimleri ve eğitimlerini sürdürmelerine ilişkin engellerin güncel bir analizini elde etmek ve Türkiye'nin güneydoğusunda bulunan dört ilde (Gaziantep, Hatay, Kilis ve Şanlıurfa) okula gitmeyen mülteci çocukların profillerini belirlemektir. Bu rapor, söz konusu illerde eğitimin önündeki yaygın engellerin yanı sıra eğitimin hanede ve toplum arasında nasıl algılandığını, eğitime yönelik inançları, tutumları ve davranışları incelemektedir. Bunlara ek olarak, okula gitmeyen mülteci çocukların demografik ve sosyoekonomik profilleri de cinsiyet ve yaş da dahil olmak üzere analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, cinsiyet ve yaş gibi faktörlere de dayanarak okul çağındaki mülteci çocukların eğitime erişimini iyileştirmek ve okula devamı artırmak için daha özel ve odaklı stratejilerin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Araştırma kapsamındaki ana konular şunlardır:

- Okul çağındaki mülteci çocukların okula gitme ve resmi eğitimde kalma oranları açısından mevcut durumu,
- Kayıt oranlarını artırmak ve elde tutmayı iyileştirmek için Türk hükümeti ve paydaşlar tarafından sağlanan destek,
- Okul çağındaki mülteci çocukların okula gitmesini engelleyen fiziksel, ekonomik, kültürel ve toplumsal bariyerler,
- Okul çağındaki mülteci çocukların eğitim engelleri, cinsiyetleri ve yaşları arasındaki etkileşim,
- Okula gitmeyen mülteci çocukların demografik profili ve ev durumunun analizi,
- COVID-19 salgınının okula gitmeyen mülteci çocukları ve okulu bırakma riski olan mülteci çocuklar üzerindeki etkisi.

Literatür Taraması ve Önceki Çalışmalar

Genel Durum

Türkiye, dünya çapında en fazla sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumundadır ve 2011 yılında Suriye krizinin başlamasından bu yana söz konusu koşullar önemli derecede değişmiştir. Türkiye yaklaşık 3,7 milyon Suriyeli mültecinin sosyoekonomik gereksinimlerinin karşılanmasına ilişkin birçok zorluk ile karşı karşıya kalmıştır. Suriyeli mültecilerin 1,6 milyondan fazlasını (%44) çocuklar oluşturmaktadır ve bu çocukların %70'i okul çağında olan (5-7 yaş arası) çocuklardır.

Tablo 1: 0-18 Yaş Arası Suriyeli Göçmen Çocukların Yaş ve Cinsiyet Dağılımı¹

Yaş Grubu	Kadın	Erkek	Toplam
0-4 yaş grubu	243,829	261,197	505,026
5-9 yaş grubu	273,376	291,074	564,450
10-14 yaş grubu	205,515	218,770	424,285
15-18 yaş grubu	118,325	138,160	256,485
Toplam	841,045	909,201	1,750,246

Türkiye'de 5-17 yaş arası nüfus okul çağındaki çocuklar olarak kabul edilmektedir. Devlet 3-5 yaş aralığındaki çocuklar için okul öncesi eğitimini desteklemektedir. Ancak, zorunlu eğitim 1. sınıf ile başlamaktadır ve bir çocuk 69 aylık olduğunda zorunlu eğitime başlaması gerekmektedir. Zorunlu eğitim ilkokul (1. sınıftan itibaren), ortaokul (5-8. sınıf arası) ve liseyi (9-12. sınıf arası) kapsamaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) göre 2019-2020 eğitim öğretim yılında okul çağındaki (5-7 yaş) 684.728 çocuk geçici koruma kapsamında örgün eğitim programlarına alınmıştır. Ancak, tahminlere göre yaklaşık 400.000 çocuk eğitim sisteminin dışında kalmıştır. Okul çağındaki Suriyeli mülteci çocukların en yüksek kayıt oranı ilkokul düzeyindedir (%89). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHRC) 2020 Eğitim Raporu'na göre mülteci çocukların ilköğretim düzeyinde okula gitme oranı dünya genelinde %77 iken Türkiye'de bu oran daha yüksektir. Ancak, söz konusu oran ortaokul düzeyinde %70'e düşmektedir, en dikkat çekici düşüş ise ortaokuldan liseye geçişte yaşanmaktadır ve okula gitme oranı %33'e düşmektedir. Bu düşüşün temel nedenlerinden birisinin erkeklerin aileye ekonomik destek sağlamak için çalışmak zorunda olmaları ve lise çağına gelen genç kızların erken yaşta evlenmeleri olduğu düşünülmektedir.²

¹ DGMM, Up-to-Date Statistics, July 2021 [TEMPORARx"Y PROTECTION \(goc.gov.tr\)](https://goc.gov.tr)

² Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Çocukların Okula Gitme Durumları (Türkçe) [1313380 \(dergipark.org.tr\)](https://dergipark.org.tr)

Tablo 2: 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı İtibariyle Okul Çağındaki Suriyeli Göçmen Çocukların Toplam Kayıt Oranı³

Seviye	Okul Çağındaki Suriyeli Mülteci Nüfusu	Resmî Eğitime Katılan Okul Çağındaki Suriyeli Mülteci Nüfusu	Toplam Kayıt Oranı (2019-2020)
İlkokul Öncesi	112.834	30.678	27,2%
İlkokul	382.357	341.325	89,3%
Ortaokul	318.251	224.365	70,5%
Lise	268.730	88.360	33,0%
Toplam	1.082.172	684.728	63,3%

Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yoğun olarak kümелendiği iki ana bölge bulunmaktadır. Birincisi, yaklaşık 500.000 Suriyelinin geçici koruma altında olduğu İstanbul bölgesidir. Diğeri ise Suriye sınırına yakın bölgedir. Bu bölge, sınıra yakın bir iller kümesini içermektedir: Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve Kilis. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün (GİGM) geçici korumaya ilişkin en son verilerine göre bu iller Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin en yüksek yüzdesine ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye’nin güneydoğusundaki mültecilerin en yoğun olarak yaşadığı dört il, geçici koruma altındaki 1,4 milyondan fazla Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır.

Aralık 2020 tarihinden itibaren Türkiye’de ikamet eden Suriyeli mültecilerin %39’u Türkiye’nin güneydoğusunda bulunmaktadır. Bu mültecilerin ise %42’sini okul çağındaki çocuklar oluşturmaktadır. Türkiye’nin güneydoğusunda okul çağında olan Suriyeli mülteci çocukların oranı ulusal olarak Türkiye’ye benzer olmasına rağmen (sırasıyla %32 ve %30) Türkiye’nin güneydoğusunda örgün eğitime kayıt oranı Türkiye’nin genel düzeyinin çok gerisindedir (sırasıyla %51 ve %63). Okul çağında olan Suriyeli mülteci kız ve erkek çocukların eğitime erişimleri arasındaki eşitsizlik de dikkat çekicidir: Erkek çocukların %53’ü örgün eğitim programına kayıtlıyken bu oran kız çocukları arasında %47’ye düşmektedir.⁴

Tablo 3: Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve Kilis’teki Okul Çağındaki Suriyeli Mülteci Çocukların Kayıt Oranları⁵

	Suriyeli Mülteci Nüfusu	Okul Çağındaki Suriyeli Mülteci Nüfusu (2019-2020)	Okul Çağındaki Suriyeli Mülteci Nüfus Oranı	Resmî Eğitime Kaydolan Suriyeli Mülteci Çocuğu Sayısı	Toplam Kayıt Oranı
Gaziantep	450.553	142.861	31,7%	83.311	58,3%
Hatay	434.301	123.905	28,5%	62.858	50,7%
Şanlıurfa	419.803	143.151	34,1%	62.021	43,3%
Kilis	108.421	40.553	37,4%	20.572	50,7%
Güneydoğu	1.413.078	450.470	31,9%	228.762	50,8%
Türkiye	3.641.503	1.082.172	29,7%	684.728	63,3%
Güneydoğu/Türkiye Oranı	39%	42%		33%	

2018-2019 yılında devlet okullarının %86’sı mülteci çocuklara ev sahipliği yapmıştır ve bu oran 2019-2020 yılında %96’ya yükselmiştir. 2016-2017 yılında Geçici Eğitim Merkezlerinin (GEM) sonlandırılması ve mülteci çocukların devlet okullarında örgün eğitime katılımına ilişkin yapılan düzenleme etkili olmuş ve devlet okullarındaki mülteci çocuklarının oranını yükseltmiştir. Bunun yanı sıra, 2016 yılından beri

³ DGMM, Up-to-Date Statistics, July 2021 TEMPORARx"Y PROTECTION (goc.gov.tr)

⁴ Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamındaki Çocukların Eğitimi, Ekim 2019, s.23 <https://www.unicef.org/turkey/en/reports/education-children-under-temporary-protection-turkey-statistical-report>

⁵ UNICEF, Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamındaki Çocukların Eğitimi, Ekim 2019, s.28 [Education of children under temporary protection in Turkey: Statistical report | UNICEF Turkey](#)

UNICEF Türkiye ile işbirliğinde uygulanan ülke programı mülteci çocukların örgün eğitime dahil edilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Yasal Arkaplan

2013 yılından bu yana Suriyeli mülteci çocukların eğitim gereksinimlerinin karşılanması için bir çok adım atılmıştır. Öncelikle 26 Eylül 2013 tarihinde MEB'in Suriyelilerin eğitimini kurumsallaştırdığı "Ülkemizde Geçici Koruma Kapsamındaki Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Hizmetleri" başlıklı kapsamlı bir genelge yayımlamıştır. 2011 yılında ilk mülteci akınının ardından MEB 26 Nisan 2013 ve 26 Eylül 2013 tarihlerinde yayımladığı genelgeler ile sivil toplum örgütlerinin oluşturduğu eğitim olanaklarının yasal zeminini ele almaya başlamıştır.

Nisan 2014 tarihinde 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu bu konudaki ilk kapsamlı kanun olarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kanun kapsamında, Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında Suriyelilerin yasal statüsü ve yararlanabilecekleri yasal çerçeve oluşturulmuştur. Geçici Koruma Yönetmeliği ile kamplarda ve kamp dışında yaşayan Suriyelilere sağlık, eğitim ve sosyal yardım hizmetlerine erişim hakkı tanınmıştır.

MEB, 2014 yılında geçici koruma statüsüyle eğitim hakkı kazanan Suriyelilerin eğitimine ilişkin bir genelge yayımlayarak bir önceki yıl yayımlanan genelgenin kapsamını genişletmiştir. 23 Eylül 2014 tarihinde "Yabancılar Yönelik Eğitim Hizmetleri" başlıklı 2014/21 Sayılı Genelge ile Suriyeli çocuklara MEB'e bağlı okullarda ya da Suriyeliler için kurulan Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) eğitim hizmeti sağlanmıştır. Söz konusu genelge ile Türkiye'deki Suriyeli çocuklar yalnızca Suriyeli öğrencilerin yoğun olarak gittiği GEM'lere değil, Türkiye'deki devlet okullarına da yasal olarak kaydolma hakkını elde etmiştir. İlköğretimden lise eğitimine kadar tüm Suriyeli öğrenciler yabancı kimlik numarası ile e-okul otomasyon sistemine dahil edilmiştir.

MEB, Türkiye'deki Suriyelilerin eğitimi konusunda en yüksek karar organıdır. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'ne bağlı Göç ve Acil Durum Daire Başkanlığı 2016 yılında kurulmuştur ve özellikle Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin eğitimine öncelik vererek çalışmalarını sürdürmektedir.

2016 yılında MEB'in göçmenler için yaptığı önemli değişikliklerden biri de Geçici Eğitim Merkezlerinin (GEM) kademeli olarak kapatılması olmuştur. MEB, GEM'lerin bulunduğu il valiliklerine yazdığı bir yazı ile Suriyelilere eğitim hizmeti vermeye yetkili tek kurum olduğunu ve sivil toplum kuruluşları tarafından kurulan ve işletilen GEM'lerin kapatılması gerektiğini vurgulamıştır. Bakanlığın söz konusu değişikliği yapmasının nedenleri arasında eğitim faaliyetlerini standartlaştırmak ve mezun olan öğrencilerin diplomalarının uluslararası geçerliliğini sağlamak bulunmaktadır.

Türk Hükümeti ve Diğer Paydaşlar Tarafından Sağlanan Destekler

Bu bölüm kapsamında Türk hükümeti ve diğer paydaşlar (sivil toplum örgütleri ve uluslararası örgütler) tarafından Suriyeli öğrencilerin okula gitmesini kolaylaştırmayı ve okula devam etmeyi iyileştirmeyi (mevcut ve süregelen) amaçlayan yardımlar incelenecektir.

Türkiye'deki mülteci çocukların eğitime erişimlerini ve okullaşma oranlarını artırmak için birçok program yürütülmüştür. Bunlardan bazıları şöyle özetlenebilir:

Geçici Eğitim Merkezleri (GEM)

GEM'ler, Suriyelilerin kitlesel göçünün ardından geçici olarak eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere açılan merkezlerdir. GEM'ler ilk ve orta öğretim düzeylerinde faaliyet göstermişlerdir, kamplarda ve kamp dışında yaşayan Suriyeli çocuklara ve okul çağındaki gençlere Arapça ve Suriye müfredatına göre eğitim hizmeti sağlamışlardır.

Türkiye Diyanet Vakfı'na bağlı bir dernek olan KAGEM tarafından başlatılan GEM'ler, öncelikle kamplarda faaliyet göstermiştir, ancak daha sonra 23 Eylül 2014 tarihinde yayımlanan Yabancılar Yönelik Eğitim Hizmetlerine ilişkin 2014/21 Sayılı Genelge ile genişletilmiştir. İlk etapta sivil toplum örgütleri, belediyeler ve iş dünyasının desteğiyle Türkiye genelinde 318 geçici eğitim merkezinin açılmasını sağlanmıştır. 2016-17 eğitim öğretim yılında önemli bir artış sağlanmış ve 21 ildeki 425 GEM'de kamp içi ve kamp dışında okula giden çocuk sayısı 328.494'e ulaşmıştır. Ancak, 2016 yılında MEB GEM'leri kademeli olarak kapatma kararı almıştır. Bu geçiş süreci nedeniyle 2019 yılında 11 ilde 39.178 Suriyeli çocuğa eğitim veren 199 GEM bulunmaktaydı.⁶

Söz konusu merkezlerde Arapça ve Türkçe dil dersleri veren hem ücretli hem de gönüllü öğretmenler görev almıştır. Yaygın dil eğitimi, devlet okullarında eğitim sistemine uyum konusunda yardımcı olmuştur.

Suriyeli öğrencilerin GEM'lerde eğitimlerine devam edebilmeleri için emniyet müdürlüğüne kayıt yaptırmış olmaları koşulu getirilmişti. Emniyet müdürlüğüne kayıt yaptırmayanların derslere devam etmesine izin verilse de bu öğrencilere diploma verilmemiştir. Öğrencilerin sınıf düzeyinin belirlenmesi için Suriye'deki eğitim belgelerini getirmeleri istenmiş ve öğrencilerin gerekli belgelere sahip olmaması durumunda düzey belirleme sınavına girerek uygun sınıfa yerleştirilmeleri sağlanmıştır. Öğrencilerin herhangi bir öğretim yılında devlet okullarına geçiş yapmaları sağlanmış, ancak devlet okullarına geçiş oranı çok düşük kalmıştır.

GEM'lerden mezun olan öğrenciler Uluslararası Öğrenci Sınavını geçmeleri durumunda Türkiye'deki üniversitelerde eğitimlerine devam edebilmiştir. Ancak GEM'lerden mezun olan öğrenciler, diplomalarının ulusal ve uluslararası denkliğinin olmaması nedeniyle zaman içerisinde çeşitli sorunlarla karşılaşmıştır. Bu sorunu çözmek için GEM'lerden mezun olan öğrencilerin geçerli bir diploma alabilmeleri için açık öğretim liselerine kaydolmalarına izin verilmiştir. Türkiye'de zorunlu eğitim nedeniyle tüm okul çağındaki çocukların %100'ünü okullara ya da GEM'lere devam etmesi hedeflenmektedir.

GEM'lere karşı en yoğun ilgi 2016-2017 eğitim öğretim yılında gösterilmiştir. Ancak, söz konusu eğitim öğretim yılında bile GEM'lere (328.494 öğrenci) ve devlet okullarına (155.852 öğrenci) kayıtlı öğrenci sayısı okul çağındaki 833.039 Suriyeli çocuktan 486.417'ye erişmiştir ve ilgili oran yalnızca %59'a ulaşmıştır.⁷ Hem devlet okulları hem de GEM'lere rağmen özellikle kız çocuklarının eğitimine karşı olunması, Türkiye'deki eğitim sistemi ve olanakları ile ilgili ailelerin yetersiz bilgilendirilmesi ve savaştan çıkan çocukların yoğun travma sonrası stres bozukluğu başta olmak üzere kimi mülteci ebeveynlerin olumsuz önyargıları nedeniyle Suriyeli çocukların istenilen okula gitme oranına söz konusu dönemde erişilememiştir.⁸ Ayrıca, özellikle çatışmanın başlangıcında aileler Suriye'ye çok çabuk döneceklerini ve Türkiye'de kalma sürelerinin geçici olacağını düşündükleri için eğitime öncelik vermemiştir. GEM'lerden

⁶ ERG, Öğrenciler ve eğitime erişim izleme raporu, Eğitim izleme raporu, 2019. https://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2010/01/E%C4%B0R19_OgrencilerveEgitimeErisim.pdf

⁷ A.g.e.

⁸ Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin eğitim sorunu ve çözüm önerileri. Liberal Düşünce Dergisi 22, Sayı: 86, Bahar, 127-144.

devlet okullarına kademeli geçişin ilk adımı olarak Millî Eğitim Bakanlığı 2017-2018 eğitim öğretim yılından itibaren GEM'lerin anaokulu, 1, 5, ve 9. sınıfları bitiren öğrencilerin devlet okullarına kayıt yaptırmasını zorunlu kılmış ve GEM'lere devam eden ara sınıf öğrencilerine haftada 15 saat Türkçe dersi verilmesini koşul olarak belirlemiştir. Bunun yanı sıra söz konusu süreçte devlet okullarındaki fiziki altyapı sorununun çözülmesi için derslik ve okul yapımına hız verilmiştir. Böylelikle GEM'lerin 3 yıl içerisinde kademeli olarak kapatılmasına karar verilmiştir. Söz konusu merkezlerde öğrencilere yoğun Türkçe eğitimi verilerek tüm Suriyeli öğrencilerin Türk okullarına dahil edilmesi ve entegrasyonlarının kolaylaştırılması hedeflenmiştir. Kimi paydaşlar için GEM'lerin kapatılması çok hızlı bir biçimde gerçekleştirilmiştir ve öğrenciler için yerel ve Suriyeli çocukların karma sınıflara yönelik müfredatın işlenmesinde güçlüklerle yol açmıştır. Son GEM ise 2020 yılında kapatılmıştır.⁹

Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) Programı:

Türkiye, geçici koruma kapsamındaki okul çağındaki Suriyeli çocukları ve onların okullara entegrasyonlarını desteklemek adına paydaşlarla Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) programını oluşturmuştur. 2013-2017 yılları arasında yalnızca Türk vatandaşlarını kapsayan ŞEY programının kapsamı, 2017 yılında okul çağındaki Suriyeli mülteci çocukları da kapsayacak biçimde genişletilmiştir.

ŞEY Programı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Türk Kızılay ve UNICEF işbirliği ile hayata geçirilmiştir. Program, Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Genel Müdürlüğü (ECHO) tarafından finanse dilmektedir. ŞEY, sosyoekonomik dezavantajlarla karşı karşıya olan aileleri, mülteci çocukların Türk okullarına kaydolmalarını ve düzenli bir biçimde devam etmelerini teşvik etmektedir. Ayrıca program, kız çocukları ve ortaokul öğrencilerinin desteklenmesine özel olarak önem vermektedir. ŞEY'den yararlanabilmek için çocukların Türkiye'deki devlet okullarına kayıtlı olmaları ve düzenli olarak okula devam etmeleri gerekmektedir.

Söz konusu programa başvurabilmek için öğrencinin geçici barınma merkezi dışında ikamet etmesi, evinde sigortalı çalışan bir aile üyesinin bulunmaması ve öğrencinin ayda en fazla dört gün okula devamsızlık yapıyor olması gerekmektedir.¹⁰

Yanı sıra, ŞEY'e başvurabilmek için tüm aile bireylerinin 99 ile başlayan bir yabancı kimlik numarası alması gerekmektedir. Ailede herkesin 99 ile başlayan kimlik kartı olması durumunda ikamet edilen bölgedeki Kızılay Hizmet Merkezi ya da Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na gidilerek başvuru gerçekleştirilir. İnceleme sonucunda uygun bulunan öğrencilere yardım ödemesi Kızılay kartı ya da PTT'deki hesapları üzerinden yapılmaktadır. Dokuz aylık eğitim süresi boyunca her iki ayda bir destek sağlanmaktadır.

Ağustos 2021 tarihinden itibaren ödeme tutarları aşağıdaki gibidir:

- Anaokulundan 8. sınıfa kadar erkek çocukları için aylık 45 TL
- Anaokulundan 8. sınıfa kadar kız çocukları için aylık 50 TL
- 9-12. sınıflar arasındaki erkek çocukları için aylık 55 TL
- 9-12. sınıflar arasındaki kız çocuklar için aylık 75 TL

⁹ Avrupa Mülteciler ve Sürgünler Konseyi, Sığınma Bilgisi Veri Tabanı, Ülke Raporu: Türkiye'de Eğitime Erişim.

<https://asylumineurope.org/reports/country/turkey/content-temporary-protection/employment-and-education/access-education/>

¹⁰ Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021). Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık Yardımı. <https://www.aile.gov.tr/ss/sosyal-yarimlar-genel-mudurlugu/sartli-egitim-saglik-yardimi/>

Ayda 4 (dört) günden fazla okula gitmeyen öğrenci söz konusu ay için maddi destek alamamaktadır. Ailelere ayrıca her dönem başında teşvik olarak ek bir ücret verilmektedir. Ek ücret tutarı çocuğun eğitim düzeyine bağlı olarak belirlenmektedir ve cinsiyetten bağımsız olarak hesaplanmaktadır. Ağustos 2021 tarihinden itibaren teşvik ödemeleri aşağıdaki gibidir:

- Anaokulundan 4. sınıfa kadar 100 TL
- 5-8. sınıflar için 200 TL
- 9-12. sınıflar için 250 TL
- Hızlandırılmış Eğitim Programı kapsamındaki öğrenciler için 250 TL

Programdan yararlanan mülteci çocuk sayısı Aralık 2018 tarihinde 410.740 iken Ağustos 2021 tarihinde 700.097'ye ulaşmıştır. Haziran 2021 tarihinden itibaren Güneydoğu'da yaklaşık 325.000 çocuk ŞEY'den yararlanmaktadır.¹¹ Ailelerin COVID-19 nedeniyle yaşadığı sosyoekonomik sorunlar artarken söz konusu güçlüklerin biraz da olsa hafifletilmesi için 2020 Kasım tarihinde 518.794 çocuğun ailesine 85 TL ek ödeme yapılmıştır.¹²

ŞEY programının çocuk koruma bileşeni 97.342 çocuğa erişmiş ve söz konusu çocukların 8.202'si özel hizmetlere yönlendirilmiştir.¹³

Ek olarak, ŞEY programının eğitim yoluyla sosyal uyumu teşvik eden bir Sosyal Uyum bileşeni de bulunmaktadır. Bu bileşen okul personelinin kapasitesini geliştirme, çocuklar için sınıf içi aktivite kılavuzları ve ebeveynler için farkındalık artırma materyalleri hazırlama gibi konularda katkı sunarak sosyal gerilimle ilgili sorunların üstesinden gelmek için ulusal kılavuzların ve araçların geliştirilmesine destek vermektedir. Bu kapsamda, Ağustos 2021 sonu itibarıyla 6.748 çocuk sosyal ve duygusal becerilerini geliştiren, sosyal uyumu teşvik eden ve zorbalıkla mücadelenin önemi konusunda farkındalık yaratan etkinliklere katılmıştır. Yanı sıra, 351 okul personeline, zorbalık ve siber zorbalığın tespiti ve önlenmesine odaklanan çevrimiçi eğitime ek olarak öğrenci grupları arasındaki sosyal gerilim sorunlarının üstesinden gelmek için sınıf yönetimi becerileri sağlamıştır. Öğrenciler ve okul personeline ek olarak bileşen, 421 ebeveyni ulaşılarak ebeveynlerin zorbalığı önleme ve tespit etme kapasitelerini geliştirmek için çevrimiçi oturumlar da düzenlemiştir.¹⁴

Hızlandırılmış Eğitim Programı (HEP)

UNICEF tarafından desteklenen bir diğer program olan HEP okul dışındaki mülteci çocukların örgün eğitime geçişini desteklemek için özel olarak tasarlanmış bir yaygın eğitim programıdır. Söz konusu program, üç yıl ve daha uzun süredir okula gitmeyen ve örgün eğitime hazır olmayan 10-18 yaş arası mülteci çocuklara kendi yaş grubundan öğrencilerle alternatif bir eğitim fırsatı sunmaktadır. Program, 12 ilde Halk Eğitim Merkezlerinde (HEM) uygulanmakta ve MEB tarafından onaylanmış bir müfredat ile sertifikalı öğrenme fırsatları sunmaktadır. HEP öğrencileri de ilk kez 2019 yılında ŞEY programına dahil edilmiştir.¹⁵

¹¹ Şartlı Eğitim Yardımı Programı (ŞEY) Program Bilgi Formu (Ağustos, 2021) <https://www.unicef.org/turkey/en/media/13056/file>

¹² A.g.e.

¹³ A.g.e.

¹⁴ Conditional Cash Transfer for Education Programme for Syrians and Other Refugees, August 2021, <https://www.unicef.org/turkey/en/media/13056/file>

¹⁵ UNICEF Annual Report 2020 [UNICEF 2019 Yıllık Faaliyet Raporu.pdf](#)

Programın 2018 yılında başlamasından 2019 yılının sonuna kadar HEP'ten 17.492 çocuk (%47'si kız çocuğu) yararlanmıştır. Yaklaşık yarısı ilgili HEP sürecini tamamlamış ve örgün eğitim sistemine yönlendirilmiştir. Ağustos 2021 verilerine göre hala 4.743 öğrenci bu programdan yararlanmaktadır.¹⁶

UNICEF tarafından desteklenen ve HEP ile paralel olarak yürütülen Türkçe kursları, okula gitmeyen ve okulu bırakma riski olan çocukların katılımını etkileyen dil bariyerini ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Söz konusu kurslar, toplumsal uyum faaliyetleri ile 24 ilde Gençlik ve Spor Bakanlığı gençlik merkezlerinde verilmektedir. 2019 yılı sonundan itibaren UNICEF destekli dil kurslarından 11.937 çocuk (%47'si kız çocuğu) yararlanmıştır.

UNICEF Ülke Programı Kapsamındaki Diğer Okullaşma Destekleri¹⁷

- Öğretmenleri desteklemek üzere Suriyeli Gönüllü Eğitim Çalışanlarına (SGEÇ) aylık teşvik ödemeleri ile mülteci çocukların eğitim gereksinimlerinin karşılanması için eğitim personeline bir fon oluşturulmuştur. Teşvik ödemeleri Türkiye'de asgari ücrete eşit olarak ve UNICEF, MEB ve PTT arasında üçlü bir protokolle sağlanmıştır. Aralık 2019 tarihinden itibaren 12.994 Suriyeli (6.062 erkek ve 6.932 kadın) SGEÇ olarak çalışmakta ve teşvikten yararlanmaktadır. 2019 yılında SGEÇ'lere ödenen aylık teşvik tutarı, Türkiye'de asgari ücret artışına orantılı olarak 1.603 TL'den 2.020 TL'ye yükseltilmiş ve SGEÇ'lere yönelik yeni hizmet içi eğitimler verilmiştir.
- UNICEF, erken çocukluk eğitimi desteklemek adına 1. sınıfa hazırlık amacıyla EÇE (Erken Çocukluk Eğitimi) programı kapsamında eğitim verilen alanları genişletmek için 900 çocuğa hizmet veren 18 okul öncesi eğitim konteynerine sınıf mobilyası ve ekipmanı sağlamıştır.
- Mülteci çocuklara verilen hizmetlerden dolayı artan bakım maliyetlerinin karşılanması için 188.440'tan fazla çocuğun devam ettiği 328 okula maddi destek sağlanmıştır.
- UNICEF 2016-2018 yılları arasında ailelerin okula ilişkin giderlerini azaltmak için MEB ile Türkiye'de yaşayan mülteci çocuklara ve güç durumdaki Türk öğrencilere Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde 800.000 okul seti (çanta ve kırtasiye malzemeleri) temin etmiştir.¹⁸ Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türk Kızılay ve Dünya Gıda Programı tarafından yürütülen Sosyal Uyum Yardımı (SUY) programı kapsamında ailelere temel gereksinimlerinin karşılanması için aylık koşulsuz yardım sağlanmaktadır.
- 3 ve 4. sınıf öğrencilerinden beklenen temel okuryazarlık ve matematik becerilerine sahip olmayan çok sayıda çocuğu desteklemek üzere hayata geçirilen ilköğretim okullarında eğitim programından öğrencilerin akademik becerilerini desteklemek için 7.684 mülteci çocuk yararlanmıştır.

Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES)¹⁹

"Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES)" geçici koruma kapsamındaki çocukların eğitime erişimini iyileştirmek için MEB tarafından yürütülen bir eğitim projesidir.

¹⁶ Şartlı Eğitim Yardımı Programı (ŞEY) Program Bilgi Formu (Ağustos, 2021) <https://www.unicef.org/turkey/en/media/13056/file>

¹⁷ A.g.e.

¹⁸ UNICEF Türkiye Ülke Raporu (2018)

<https://www.unicef.org/turkey/media/7351/file/UNICEF%20T%C3%9CRK%C4%B0YE%20YILLIK%20RAPORU%20-%202018.pdf>

¹⁹ <https://piktes.gov.tr/Home/IndexENG>

PIKTES “Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT)” anlaşması kapsamında doğrudan AB hibesi ile finanse edilmektedir. 3 Ekim 2016 tarihinde başlatılan proje, 26 ilde halen devam etmektedir. Aralık 2018 tarihinde ikinci evresine geçilen PIKTES Aralık 2021 tarihine kadar devam edecektir.

PIKTES kapsamındaki faaliyetler aşağıdaki gibidir:

Türk Dili Eğitimi	Arapça Eğitimi	Erken Çocukluk Eğitimi
Yakalama Eğitimi	Yedek Eğitim	Taşıma Hizmeti
Kırtasiye Malzemelerinin Sağlanması	Mesleki ve Teknik Eğitim Bursu	Farkındalık Artırma Eğitimleri
Eğitim Hizmetlerine İlişkin Suriyeli Ailelerin Farkındalığını Artırma Eğitimi	Türk Müfredatının İncelenmesi	Okullara Ekipman Desteği Sağlanması
Öğretmenler için Eğitim	Toplumsal Kaynaşma Eğitimleri	Suriyeli Aileler için Türk Dili Eğitimi
MEB Çalışanları için Farkındalığı Artırma Eğitimleri	Paydaşlar ile Koordinasyon Toplantıları	Proje Araştırma Etkinlikleri ve Konferanslar

Sivil Toplum Örgütleri ve Uluslararası Sivil Toplum Örgütleri Tarafından Gerçekleştirilen Faaliyetler

Maya Vakfı

Okulları travmadan etkilenen öğrenciler için güvenli alanlara dönüştürmek adına 2016 yılında hayata geçirilen Travmaya Duyarlı Okul Programı MEB ve Maya Vakfı ortaklığında yürütülmektedir. Program çocukların eğitim sisteminden yararlanmalarını ve travmatik olayların yaşamlarındaki etkilerinin üstesinden gelmelerini amaçlamaktadır. Maya Vakfı programı doğrudan İstanbul ve Şanlıurfa’daki okullarda uygulamaktadır.

Maya Vakfı çocuklar ile akran zorbalığı, kültürel kaynaşma ve yaratıcı okuma günleri gibi konuları kapsayan rehabilitasyon faaliyetlerine ek olarak öğretmenlere eğitim-denetim ve okul yönetimi için çocuk koruma prosedürleri konusunda oryantasyon kursları sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, travmatik belirtileri olan çocukların anne ve babalarına Pozitif Ebeveynlik Becerileri Eğitimleri sağlanmaktadır.²⁰

Uluslararası Göç Vakfı (IOM)

2014 yılında en fazla mülteci ve göçmene ev sahipliği yapan güneydoğu illerinde başlatılan okul ulaşım projesi Türkiye’deki Suriyeli mülteciler ve geçici koruma kapsamındaki göçmenlerin yanı sıra düşük gelirli ev sahibi topluluklardan gelen yerel öğrencilere temel gereksinim ve koruma sağlamaktadır. Yerel öğrenciler proje yararlanıcılarının %25’ini oluşturmaktadır.

Proje, Suriyeli çocukların Türk devlet okul sistemine entegrasyonunu destekleyerek eğitime erişimini sağlamak adına güvenli, verimli ve güvenilir günlük okul ulaşım hizmetlerini sağlamayı amaçlamaktadır.

IOM, MEB ile çalışarak okul ulaşım yardımına en çok gereksinim duyan illeri belirlemektedir. Öğrencilere okul ulaşımı sağlandıktan sonra hem kayıt hem de devam sayıları önemli ölçüde artış göstermiştir.

Devlet okulları için bile ulaşım ücretleri çocuklarını okula gönderen aileler için önemli bir engel oluşturmaktadır. Bu durum özellikle okula yürüyerek gidemeyen ya da toplu taşıma araçlarını

²⁰ Travmaya Duyarlı Okul Programı, Maya Vakfı (Türkçe) FINAL Maya-Vakfı Travmaya-Duyarli-Okul-Programi RAPOR.pdf (mayavakfi.org)

kullanamayan küçük çocuklar ve havanın erken karardığı kış aylarında okula yürürken güvenlik endişesi olan kız öğrenciler için oldukça önemlidir. 2021 yılında IOM 13 ilde okula ulaşım sağlamıştır.²¹

IOM'un yürüttüğü bir diğer proje ise engelli mülteci çocukların eğitime erişimlerini kolaylaştırmaktadır. Türkiye'de okul dışı destek eğitim hizmetleri engelli öğrencilere özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde sağlanmaktadır. Devlet, Türk öğrenciler için söz konusu merkezlere aylık ödeme yapmaktadır. Buna göre, MEB bireysel eğitim için aylık 862 TL ve grup eğitimi için aylık 241 TL ödeme yapmaktadır. Ancak söz konusu ödenek engelli Suriyeli öğrenciler için geçerli değildir. Bu nedenle de engelli Suriyeli çocuklar söz konusu destek eğitim hizmetinden yararlanamamaktadır. Ancak Mart 2020 tarihinden itibaren IOM 54 Suriyeli engelli öğrencinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki eğitim masraflarını karşılamakta ve öğrencileri söz konusu merkezlere ulaştırmaktadır. IOM ayrıca söz konusu öğrencilerin evde eğitimini desteklemek adına çeşitli eğitim materyalleri (eğitici oyuncaklar, kitaplar, okuma yazma kitleri, yapbozlar vb.) sağlamaktadır.²²

Save the Children

Save the Children Türkiye, Avcılar Leyla Bayram İlkokulu ile işbirliği içerisinde akran zorbalığına ilişkin bir proje gerçekleştirmiştir. Projenin amacı aynı ya da benzer yaş grubundaki çocukların yüz yüze ya da siber ortamda birbirlerine ya da tek bir çocuğa karşı fiziksel, sözlü ve davranış açısından travmatik ve istenmeyen davranışlarda bulunmasını ve okulu bırakma ile sonuçlanabilecek ciddi olumsuz etkileri önlemektir.

Save the Children, Avcılar Leyla Bayram İlkokulu'nun da desteği ile devlet okullarında kapsayıcı ve güvenli bir eğitim ortamının geliştirilmesi için 3 ve 4. sınıf öğrencilerine yönelik atölye çalışmaları ve öğretmenler ve okul idaresi ile farkındalık toplantıları düzenlemiştir. Ayrıca, akran zorbalığının olumsuz etkileri ve ailelerin bu bağlamdaki sorumlulukları konusunda farkındalığı artırmak için aile toplantıları gerçekleştirmiştir.²³

Dahası, Save the Children Antakya Belediyesi ortaklığında "Kayıp Nesiller Yok: Suriyeli ve Ev Sahibi Ergen Kız ve Erkek Çocukların Eğitime Erişiminin ve Devamının Artırılması" projesi kapsamında 11-18 yaş arası çocuklara yönelik eğitim destek kursları düzenlemektedir. Proje aşağıdaki faaliyetleri içermektedir:

- Okula gitmeyen çocuklar için telafi kursları ve birebir destek oturumları
- Okula devam eden, ancak akademik güçlükleri olan öğrencilere ders ve ev ödevi desteği
- Üniversite sınavına hazırlanan öğrenciler için sınav hazırlığı çalışma oturumları
- Programa katılan tüm çocuklar için toplumsal ve duygusal becerilerin geliştirilmesine odaklanan haftalık oturumlar
- Okula devam etmeyen çocukları için okula kayıt sürecinde veli bilgilendirme ve rehberlik desteği
- Meslek edinmek ve mesleki ve teknik liselere gitmek isteyen gençlere çıraklık eğitimi ve rehberlik desteği

²¹ IOM Türkiye Okul Ulaşım Projesi [School Transportation One Pager Web.pdf \(iom.int\)](#)

²² IOM Gaziantep Görevlisi Resul Yıldız ile yapılan telefon görüşmesinden elde edilen bilgiler (Nisan, 2021).

²³ Okullarda Akran Zorbalığının Önlenmesine İlişkin Rapor, Save the Children (Türkçe) [OKULLARDA AKRAN ZORBALIĞINI ÖNLEME, OLUMLU ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ VE OLUMLU AKRAN İLİŞKİLERİ GELİŞTİRME](#) | Resource Centre ([savethechildren.net](#))

Hayata Destek Vakfı

Hayata Destek Vakfı, farklı alan ve sektörlerde istihdam edilen ya da istihdam edilme riski olan çocukları özellikle Adana ve Urfa şehri Viranşehir ilçesinde mevsimlik gezici tarım alanlarında, Mevsimlik Tarımda Çocuk Koruma Programı kapsamında ihmal ve istismardan korumayı amaçlamaktadır. Söz konusu çocukların eğitim fırsatlarına erişimini sağlamak adına çalışmaktadır. Özellikle çocukların istihdamının psikolojik etkilerini azaltmak, refahlarını artırmak ve çocukların okula geri dönmelerini sağlamak üzere çocuklara ve ebeveynlerine psikolojik ve psikososyal destek sağlamaktadır.²⁴

Mülteciler Vakfı

Mülteciler Vakfı, çeşitli nedenlerle eğitim sistemine giren ancak bu sistemden çıkan çocuklara yönelik programlar yürütmektedir. Çocuk ve Gençlik Merkezi, mülteci ve sığınmacı çocukların yeni hayata uyumlarını ve eğitimlerini kolaylaştırmak adına 2017 yılında kurulmuştur. Merkezdeki kurslar ilköğretim, ortaokul ve lise öğrencilerini akademik olarak yaşlıları ile aynı düzeye getirmektedir (ders desteği, sınav hazırlık kursları vb. içermektedir). Toplumsal uyumu kolaylaştırmak ve çocukların iletişim becerilerini geliştirmek için atölye çalışmaları (tiyatro, müzik, kodlama, tasarım, spor vb.) düzenlenmekte ve ailelere yönelik farkındalık çalışmaları uygulamaktadır.²⁵

Concern Worldwide

Concern Worldwide, Türkiye'nin güneydoğusunda Şanlıurfa il merkezi ve çevre ilçelerdeki toplum merkezleri aracılığıyla 5-18 yaş arasındaki okul çağındaki çocukların ve bakımverenlerin eğitime erişimini, eğitimin kalitesini ve refahını destekleyen faaliyetler yürütmektedir. Şanlıurfa'da eğitimin önündeki en yaygın engel olan çocuk işçiliğini azaltmak adına Concern Worldwide, Eğitim Yoluyla Çocuk İşçiliği ile Mücadele (FCLE) programını yürütmekte ve çocukların okula kaydolması ve %90 devamlılığı koruması koşuluyla çalışan çocuğu olan ailelere aylık 500 TL teşvik sağlamaktadır. Programdan genellikle aile başına bir çocuk yararlanmaktadır. Concern Worldwide, birden fazla çocuğu olan ve ev gelirine katkıda bulunmak için çalışan çocuklu ailelere her erkek çocuk için ek 50 TL, iş piyasasından ayrılan ve okula giden her kız çocuk için 75 TL'lik ek ödeme sağlamaktadır. Concern Worldwide, 2016 yılından bu yana, FCLE aracılığıyla Türk resmi eğitim sistemine kaydolmak ve bu sistemden yararlanmak için 1.125 kız ve erkek çocuğunu desteklemiştir. Programın başarı oranı mevcut durumda %90'dır.

Ailelerin çocukların okulda başarılı olmaları için gereksinim duydukları maddi etmenleri ya da hizmetleri sağlayamaması nedeniyle eğitimin önündeki birçok engel finansaldır. Concern Worldwide, Education Access Fund aracılığıyla, gereksinimi olan çocuklara optik gözlük, işitme cihazı ve tıbbi ayakkabı gibi tıbbi ekipman sağlamaktadır. Concern Worldwide ayrıca konuşma terapisi, okul kırtasiye malzemeleri, okul üniformaları, tabletler ve internet paketleri de sağlamaktadır; böylelikle aileler, COVID-19 salgını sırasında gerektiği biçimde okula bizzat ve çevrimiçi olarak erişebilmektedir. Concern Worldwide ayrıca eğitimin önemini vurgulayan, pozitif ebeveynliği teşvik eden ve ebeveynleri çocuklarının öğrenmesi, büyümesi ve gelişmesi için evde güvenli bir ortam yaratmaları için destekleyen bir dizi etkileşimli oturum olan "Caregiver Engagement" programı aracılığıyla ebeveynler ve ailelerle yakın işbirliği içinde çalışmaktadır.

²⁴ Hayata Destek Panoraması (Türkçe) HDD_2020 Hayata Destek Panoraması_TR_23.03.2021_WEB

²⁵ Çocuklar ve Gençler için Eğitim Faaliyetleri (Türkçe) Çocuk ve Gençlik Merkezi – Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (multeciler.org.tr)

Concern Worldwide ayrıca 5-15 yaş arası mülteci kız ve erkek çocuklar için 12 haftalık, merkez tabanlı bir psiko-sosyal destek (PSS) programı uygulamaktadır. Faaliyetler (COVID-19 salgını sırasında hem yüz yüze hem de uzaktan) okul dışındaki çocuklara ve okulu bırakma riski yüksek olan çocukların duygusal ve toplumsal refahını geliştirmeye yardımcı olmaya ve onları günlük stres kaynakları ve güçlükler ile başa çıkmak için bilgi ve beceriler ile donatmaya odaklanmıştır. PSS programı, çocukların özgüven ve dayanıklılık geliştirmelerini, güvenli bir ortamda etkili işbirliği ve problem çözme gibi becerileri uygulamalarını ve akranlarıyla birlikte bir aidiyet duygusu geliştirmelerini desteklemenin yanı sıra öğrenme konusunda bir heyecan duygusu yaratmayı amaçlamaktadır.

Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nü desteklemek için çalışan Concern Worldwide, okul dışındaki mülteci çocuklara Türk örgün eğitim sistemine ya da Hızlandırılmış Eğitim Programına (HEP) kaydolabilmeleri için özel yardım sağlamaktadır. Eylül 2020 tarihinden beri ilçe merkezli çalışanlar 5-18 yaş arası 1.800 çocuğu ilgili ve uygun bir eğitim olanağına kaydettirmek için eğitim yetkilileri ile birlikte çalışmıştır (Türk devlet okulları, özel eğitim merkezleri, HEP, Türkçe kursları ve diğer yaygın eğitim seçenekleri de dahil olmak üzere).²⁶

SGDD-ASAM:

SGDD-ASAM, mülteci çocukları eğitim haklarına erişimlerine, donanımlı, üretken ve güçlü bireyler olarak hayatlarını kurlmalarına destek olmak için eğitim olanakları hakkında bilgilendirmekte ve okula gitmenin önündeki engelleri aşmalarına yardımcı olmaktadır. Türkiye'deki eğitim sistemine ilişkin bilgi ve farkındalıklarını artırarak çocukları ve ailelerini örgün ve yaygın eğitim olanaklarından yararlanmaya teşvik etmektedir. Bunun yanı sıra, okul çağında olmayan yetişkin mültecilerin, özellikle işgücü piyasasına katılımlarını ve toplumsal uyum süreçlerine destek olmak adına "yaşam boyu öğrenme" yaklaşımıyla Türkçe dil kurslarına ve meslek kurslarına katılmalarını sağlamaktadır.²⁷

SGDD, sekiz ilde, UNICEF ile ortaklaşa olarak okula gitmeyen mülteci çocukların eğitime katılımlarını kısıtlayan engelleri ele alan çok çeşitli hizmetlere erişimlerini desteklemek için Okula Kayıt için Destek Programını (SSE) uygulamaktadır. SSE programı kapsamında verilen tüm hizmetler ücretsizdir. Söz konusu programda SGDD ekipleri, 5-17 yaş arası Suriyeli çocukları hedef alarak yaşlarına en uygun eğitim programına kaydolmaları için destek vermektedir. SSE program ekipleri, her çocuğun eğitim gereksinimlerini değerlendirmekte, mevcut eğitim fırsatları hakkında danışmanlık sağlamakta, okul dışı kalmış çocukları kendi alanlarında (okul öncesi eğitim de dahil olmak üzere) uygun eğitim yollarına yönlendirmekte ve gerektiğinde süreç boyunca ulaşım, çeviri ve yüz yüze destek sağlamaktadır. Okula kayıtlı çocuklara okul çantası ve kırtasiye malzemeleri verilmektedir. SGDD, okula gitmeyen çocukların eğitim olanaklarına erişimlerinde etkin destek sağlamak üzere il MEB yetkilileriyle koordineli olarak çalışmaktadır. Ayrıca Çocuk Koruma Hizmetleri programı kapsamında çocuklara ve ailelerine psikososyal destek sağlanmaktadır. Gerektiğinde aileler SGDD, kamu kurumları ve/veya sivil toplum örgütleri de dahil olmak üzere diğer hizmet sağlayıcılar tarafından sunulan uygun hizmetlere yönlendirilmektedir.²⁸

²⁶ Concern Türkiye Eğitim Programı Bilgi Formu

²⁷ ASAM'ın Eğitim Faaliyetleri (Türkçe) <https://sgdd.org.tr/calisma-alanlarimiz/egitim/>

²⁸ Okul Kaydı Desteği Programı Bilgi Formu (İngilizce) <https://www.unicef.org/turkey/en/media/12506/file>

Okul Çağındaki Mülteci Çocukların Eğitim Almasını Engelleyen Etmenler

Hem Türk hükümeti hem de sivil toplum örgütleri tarafından birçok proje gerçekleştirilmesine rağmen okul çağındaki Suriyeli çocukların %45'i eğitim faaliyetlerine dahil olamamaktadır. Ekonomik ve toplumsal sorunlar nedeniyle çocuklar için barınma ve beslenme kadar temel bir hak olan eğitime erişememe kendisinin haklarının ihlalini teşkil etmektedir. Suriyeli mülteci çocukların eğitime erişimini engelleyen birçok durum bulunmaktadır. Alanda faaliyet gösteren çeşitli kurumların raporlarında yaygın olarak ifade edilen eğitime erişim ile ilgili engeller aşağıdaki gibidir:

Cinsiyet Farklılıkları

Kız ve erkek çocukların eğitime erişimde farklı sorunları bulunmaktadır. Ailelerin beklentileri doğrultusunda erkekler genellikle okulu bırakıp haneye maddi destek sağlamak için çalışmakta, kızlar ise ergenlik döneminden sonra aileye ekonomik bir yük olmamak için genç yaşta evlenmek üzere ayrılmaktadır.²⁹

Bunun yanı sıra, Mülteci ve Sığınmacılara Yardım Dayanışma Derneği'nin 2017 yılında yayımladığı bir raporda, Ankara'da yaşayan göçmen çocukların ailelerinin karma eğitime tepkileri nedeniyle kız çocuklarını okula göndermedikleri tespit edilmiştir.³⁰

Ekonomik Kırılğanlık

Savaş nedeniyle başka bir ülkeye yerleşmek zorunda kalan mültecilerin çoğu ekonomik güçlüklerle başa çıkmak zorundadır. Yapılan araştırmalarda mülteci çocukların büyük çoğunluğunun ebeveynleri, aile bireylerinin barınma ve beslenme gibi temel gereksinimlerini karşılamakla uğraştıklarını ve bu nedenle eğitimi temel bir gereksinim olarak görmediklerini belirtmiştir.³¹

Tek Ebeveynlik

Tek ebeveynlik ve dolayısıyla ekonomik kırılğanlık eğitimin önündeki engellerden birisidir. Birçok kadın, savaşta eşini kaybetmesi nedeniyle tek ebeveyn olarak göç etmiş ve bu kadınlar yeni bir hayata başlamak zorunda kalmıştır. Bu kadınların çoğu kamp dışında, il ve köylerde çocuklarıyla birlikte güç koşullar altında yaşamaktadır. Bu tür ailelerde en büyük erkek genellikle ailenin babası gibi davranmaktadır. Siyasal, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (SETA), Gaziantep'te çocuklarını okula göndermeyen bir grup anne ile toplantılar düzenlediğinde birçoğunun eşlerini savaşta kaybettiğini gözlemlemiştir. Toplantılarda anneler, büyük oğullarını okula göndermediklerini, bunun temel nedeninin de "ailenin babasına" gereksinim duyulduğunu vurgulamıştır. Ailenin babasının asıl görevi ailenin geçimini sağlamaktır.³²

Çocuk İşçiliği

Çocuk işçiliği, çocukların aileye maddi katkıda bulunmak amacıyla çalışması ve bunun sonucunda eğitime erişememesi durumudur.³³ Mülteci çocuk işçiler aşırı yoksulluğun kurbanıdır. Mülteci çocuk işçiler çok düşük ücretlerle güvenli olmayan koşullarda çalıştırılmaktadır. Küçük yaşlarına rağmen ağır işlere

²⁹ Suriyeli Çocukların Eğitimi Araştırma Raporu (Türkçe) Suriyeli-Cocuklariin-Egitimi-Arastirma-Raporu.pdf (mavikalem.org)

³⁰ Ankara'daki Suriyeli Okul Çağındaki Çocukların Eğitim Erişimi Raporu (Türkçe) Ankaradaki-Suriyeli-Okul-Cagindaki-Cocuklariin-Egitim-Erisimi-Raporu.pdf (msyd.org)

³¹ Türkiye'de Suriyeli Göçmen Çocukların Okula Gitme Durumu (Türkçe) [1313380\(dergipark.org.tr\)](http://1313380(dergipark.org.tr))

³² Engelleri Aşmak: Türkiye'de Suriyeli Çocukları Okullandırmak, SETA [Engelleri-Aşmak-Türkiye'de-Suriyeli-Cocukları-Okullandırmak.pdf](http://Engelleri-Asmak-Turkiye-de-Suriyeli-Cocuklari-Okullandirmak.pdf) (setav.org)

³³ Türkiye'deki İşçiliğin En Hassas Durumu: Şanlıurfa'da Suriyeli Mülteci Çocuk İşçi Olmak [Çalışma ve Toplum Dergisi](http://Calisma-ve-Toplum-Dergisi) (calismatoplum.org)

zorlanan çocukların, kimyasallara maruz kalmaları ve kapasitelerinin üzerinde ağır işlerde çalıştırılmaları nedenleriyle yetişkinlere göre meslek hastalıklarına yakalanma riskleri daha fazladır. Ayrıca ağır iş makinelerinin kullanılması sonucunda çocukların iş kazaları ile karşılaşma olasılıkları da daha fazladır; dahası uzuvlarını hatta hayatlarını kaybedebilmektedir.³⁴

Dil Bariyeri

Türkçe ve Arapça farklı dil yapılarına sahiptir. Arapçayı ya da başka bir ana dili iyi derecede bilen çocuklar yalnızca Türkçeyi değil, aynı zamanda Türkçe konu içeriğini de öğrenmekte güçlük çekebilmektedir. Dil bariyerini hafifletmek için kurslar açılmış olsa da dillerdeki farklılık eğitime erişimin önünde halen önemli bir engel teşkil etmektedir.³⁵

Toplu Taşımada Güvenlik ve Güçlükler

SETA'nın düzenlediği Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi toplantılarında kimi Suriyeli mülteci aileler güvenlik sorunları nedeniyle çocuklarını okula göndermek istemediklerini belirtmiştir. Özellikle küçük çocuklar ve kız çocukları için güvenli ulaşım hizmetlerinin sağlanması kritik bir öneme sahiptir.³⁶

Zorbalık

Kimi Suriyeli ebeveynler, çocuklarının okula uyum sorunu yaşayabileceğini ve zorbalığa maruz kalabileceğini düşündükleri için çocuklarını okula göndermek istemediklerini belirtmektedirler. Toplumda ve okul ortamında mültecilere yönelik bakış açısının iyileştirilmesine gereksinim duyulmaktadır.³⁷ Kimi okullarda çok az Suriyeli çocuk bulunmaktadır. Çocuklarının okulda yalnız kalmasını istemeyen, zorbalıktan endişe duyan ve bu nedenle de çocuklarının eğitimine devam etmesini uygun bulmayan Suriyeli aileler bulunmaktadır. Zorbalık okullardaki yerel ve Suriyeli öğrenciler arasında ırkçılık ve ayrımcılık olarak kendini gösterirken, Suriyeli öğrenciler arasında da görülebilmektedir.³⁸

Kayıt Dışı Çocuklar

Suriyeli mültecilerin çoğu kampların dışında yaşamakta ve aileler iş ararken il değiştirebilmektedir. Ailelerin sık sık il değiştirmesi, Suriyeli çocukların okula gitmesi ile ilgili en büyük sorunlardan birisidir.³⁹

“Uydu kentler” mültecilerin Türkiye’de kaldıkları süre boyunca barınmalarına olanak sağlamaktadır. Uygulama, mültecilerin kentte ikamet etmek istedikleri yer (mahalle, ev/otel, sokak vb.) konusunda herhangi bir kısıtlama getirmemekte, ancak ülke içi hareketliliği engellemektedir. Söz konusu uygulamaya göre, sığınmacılar üçüncü bir ülkeye yerleşene kadar kayıtlı oldukları uydu kentlerde ikamet etmek zorundadır. Bu düzenlemeye göre de sığınmacı, uydu kent merkezinden izin almadan uzun süre ayrılamamaktadır. Bu nedenle başka bir ilde ikamet edememekte, okuyamamakta ya da

³⁴ Mülteci Çocuklar ve Çocuk İşçiliği Mülteci çocuklar ve çocuk işçiliği | Independent Türkçe (indyturk.com)

³⁵ Suriyeli Çocukların Eğitim Gereksinimi ve Okullaşma Süreçlerinde Karşılaştıkları Güçlükler (PDF) GÖÇ VE EĞİTİM İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: SURIYELİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM GEREKSİNİMİ VE OKULLAŞMA SÜREÇLERİNDE KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER (researchgate.net)

³⁶ Türkiye’de Suriyeli Çocukların Eğitimi, SETA Türkiye’de Suriyeli Çocukların Eğitimi | SETA (setav.org)

³⁷ Suriyeli Çocukların Eğitim Gereksinimi ve Okullaşma Süreçlerinde Karşılaştıkları Güçlükler (PDF) GÖÇ VE EĞİTİM İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: SURIYELİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM GEREKSİNİMİ VE OKULLAŞMA SÜREÇLERİNDE KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER (researchgate.net)

³⁸ Suriyeli Çocukların Eğitim Durumu Uygulaması, KTO KARATAY UNIVERSITY suriyeli-cocuklar-2019.pdf (karatay.edu.tr)

³⁹ Türkiye’de Suriyeli Çocukların Eğitimi Sırasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Alanyazın İncelemesi 1079406 (dergipark.org.tr)

çalışmamaktadır. İkamet değiştiren aileler genellikle gittikleri ilde kayıt dışı yaşamakta ve çalışmaktadır. Bu da çocukların okula kayıt yaptıramamasına neden olmaktadır.⁴⁰

Öğretmenlere Karşı Olumsuz Tutumlar

Eğitim fakültelerinde tek dilli ve tek kültürlü eğitim alan öğretmenler, sınıflarında farklı sosyokültürel özelliklere sahip Suriyeli öğrencilere çoğulcu/kapsayıcı bir yaklaşım sergilemekte güçlük çekmektedir. Kültürel yeterlilik açısından güçlük yaşayan öğretmenler arasında Suriyeli öğrencilere yönelik ayrımcı ve dışlayıcı tutum sergileyen az sayıda öğretmen bulunmaktadır.⁴¹

Bilgi Eksikliği ve Ailelerin Olumsuz Tutumları

Kimi çocuklar okula gitmeye hazır olsa da aileleri eğitim sistemi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı için gidememektedir. Bazı raporlar, çocuğunu okula göndermeyen ebeveynlerin de eğitimsiz olduğunu ve bu nedenle eğitimin dönüştürücü etkisine inanmadıklarını ortaya koymuştur. Bunun önüne geçebilmek için bazı illerde Milli Eğitim Müdürlükleri ve sivil toplum örgütleri tarafından aktif aile ziyaretleri yapılarak söz konusu çocukların okula gitmeleri sağlanmaktadır.⁴²

Mülteci Çocukların Okullaşma Oranlarını Artırmaya İlişkin Öneriler

Finansal Yardım

- ŞEY kapsamında sağlanan yardımlar ailelerin ve çocukların gereksinimlerini karşılamak için önemli ancak yetersizdir. Çocukların okulu bırakıp çocuk işçiliğine yönelmelerinin önüne geçmek üzere her çocuk için en az çocuk işçi olarak çalışırken kazandığı aylık ücret kadar maddi destek sağlanması gerekmektedir.

Okula Katılımı Artırmak için Öğrenciye Sağlanan Ek Destekler

Okula kayıt yaptıran, ancak kimi ekonomik güçlükler nedeniyle okula devam sorunu yaşayan öğrencilere destek olarak aşağıdaki destekler sağlanabilir:

- Dezavantajlı okullara ücretsiz yemek sağlanması
- Okullara ücretsiz içme suyu sağlanması
- Öğrencilere aylık burs olanaklarının sağlanması (ŞEY'e ek olarak)
- Öğrencilerin ücretsiz ulaşım hizmetlerinden yararlanması
- Ücretsiz kırtasiye malzemeleri ve üniforma desteği sağlanması

Öğrencinin Okula Gitmesi için Alınacak Önlemler⁴³

- Birçok aile, akran şiddeti nedeniyle çocuklarını okula göndermek istememektedir. Bu tür şiddetin önlenmesi ve sıkı önlemler alınması çocukların kendilerini okulda güvende hissetmelerini sağlamaya ve böylelikle ailelerin de çocuklarını okula göndermeyi düşünmelerine yardımcı olacaktır.
- Suriyeli çocukların dil ve akademik becerilerini destekleyen okul programlarının oluşturulması gerekmektedir.

⁴⁰ Türkiye'de Sığınmacılık ve Uydu Kent Deneyimi, (PDF) Türkiye'de Sığınmacılık ve Uydu Kent Deneyimi (researchgate.net)

⁴¹ Suriyeli Çocukların Eğitim Durumu Uygulaması, KTO KARATAY UNIVERSITY suriyeli-cocuklar-2019.pdf (karatay.edu.tr)

⁴² Türkiye'de Suriyeli Çocukların Eğitimi, EĞİTİM-BİR-SEN Suriye Raporu [TURKCE pdf.pdf](https://turkce.pdf.pdf) (ebs.org.tr)

⁴³ Suriyeli Çocukların Eğitimi Araştırma Raporu (Türkçe) [Suriyeli-Cocukların-Eğitimi-Araştırma-Raporu.pdf](https://suriyeli-cocuklarin-egitimi-arastirma-raporu.pdf) (mavikalem.org)

- Suriyeli ve Türk çocukların okul ortamında bir arada olabilmeleri için sosyal adaptasyon programları oluşturulmalıdır. Ek olarak, çocukların çeşitli sosyal ve kulüp etkinlikleriyle birlikte ders dışı etkinlikler de gerçekleştirebilmesi gerekmektedir.
- Suriyeli çocukların bir kısmı savaş mağduru, tamamı ise savaş mağduru anne babaların çocuklarıdır. Bu nedenle travmaya maruz kalmış olma olasılıkları yüksektir. Bununla başa çıkabilmeleri ve okula uyumlarını destekleyebilmek için okulda psikososyal destek olanaklarının sağlanması gerekmektedir.

Alternatif Eğitim Olanakları

- Hiç okula gitmemiş çocuklara alternatif eğitim olanaklarının sağlanması gerekmektedir. Uzaktan eğitim, ikinci öğretim, HEP gibi programlarla her yaştan ve düzeyden çocuğa destek olunabilmektedir. Kimilerinin örgün eğitime dönmelerine yardımcı olunabilmekte ya da söz konusu eğitim seçeneklerinden mezun olduktan sonra diploma almaları sağlanabilmektedir.⁴⁴

Ailenin Güçlendirilmesi

- Türkiye'deki eğitim sistemi ile ilgili aileler yeterince bilgi sahibi değildir. Bu nedenle aileleri eğitim sistemi hakkında bilgilendirecek Arapça birimlerin oluşturulması gerekmektedir.
- Kimi aileler eğitimin önemine inanmamaktadır. Söz konusu ailelerin eğitimin önemi ve dönüştürücü etkisi hakkında bilgilendirilmesi ve çocuklarını okula göndermeye ikna edilmesi gerekmektedir. Aile ziyaretleri yapılarak bu ailelerin bilgilendirilmesi yerinde olacaktır.
- Ebeveynlerin katılabileceği dil kursları ve sohbet grupları oluşturulabilir.

Okula Gitmeyen ve Okulu Bırakma Riski Olan Mülteci Çocuklar Üzerinde COVID-19'un Etkisi

Savaş nedeniyle ülkelerinden başka bir ülkeye yerleşmek üzere ayrılan Suriyeli mülteci ailelerin ve çocuklarının, COVID-19 salgını gibi olağanüstü bir durumla baş etmeleri, geçim ve toplumsal uyum sorunlarıyla mücadele etmeleri güçtür. Çeşitli araştırmalar bu ailelerin salgın sürecinde en temel haklara erişimde önemli sorunlarla karşılaştığını göstermektedir.

COVID-19'un yayılmasının bir sonucu olarak dünyanın birçok yerinde örgün eğitim online platformlara taşınmıştır. Ancak her çocuk elektronik cihazlara (bilgisayar, tablet vb.), internete, kesintisiz elektriğe ya da dijital becerilere sahip olmayabileceği için çevrimiçi eğitim platformlarına erişmesi mümkün olamamaktadır. Maddi sıkıntıları olan ve eğitim düzeyleri dijital becerilere sahip olmalarına izin vermeyen çoğu mülteci aile, çocuklarına çevrimiçi eğitim için gerekli fırsatları sağlayamamaktadır.

"COVID-19 Salgınının Türkiye'de Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma Kapsamındaki Çocuklar Üzerindeki Etkileri" başlıklı ASAM raporu mülteci ailelerin ve çocukların salgın karşısındaki durumunu analiz etmiştir. Rapora göre her 100 çocuktan 30'u düzenli olarak eğitime devam edememiş ve 48'i eğitimi tamamen bırakmak zorunda kalmıştır. Ayrıca, eğitime erişemeyen çocukların %82'si gereksinim duydukları dijital araçlara sahip olmadıkları için uzaktan eğitime erişemediklerini ifade etmiştir. Eğitimine devam edemeyen her 100 çocuktan 15'i zorla çalıştırılmaktadır.⁴⁵

⁴⁴ Türkiye'de Suriyeli Çocukların Eğitimi 'Türkiye'de Suriyeli Çocukların Eğitimi: Güçlükler ve Öneriler' Raporu Açıklandı (memursen.org.tr)

⁴⁵ Türkiye'deki Mültecilere COVID-19 Salgını Etkilerinin Sektörel İncelemesi, ASAM [asam covid anket raporu 200518 2 TR-1.pdf](#) (sivilsayfalar.org)

Programlar ve En İyi Uygulama Örnekleri

Farklı ülkelerde mülteci/göçmen çocukların okula gitme oranlarını artırmak adına uygulanan programlar incelendiğinde bunların çocukları, aileleri ve toplumsal çevreyi destekleyen yapılar oluşturduğu gözlemlenmektedir. Buna ilişkin kimi örnekler aşağıdaki gibidir:⁴⁶

- Bunlardan ilki Norveç Mülteci Çocuklar Örgütü tarafından Lübnan'daki Suriyeli mülteci çocuklar için uygulanan dört yıllık eğitim programıdır. Söz konusu program kapsamında mülteci ebeveynlere yönelik eğitimler ve farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmiş, çocukların birbirlerini tanımaları için toplumsal adaptasyon programları yürütülmüş, öğretmenlere ve okul yönetimine eş zamanlı olarak çocukların durumuna ilişkin bilgi vermek ve okul ortamında çocuklara karşı olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlamak adına hizmet içi eğitimler düzenlenmiştir. Aileyi, okul yönetimini ve çocukları destekleyen program, derslere katılan çocukların %76'sının örgün eğitim sınavlarında başarılı olduğunu gözlemlemiştir.
- Diğer bir program Birleşmiş Milletler Yardım ve Çalışma Ajansı'nın (UNRWA) Suriye'deki Filistinli mülteciler için hazırlanmış Acil Durumlarda Eğitim programıdır. Çocuklara bilgisayar destekli interaktif içerikli eğitim materyalleri ve evde kendi kendilerine öğrenmelerini kolaylaştıracak materyaller sağlanmıştır. Aynı zamanda mülteci ailelerin yaşadığı bölgelerde güvenli oyun ve öğrenme alanları oluşturularak çocukların kendi kendilerine öğrenme süreçlerini iyileştirmeye yönelik çözümler üretilmiştir. Çocuklara ve ebeveynlere psikososyal destek hizmeti de sağlayan bu programdan yaklaşık 66.000 çocuk yararlanmıştır.
- Çocukların öğrenmeye devam etmelerine yardımcı olmak üzere 2021 yılında UNICEF Japonya, Almanya, Finlandiya ve ABD Bir Çocuğu Eğitme Fonu (EAC) katkılarıyla okula gitmeyen ya da eğitimini kaçıran çocukların akranlarına yetişmesine yardımcı olmak ve sonunda okula yeniden uyum sağlamalarını desteklemek adına özel olarak tasarlanmış kendi kendine öğrenme programı ile Hama kırsal bölgesinde 1.350'den fazla çocuğa erişmiştir. Çocukların güvenliklerinin sağlanması için ulaşım desteği sunulmuş ve kendi kendilerine öğrenmelerini sağlayacak materyallerin yanı sıra okul çantaları da verilmiştir.⁴⁷

⁴⁶ Mülteci Eğitiminde Gelecek Vaat Eden Uygulamalar, Çocukları Koruyun UNHCR-Pearson Mülteci Eğitiminde Gelecek Vaat Eden Uygulamalar: Sentez Raporu | Kaynak Merkezi (savethechildren.net)

⁴⁷ <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/children-rural-hama-benefit-self-learning-programme>

Araştırma Tasarımı ve Yöntemi

Bu bölümde araştırma yönteminin detayları anlatılacaktır. Eğitim Bariyerleri Analizi araştırması, saha çalışması ve veri toplama aşamalarını içermektedir.

Araştırmada Gaziantep, Hatay, Kilis ve Şanlıurfa'daki hiç okula gitmemiş ve okulu bırakmış mülteci çocuklara ilişkin derinlemesine bir anlayış elde etmek üzere farklı kitlelerden veri toplanmıştır. Çalışmanın birincil aracı hem nicel anket hem de nitel görüşmelerden oluşmaktadır. Araştırma, bakımverenler ile yüz yüze görüşmeleri, çocuklarla derinlemesine görüşmeleri ve kilit bilgi sağlayıcılarla görüşmeleri içermektedir.

Bakımverenler ile Yüz Yüze Görüşmeler

Hiç okula gitmemiş ya da okulu bırakan çocukların bakımverenleri ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bakımveren görüşmelerinin temel amacı, mülteci çocukların örgün eğitime kaydolma ve devam etmelerinin önündeki ekonomik, fiziksel, toplumsal ve kültürel engelleri analiz etmek ve belirlemek için bilgi toplamaktır. Hanenin yapısını daha iyi anlamak için görüşmelerle birlikte bir hanehalkı envanter formu kullanılmıştır. Yanı sıra, bakımverenlerden hanede yaşayan çocuklara ilişkin demografik bilgiler de elde edilmiştir.

Örneklem Dağılımı

Toplam 434 bakımveren ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bunların %27'si Gaziantep'te, %25'i Hatay'da, %21'i Kilis'te ve %26'sı Şanlıurfa'da gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin %61'i annelerle ve %32'si babalarla olmak üzere önemli sayıda görüşme çocukların ebeveynleri ile yapılmıştır.

Tablo 4: İllere Göre Görüşülen Velilere İlişkin Örneklem Dağılımı

Toplam	Gaziantep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
434	119	110	90	115

Tablo 5: Görüşülen Kişilerin Çocuğa Yakınlığına Göre Örneklem Dağılımı

	TOPLAM	Gaziantep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
Anne	61%	63%	62%	52%	65%
Baba	32%	28%	26%	48%	33%
Kardeş	4%	6%	8%	0%	2%
Büyük Anne	1%	2%	3%	0%	0%
Diğer Akraba	1%	2%	2%	0%	0%

Örnekleme Yaklaşımı

Araştırma, mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları mahallelerde gerçekleştirilmiştir. Bir mahallede en fazla 20-25, her binada en fazla 2 anket yapılmıştır. Anket tamamlandıktan sonra görüşmeci binadan ayrılmış, bir bina atlamış ve tarama için bir sonraki binaya girmiştir. Buna ek olarak, anketi tamamlayan katılımcılardan araştırmaya anlamlı bir biçimde katkıda bulunabilecek ve hedef kitleye uygun kişileri tavsiye etmeleri istenerek kartopu örnekleme de kullanılmıştır.

Soru Formunun Geliştirilmesi ve Süresi

İNGEV, bakımverenler ile yapılacak görüşmelerde kullanılacak soru kağıdını Türkçe ve Arapça olarak hazırlamış ve anketlerin etkinliğini sağlamak adına aşağıda ana hatlarıyla belirtilen çeşitli önlemleri almıştır:

- Soruların anlaşılabilirliği kolaylaştırmak için kısa ve basit olarak hazırlanmıştır.
- Soru formundaki her ifade kesin olarak tek bir şey sormaktadır.
- Soruların duygu yüklü olmasından ya da katılımcıların gerçek tutumlarını saklamaya neden olabilecek tür sorulardan özenle kaçınılmıştır.
- Ankete katılanların olası yanıtlarına ilişkin olarak hiçbir sorunun yersiz varsayımlarda bulunmamasına özen gösterilmiştir.
- Tüm olası seçeneklerin birbirini dışlamadığından ve tüm yanıt setlerinin kapsamlı olduğundan emin olmak adına kapalı uçlu soru yanıt setleri gözden geçirilmiştir.

Soru formu eşliğinde yapılan görüşmelerin süresinin 30 dakikayı aşmaması sağlanmıştır. İNGEV'in deneyimi hane görüşmelerinde 25-30 dakikalık görüşmelerden daha uzun süren görüşmelerde katılımcıların yanıtlarının kalitesinin düşmeye başladığı ve katılımcıların dikkatlerinin bu süre sonunda dağıldığı ve sorulara verilen yanıtların kalitesinin düştüğü yönündedir. Saha çalışması sürecini kolaylaştırmak ve yarıda bırakılan anketlerin oranını azaltmak adına açık uçlu soruların sayısı da sınırlandırılmıştır.

Çocuklar ile Gerçekleştirilen Derinlemesine Görüşmeler

İNGEV, bakımveren görüşmelerinin yanı sıra çocuklarla da derinlemesine görüşmeler gerçekleştirmiştir. 10-17 yaş grubundaki çocuklardan 16'sı ve 5-9 yaşlarındaki çocuklardan 4'ü ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılacak çocuklar, daha önce örgün eğitim sistemine dahil olmayan ya da okulu bırakan çocuklar arasından seçilmiştir. Çocuklar, bakımveren görüşmelerinin yapıldığı hanelerden seçilmiştir. Görüşmeye katılmaya istekli olmaları dışında görüşülecek çocukların seçiminde herhangi bir kriter uygulanmamıştır. Çalışmaya dahil edilen dört şehrin her birinde beş derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.

Örneklem Dağılımı

Çocuklarla toplam 20 görüşme gerçekleştirilmiştir. 20 görüşmenin 10'u kız çocuklarla, 10'u erkek çocuklarla, 9'u okulu bırakmış ve 11'i hiç okula gitmemiş çocuklarla gerçekleştirilmiştir. Yaşa göre 5-9 yaş grubu ile 4, 10-13 yaş grubu ile 8 ve 14-17 yaş grubu ile 8 görüşme yapılmıştır.

Tablo 6: Görüşülen Çocukların İl, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Ayrıntılı Dağılımı

İl	Eğitim Durumu	Yaş Grubu	Yaş	Cinsiyet
Şanlıurfa	Bırakmış	05-09	7	Kadın
		10-13	10	Erkek
		14-17	17	Kadın
	Hiç Kaydolmamış	10-13	11	Kadın
		14-17	15	Erkek
Gaziantep	Bırakmış	10-13	12	Kadın
		14-17	17	Erkek
	Hiç Kaydolmamış	05-09	8	Erkek
		10-13	13	Erkek
		14-17	17	Kadın
Hatay	Bırakmış	10-13	12	Erkek
		14-17	17	Kadın
	Hiç Kaydolmamış	05-09	6	Kadın
		10-13	13	Kadın
		14-17	15	Erkek
Kilis	Bırakmış	10-13	12	Kadın
		14-17	17	Erkek
	Hiç Kaydolmamış	05-09	5	Erkek
		10-13	10	Erkek
		14-17	15	Kadın

Saha Çalışması

Çocuklarla tanışmak için ziyaret edilen hanelerin her birine bir erkek ve bir kadın görüşmeci birlikte gitmiştir. İNGEV, çocukların görüşmeye katılımları için sorumlu bakımverenin ya da yasal vasinin iznini/onayını almıştır. Bazı bakımverenler çocukları ile yapılacak görüşmeyi izlemek istemişlerdir ve bu durumda İNGEV bakımverenin de görüşmeye eşlik etmesini sağlamıştır. Çocuklarla yapılan görüşmelerde İNGEV daha da özenli davranmıştır. Görüşme sırasında çocukların yaş ve olgunluk düzeyi göz önünde bulundurulmuştur. Görüşme yapılacak çocukların bilinçli karar verme kapasitelerinin yeterince geliştiğinden emin olunmuştur; yanı sıra çocukların sorulara yanıt verirken kendilerini herhangi bir baskı altına hissetmemelerine özen gösterilmiştir.

Görüşmeler güven artırıcı bir sohbet ve ısınma sorularıyla başlamıştır. Çocuğa ya da bakımverenine, yanıtlamamayı tercih ettiği soruları reddetme ya da görüşmeyi istediği zaman sonlandırmakta özgür oldukları hatırlatılmıştır. Daha sonra çocuktan okul hayatı ve okul sonrası hayatıyla ilgili hikayesini anlatması istenmiştir.

Ayrıca çocuklarla görüşecek olan görüşmecilerin seçiminde de büyük bir özen gösterilmiştir. Çocuk güvenliği prosedürleri, çocuklarla görüşmenin etik boyutları ve çocukla iletişim konularında görüşmecilere destek sağlanmıştır.

Görüşme Rehberi Geliştirme

Görüşme soruları, anlaşılabilirliği sağlamak adına kısa ve basit olacak biçimde tasarlanmıştır. Rehberin geliştirilmesi sırasında çocukların geçmişi doğru bir biçimde anlatmış olmayabileceği göz önünde

bulundurulmuştur. Genel amaç, veri toplamak yerine çocukların duygularına odaklanmak olmuştur. Ayrıca, çocuklara yöneltilen sorularda olumsuz ifadelerden kaçınılmıştır.

INGEV, ESOMAR Dünya Araştırma Kuralları ve Çocuklar ve Gençlerle Görüşme Yönergelerine sıkı sıkıya bağlı kalmayı taahhüt etmektedir.⁴⁸

ERIC (Çocukları İçeren Uluslararası Etik Araştırmalar) aracı da araştırmanın çocuk bölümünün tasarımında ve uygulanmasında yol gösterici bir rehber olarak kullanılmıştır.

Kilit Bilgi Sağlayıcı Görüşmeleri

Okul çağındaki mülteci çocukların okula erişimini ve okula gitmesinin önündeki ekonomik, kültürel, fiziksel ve toplumsal engelleri analiz etmek ve anlamak için 12 derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeler aşağıda listelenen kuruluşlardan katılım gösteren paydaşlar ile gerçekleştirilmiştir:

Kurum	Pozisyon	İl
CARE	Vaka Yönetimi Görevlisi	Şanlıurfa
CARE	Vaka Yönetim Koordinatörü	Gaziantep
Concern Worldwide	Eğitim Programı Koordinatörü	Şanlıurfa
DRC	Koruma Müdürü	Hatay
IBC	Bölge Koordinatörü	Kilis
IOM	Toplum Çalışanı	Şanlıurfa
GOAL	Program Müdürü Vekili	Şanlıurfa
Kilis Hukuk Kliniği	Psikolog	Kilis
MUDEM	Proje Koordinatörü	Ankara
Orange	Ortaklık Müdürü	Gaziantep
UNICEF	Eğitim Görevlisi	Ankara
World Vision	MEAL Görevlisi	Gaziantep

Araştırma Kısıtlamaları

Araştırmanın amacı, 10-17 yaşları arasında okula hiç kaydolmamış ya da okulu bırakmış çocukların eğitime erişimlerinin önündeki engelleri belirlemektir. Araştırmanın yürütüldüğü iller, önemli bir mülteci nüfusuna sahip olmaları ve okula gitme oranlarının düşük olması nedeniyle seçilmiştir. Ayrıca araştırmanın saha çalışması söz konusu illerde Suriyeli mülteci topluluğunun yoğun olduğu ilçe ve mahallelerde gerçekleştirilmiştir. Ancak, çalışmaya dahil edilen örneklem Türkiye’de 10-17 yaş arası tüm okula gitmeyen çocukları temsil etmemektedir.

Araştırma kapsamında 432 bakımveren ile görüşülmüştür. Bakımveren görüşmelerinin yarısı hiç okula gitmemiş en az bir çocuğa sahip olma koşulunu sağlarken, diğer yarısı okulu bırakmış en az bir çocuğa sahip olma koşulunu sağlamıştır. Ancak, okula hiç gitmemiş olma (%50) ve okulu bırakma (%50) kotaları temsili değildir.

⁴⁸ ESOMAR Dünya Araştırma Kuralları ve Çocuklar ve Gençlerle Görüşme Yönergeleri https://www.esomar.org/uploads/public/knowledge-and-standards/codes-and-guidelines/ESOMAR_Codes-and-Guidelines_Interviewing-Children-and-Young-People.pdf (Son Erişim: 18.03.2021)

Araştırma kapsamında toplam 12 kilit bilgi sağlayıcı görüşmesi (KII) yapılmıştır. Kilit bilgi sağlayıcıları belirlenirken temsil ettikleri kurumlar ve faaliyet gösterdikleri iller göz önünde bulundurulmuştur. Ancak, bu görüşmelerin sayısı sınırlı olduğu için Türkiye'deki 10-17 yaş arası okula gitmeyen mülteci çocukların tümü hakkında nitel verilere ulaşılamamıştır.

Araştırmada kullanılan bir diğer veri toplama aracı da çocuklar ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerdir. Görüşme yapılan çocuklar, bakımveren görüşmesi yapılan hanelerden seçilmiştir. Görüşülen her bakımverene, çocuklarıyla derinlemesine görüşme yapmayı kabul edip etmedikleri sorulmuştur. Derinlemesine görüşmeler, yalnızca bakımverenin izin verdiği çocuklarla gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde yaş ve olgunluk düzeyi göz önünde bulundurulmuştur. Çocuk katılımcıların bilinçli kararlar verebilecek düzeyde olduklarından emin olunmuştur ve araştırmaya katılmak için baskı altında kalmamaları sağlanmıştır. Çocuklarla görüşen görüşmeciler, çocuk güvenliği prosedürleri, çocuklarla görüşmenin etik boyutları ve çocukla iletişim konularında desteklenmiştir. Sorular anlaşılabilirliği sağlamak için kısa ve basit tutulmuştur. Bilgi ya da somut veri toplamayı amaçlayan sorulardan kaçınılmış ve veri toplamak yerine daha çok çocukların duygularına odaklanılmıştır.

Araştırma Bulguları

Bu bölümde hiç okula gitmeyen ve okulu bırakan çocukların bakımverenleriyle yapılan kantitatif görüşmeler, hiç okula gitmeyen ve okulu bırakan çocuklar ile yapılan kalitatif görüşmeler ve sivil toplum örgütleri yöneticileri ve eğitimde uzmanlaşmış kamu hizmeti görevlileri gibi önemli bilgi sağlayıcılar ile yapılan derinlemesine görüşmelerden oluşan saha çalışmalarının bulguları sunulmaktadır. Tüm yöntemlerden elde edilen bulgular, önemli bilgi sağlayıcıların yorumlarıyla birlikte kantitatif verilerin analizi ile sunulmaktadır.

Mülteci Bakımverenlerin Demografik Profili ve Hane Yapısı

Demografik Profil

Görüşmelerin neredeyse tamamı çocuğun ebeveyni ile yapılmıştır. Görüşmelerin %61'i annelerle, %32'si babalarla gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin geri kalanı çocuğun ablası/ağabeyi, büyükannesi ve büyükbabası ya da diğer akrabası ile yapılmıştır. Toplamda 434 bakımveren 1.270 çocuğu temsil etmektedir. Bu çocukların %45'ini kız çocukları, %55'ini ise erkek çocukları oluşturmaktadır. Her bakımveren yaklaşık üç çocuktan sorumludur. Bakımverenlerin yaklaşık yarısı (%49) 35-44 ve %28'i 25-34 yaş arasındadır.

Tablo 7: Görüşülen Bakımverenlerin İl ve Yaşlara Göre Dağılımı

	TOPLAM	Gaziantep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
18-24 yaş grubu	6%	6%	11%	1%	3%
25-34 yaş grubu	28%	26%	23%	42%	24%
35-44 yaş grubu	49%	50%	43%	50%	53%
45-54 yaş grubu	15%	15%	23%	7%	13%
55-64 yaş grubu	2%	3%	1%	0%	5%
65+ yaş grubu	0%	1%	0%	0%	1%

Bakımverenlerin eğitim durumu iller arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Gaziantep ve Hatay'da bakımverenler Kilis ve Şanlıurfa'da yaşayanlara göre daha eğitilidir ve bu iki ildeki bakımverenlerin yarısından fazlası ilkokul, ortaokul ve lise mezunudur.

Tablo 8: Görüşülen Bakımverenlerin İllere Göre Eğitim Durumları

	TOPLAM	Gaziantep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
Eğitimsiz	42%	21%	25%	63%	63%
İlkokul	28%	40%	35%	17%	17%
Ortaokul/Lise ya da Dengi	27%	32%	37%	19%	17%
Lisans, Yüksek Lisans ya da Üzeri	3%	7%	3%	1%	3%

Ev geçimini sağlayanların yarısından fazlası (%66) parça başı çalışmaktadır ve yalnızca %12'si düzenli maaşlı bir işte çalışmaktadır. Haneye en fazla gelir getirenlerin neredeyse tamamı kayıtsız çalışmaktadır. %9'u işsizdir ve %15'i yardım almaktadır. Gaziantep ve Şanlıurfa'da maaşlı bir işte çalışanların sayısı daha yüksektir (sırasıyla %18 ve %15). Ancak en yüksek işsizlik oranı (%15) ve yardıma bağımlılık oranı (%20) Şanlıurfa'da görülmektedir.

Tablo 9: Haneye En Fazla Gelir Getiren Kişinin İllere Göre Çalışma Durumu

	TOPLAM	G. Antep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
İşçi – Parça Başı Çalışma	66%	61%	73%	78%	57%
İşçi – Maaşlı Düzenli İstihdam	12%	18%	7%	6%	15%
İşsiz/Çalışmıyor – Yardım Alıyor	8%	7%	7%	3%	12%
Ev Hanımı – Herhangi Bir Ek Geliri Yok – Yardım Alıyor	7%	6%	5%	9%	8%
Ev Hanımı – Herhangi Bir Ek Geliri Yok	2%	2%	1%	1%	3%
İşsiz/Çalışmıyor – Düzenli Ek Geliri Var	1%	1%	0%	2%	3%
Diğer	4%	5%	7%	1%	6%

Tablo 10: Haneye En Fazla Gelir Getiren Kişinin İllere Göre Çalışma Durumu (Sigortalı/Sigortasız)

	TOPLAM	Gaziantep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
Sigortalı çalışan	1%	1%	2%	0%	0%
Sigortasız çalışan	99%	99%	98%	100%	100%

Hane Yapısı

Her hanede ortalama beş kişi yaşamaktadır; iller arasında önemli bir fark görülmemektedir. Genellikle hanede anne, baba ve çocuklar birlikte yaşamaktadır. Hanelerin yaklaşık %15'inde büyükanne ve %9'unda büyükbaba da çekirdek aile ile birlikte yaşamaktadır.

Her hanede 18 yaşın altında yaklaşık üç çocuk yaşamaktadır ve her bir bakımveren yaklaşık üç çocukta sorumludur.

Hanelerin %20'sinde bakıma muhtaç bir kişi ve %8'inde engelli bir kişi (%1,3'ü çocuk) bulunmaktadır.

Göç Deneyimi ve Taşınma Eğilimi

Bakımverenlerin çoğunluğu Türkiye'ye taşındıktan sonra aynı ilde yaşadıklarını belirtirken, %12'si bir kez il değiştirdiğini, %2'si ise iki kereden fazla yaşadığı şehri değiştirdiğini belirtmiştir.

Tablo 11: Hanehalkının Göç Deneyimi

	TOPLAM	Gaziantep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
Türkiye'ye taşındığımızdan beri aynı ilde yaşıyorum.	85%	84%	85%	91%	83%
Türkiye'ye taşındığımızdan beri iki ilde yaşadım.	12%	14%	14%	9%	12%
Türkiye'ye taşındığımızdan beri üç ya da daha fazla ilde yaşadım.	2%	2%	2%	0%	5%

Görüşülen bakımverenlerin %65'i başka bir şehre taşınmayı düşünmediğini belirtirken, %18'i başka bir ülkeye taşınmayı ve %10'a yakını Suriye'ye dönmeyi planladığını belirtmiştir.

Özellikle Kilis'te (%84) ve Şanlıurfa'da (%80) yaşayanlar arasında başka bir şehre taşınma isteği yaygınken Gaziantep'te yaşayanlar arasında (%43) başka bir ülkeye taşınma isteği yaygındır. Gaziantep'te yaşayanların önemli bir bölümü (%43) başka bir şehre taşınmayı planlamaktadır. Hatay'da yaşayanlar arasında Suriye'ye döneceğini belirtenlerin oranı (%21) diğer illere göre daha yüksektir.

Tablo 12: Hanehalkının Taşınma/ Göç Etme Eğilimi

	TOPLAM	Gaziantep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
Başka bir şehre taşınmayı planlıyoruz.	8%	4%	5%	8%	16%
Başka bir şehre taşınmayı planlamıyoruz.	65%	43%	55%	84%	80%
Başka bir ülkeye göç etmeyi planlıyoruz.	18%	43%	18%	4%	3%
Memleketimize/Suriye'ye dönmeyi planlıyoruz.	9%	10%	21%	3%	2%

Yardım Programları

Beş kişiden dördü (%78) mevcut yardım programlarından en az birini bildiğini belirtmektedir. Kızılay Kart söz konusu kişiler arasında en çok bilinen programdır (%74). Bakımverenlerin %22'si ise herhangi bir yardım programından haberdar olmadığını belirtmiştir. Gaziantep'te bu rakam %25'e, Hatay'da ise %35'e yükselmiştir. Şanlıurfa'daki bakımverenler tüm yardım programlarından daha fazla haberdar durumdadır.

Tablo 13: Yardım Programları Farkındalığı

	TOPLAM	G. Antep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
Şartlı Eğitim Yardımı Programı (ŞEY)	7%	0%	4%	8%	17%
Okul Kaydı Desteği (SSE)	7%	2%	3%	7%	17%
Kızılay Kart/Acil Durum Toplumsal Güvenlik Ağı Program (ESSN)	74%	74%	63%	77%	83%
Belediyeler Tarafından Sağlanan Yardımlar	16%	5%	12%	17%	32%
Söz konusu yardım programlarının hiçbirini bilmiyorum.	22%	25%	35%	14%	11%

Tablo 14: Yardım Programlarından Yararlanma

	TOPLAM	G. Antep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
Şartlı Eğitim Yardımı Programı (ŞEY)	5%	0%	3%	3%	12%
Okul Kaydı Desteği (SSE)	4%	2%	3%	5%	7%
Kızılay Kart/Acil Durum Toplumsal Güvenlik Ağı Program (ESSN)	93%	98%	94%	87%	92%
Belediyeler Tarafından Sağlanan Yardımlar	16%	7%	13%	10%	31%
Bunlardan hiçbirinden yararlanmıyorum.	3%	0%	3%	8%	2%

Araştırma kapsamındaki 4 ilde de yardım programlarına ilişkin birincil bilgi kaynağı arkadaşlardır. Gaziantep dışındaki illerde çevrimiçi kanallar bir diğer önemli bilgi kaynağı olarak görülmektedir. Diğer kanallar kadar etkili olmasa da aile de bir diğer alternatiftir. Ancak, yerel yönetim ve muhtarlar, yardım programlarına ilişkin bilgi kaynağı olarak en az söz edilenlerdir.

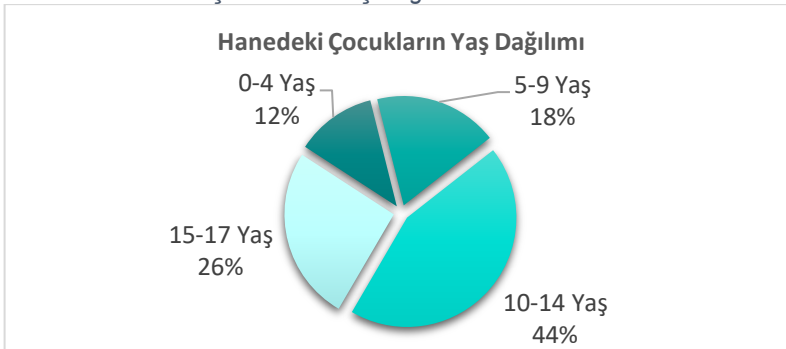
Tablo 15: Maddi Yardım Programlarından Haberdar Olunan Bilgi Kaynakları

	TOPLAM	G. Antep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
Arkadaşlar	74%	76%	66%	82%	72%
Çevrimiçi kaynaklar	37%	12%	42%	42%	53%
Aile	21%	26%	14%	23%	21%
Sivil Toplum Örgütleri	9%	3%	11%	6%	16%
Yerel Yönetim	7%	12%	8%	5%	4%
Muhtar	7%	8%	10%	3%	9%

Hiç Okula Gitmemiş Mülteci Çocukların Demografik Profili

Toplam 1270 çocuktan 434 bakımveren sorumludur. Bunların %41'i kız çocuğu, %59'u ise erkek çocuğudur. Çocukların yaklaşık yarısı (%44) 10-14, %26'sı ise 15-17 yaşları arasındadır. Ancak belirtilen bu yaş grubu dağılımı mülteci çocukların yaş dağılımı temsil etmemektedir. Araştırmada çocukların eğitime erişimleri önündeki engellere odaklanıldığından yaş grupları için kota uygulanmıştır; bu nedenle de temsiliyetten bahsedilememektedir.

Grafik 1: Hanedeki Çocukların Yaş Dağılımı

5-17 yaş arasındaki her beş çocuktan ikisi (%38) hiç okula gitmemiştir. 10-14 ve 15-17 yaşlarında hiç okula gitmeyen çocukların oranları benzerdir (sırasıyla %35 ve %34). 10-14 yaşındaki çocukların yaklaşık yarısı (%46) ve 15-17 yaşındaki çocukların yarısından fazlası (%60) ise okulu bırakmıştır.

Tablo 16: Hanedeki Çocukların Yaş Gruplarına Göre Eğitim Durumları

	TOPLAM	5-9 yaş	10-14 yaş	15-17 yaş
Hiç Kaydolmamış	38%	44%	35%	34%
Bırakmış	45%	29%	46%	60%
Devam Eden	15%	23%	17%	5%
Bilgi yok	2%	4%	1%	0%

Hiç okula gitmemiş çocukların en yüksek oranı Şanlıurfa'da (%51) görülürken, en yüksek okulu bırakma oranı ise Kilis'te (%56) gözlemlenmiştir. Gaziantep ve Hatay'da okula devam eden çocukların oranı göreceli olarak yüksektir.

Tablo 17: Hanedeki Çocukların Eğitim Durumunun İllere Göre Dağılımı

	TOTAL	Gaziantep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
Hiç Kaydolmamış	43%	42%	42%	34%	51%
Bırakmış	41%	35%	38%	56%	44%
Devam Eden	13%	18%	19%	10%	4%
Bilgi yok	2%	6%	1%	0%	1%

Kız çocuklarının ve erkek çocuklarının hiç okula gitmeme oranları benzerdir (%46'ya %41), ancak erkek çocukları için okulu bırakma oranı kızlardan daha yüksektir (%46'ya %34).

Tablo 18: Hanedeki Çocukların Eğitim Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

	TOTAL	Kızlar	Erkekler
Hiç Kaydolmamış	43%	46%	41%
Bırakmış	41%	34%	46%
Devam Eden	13%	17%	11%
Bilgi yok	2%	3%	2%

Hiç Okula Gitmemiş Çocukların Roller ve Sorumlulukları

5-17 yaş arası toplam 20 çocukla görev, sorumluluk, arkadaş ilişkileri ve okula ilişkin algılarını anlamak amacıyla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin 8'i 14-17 yaş grubu çocuklarla, 8'i 14-17 yaş grubu çocuklarla, 8'i 10-13 yaş grubu çocuklarla ve 4'ü de 5-8 yaş grubu çocuklarla gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde çocukların günlük rutinleri, duyguları, düşünceleri ve geleceğe yönelik beklentileri ayrıntılı olarak incelenmektedir.

Evdeki Roller ve Sorumluluklar

Kız ve erkek çocukların evde cinsiyete dayalı sorumlulukları bulunmaktadır. Kız çocuklarına kardeşlerine bakmak, ev işlerine yardım etmek, yemek pişirmek, evi temizlemek gibi görevler düşerken erkek çocuklarına ağır eşyaları taşımak ve kaldırmak gibi sorumluluklar düşmektedir. Söz konusu sorumluluklar çocukların işe ya da okula gitmelerine bakılmaksızın çocuklara yüklenmektedir. Çalışan ya da okula giden çocukların da bu sorumlulukları okul ya da çalışma saatleri dışında yerine getirmeleri beklenmektedir. Öte yandan salgının da etkisiyle çocuklar zamanlarının çoğunu evde ebeveyn gözetimi olmadan geçirmektedir.

Ev Dışı Roller ve Sorumluluklar/Çocuk İşçiliği

Görüşülen çocukların çoğu çalıştıklarını belirtmiştir. Yaşları 10-13 arasında değişen 8 çocukta 3'ü elektrik, inşaat, onarım, çöp toplama, dikiş dikme gibi işlerde çalışmaktadır. Yaşları 14-17 arasında değişen 8 çocukta 4'ü çiftçilik, dikiş ve araba yıkama işlerinde çalışırken, 1 çocuk kuaförlük becerisi kazanmak için yerel bir kuaförde ücretsiz eğitim aldığını belirtmiştir. Kız çocukları ailelerinin ekonomik koşulları nedeniyle kendi istekleri dışında çalışmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Diğer yandan, erkek çocuklar işsiz kaldıkları ve ev ekonomisine katkıda bulunamadıkları durumlarda kendilerini yetersiz hissettiklerini belirtmişlerdir. Ailelerin geçim kaynaklarına erişimde yaşadıkları güçlükler ve içinde bulundukları kötü ekonomik şartlar nedeniyle pek çok ebeveyn, çocuklarının 12 yaşından sonra aile ekonomisine katkıda bulunmalarını beklemektedir ve bu sorumluluğu açık bir biçimde erkek çocuklarına yüklemektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde daha ayrıntılı tartışılacağı üzere, bir çocuğun evde söz sahibi olabilmesi için para kazanıyor olması gerekmektedir. Erkek çocuklar, işsiz kaldıklarında ya da işlerini kaybettiklerinde kendilerini yetersiz, eksik ve sorumluluklarını yerine getiremez hissettiklerini belirtmişlerdir. Başka bir deyişle, erkek çocuklar çalışarak ve ev ekonomisine katkıda bulunarak kendi değerlerini göstermeye çalışmaktadır.

Araştırmaya katılan çocuklar düşük ücretli, güvencesiz işlerde çalıştıklarını, günde 10-12 saat yalnızca bir saat mola ile çalıştıklarını ve çok az para kazandıklarını (günlük ortalama yaklaşık 25 TL) ifade etmişlerdir. Gün içerisinde uzun saatler boyu çalışan çocuklar, yeni arkadaşlar edinme ve mevcut arkadaşlarıyla zaman geçirme gibi sosyal etkinliklerden de geri kaldıklarını belirtmişlerdir.

Kız çocukları genellikle dikiş, kuaförlük, tekstille ilgili el işleri ve çöpten plastik/kâğıt toplama gibi alanlarda, erkek çocukları ise elektrik, inşaat, çiftçilik, dikiş, araba yıkama, halı yıkama gibi alanlarda çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Okulu bırakan çocuklar, okula dönmeyi arzu ettiklerini belirtmişler ve yeni hayatlarının uzun saatler çalışmak ve ev işlerinden ibaret olduğundan şikâyet etmişlerdir. Çalışan çocuklar ise çalışmak istemediklerini, ancak yaşam koşulları nedeniyle çalışmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Yanı sıra, çalışma ortamlarının rahat ya da güvenli olmadığından da yakınmışlardır. Uzun çalışma saatleri nedeniyle sosyalleşemediklerinden, her günün bir öncekiyle aynı olmasından ve hayatlarının rutin bir döngü içinde olmasından şikâyet etmişlerdir. Çocuklar, anne babaları da uzun saatler çalıştıkları için gerekli ilgi ve bakımı görememektedir. Çocuklardan birisi çalışmakla ilgili hissettiklerini şöyle ifade etmiştir: *"Çalışmanın en iyi yanı az da olsa eve para getirebiliyor ve ailemin ihtiyaçlarının bir kısmını karşılayabiliyor olmak. Ama ben çalışırken arkadaşlarım okula gidiyor, bir gün üniversiteden mezun olup iyi işlerde çalışacaklar ama ben hep aynı kalacağım."* Başka bir çocuk ise düşüncelerini şöyle anlatmıştır: *"Okuldan ayrılmak kız çocuğu olarak ev içindeki ve ev dışındaki sorumluluklarımı artırdı. Uzun saatler çalışıyorum, eve çok yorgun geliyorum ve sadece uyumak istiyorum"*

Arkadaşları ile İlişkileri

Çocuklar arkadaşlarını mahalle arkadaşları ve okul arkadaşları olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Görüşülen çocuklar, mahalle arkadaşlarının kendi hayatlarına daha fazla dahil olduklarını belirtmiştir. Her çocuğun mahallesinde en az bir ya da iki arkadaşı bulunmaktadır ve arkadaşlarının çoğu Suriyeli, arkadaşlarından bazıları okula devam etmektedir. Arkadaşları okula giden çocukların okula geri dönme isteklerinin daha yoğun olduğu gözlenmiştir. Okula gidemeyen çocuklar kendi hayatlarını okula giden

arkadaşlarının hayatlarıyla karşılaştırma eğilimindedir ve geleceklerinin asla arkadaşlarınınkinden kadar parlak olmayacağına inanmakta ve kendilerini çaresiz hissetmektedir.

Diğer yandan, okula hiç kaydolmamış çocukların arkadaşları çoğunlukla işte tanıştıkları kişilerdir ve çocuklar iş arkadaşlarına aile üyelerinden daha fazla değer verdiklerini belirtmişlerdir. Okula hiç kaydolmayan çocuklar, sadece ev ve işyeri arasında yaşadıkları için çoğunlukla işyerindeki arkadaşları yoluyla kendilerine bir destek sistemi geliştirmişlerdir. Böylelikle iş arkadaşları, hiç okula gitmemiş çocuklar için daha önemli bir hale gelmiştir. Birbirlerini her gün gördükleri için düzenli olarak iş arkadaşlarıyla sosyalleşmekte ve aile sorunları, ekonomik mücadele ve hayal kırıklıkları gibi çeşitli ortak sorunlarını ve duygularını paylaşmaktadırlar. İş arkadaşları çalışan çocukların tek sosyal çevresini oluşturmaktadır.

Okul-Dışı Kalmış Mülteci Çocukların Eğitim Altyapısı

Çocuğun Tamamladığı Son Eğitim Düzeyi

Okul öncesi ve lise eğitiminde okulu bırakma oranı daha düşüktür, çocuklar çoğunlukla ilkokul ya da ortaokul sırasında ya da sonrasında okulu bırakmaktadır.

10-14 yaş grubundaki kız çocuklarının %50'si ve erkek çocukların %66'sı ilköğretim düzeyinde okulu bırakmıştır. Diğer yandan, söz konusu çocukların orta okulu bırakma oranları da oldukça yüksektir: kız çocuklarının %44'ü ve erkek çocuklarının %30'u ortaokulda okulu bırakmıştır.

15-17 yaş grubundaki kız çocuklarının %38'i ilkokulda, %49'u ortaokulda okulu bırakmıştır. Aynı yaş grubundaki erkek çocuklarının ise %34'ü ilkokulda, %51'i ortaokulda okulu bırakmıştır. Ancak, 15-17 yaş grubundaki çocuklar lise çağına oldukları için okulu bırakma riski taşımaktadırlar.

Tablo 19: Çocuğun Tamamladığı Son Eğitim Düzeyi

	Okulu Bırakmış			
	10-14 Yaş		15-17 Yaş	
	Kız Çocukları	Erkek Çocukları	Kız Çocukları	Erkek Çocukları
Okul Öncesi	6%	4%	4%	2%
İlkokul	50%	66%	38%	34%
Ortaokul	44%	30%	49%	51%
Lise	-	-	9%	13%

Çocuğun Düzenli Olarak Katıldığı Eğitim Programları

Okul-dışı kalmış mülteci çocukların önemli bir kısmı Geçici Eğitim Merkezlerindeki programlara (GEM) ya da Hızlandırılmış Eğitim Programlarına (HEP) katıldıklarını belirtmişlerdir. Hiç okula gitmemiş çocuklar GEM'lere daha fazla katılırken okulu bırakan çocuklar hem GEM'lere hem de HEP'e katılmıştır.

Tablo 20: Çocuğun Düzenli Katıldığı Eğitim Programları – Okul dışında

	Hiç Kaydolmamış				Okulu Bırakmış			
	10-14 Yaş		15-17 Yaş		10-14 Yaş		15-17 Yaş	
	Kız Çocukları	Erkek Çocukları	Kız Çocukları	Erkek Çocukları	Kız Çocukları	Erkek Çocukları	Kız Çocukları	Erkek Çocukları
Geçici Eğitim Merkezi (TEC)	48%	37%	37%	45%	27%	36%	34%	46%
Hızlandırılmış Eğitim Programı (HEP)	10%	5%	5%	4%	29%	22%	21%	9%
PIKTES	4%	4%	3%	3%	10%	5%	6%	1%

Eğitim Bariyerleri

Okula Gitmeme Nedenleri

Kız ve erkek çocukların okula gitmesini engelleyen durumlar benzerlik göstermektedir. Ancak, söz konusu engellerin kız ve erkek çocuklar üzerindeki etki seviyeleri farklılık göstermektedir. Cinsiyetleri ne olursa olsun çocukları okula gitmekten alıkoyan en önemli iki etken çalışmak zorunda kalmaları ve okula gidecek kadar Türkçe bilmemeleridir.

Çocukların çalışmak zorunda olmalarıyla ilgili olarak, kilit bilgi sağlayıcılar, birçok mülteci ailenin çeşitli nedenlere dayanarak “eğitimin çocukları için para ve zaman kaybı olduğunu” ifade ettiğini belirtmiştir: (1) Ailenin hayatta kalması gerekmektedir, (2) Eğitimli profesyonellere verilen maaşlar Türkiye’de geçimini sağlamaya yetmemektedir, (3) Çocukların Suriyeli olması ve ayrımcılığın devam etmesi nedeniyle aileler, çocukları iyi bir eğitim alsalar bile milliyetleri ya da etnik kökenleri nedeniyle işsiz kalacaklarına inanmaktadır.

Araştırma, erkek çocukların çalışmasının ve en ekonomisine katkıda bulunmasının kız çocuklara göre daha fazla beklendiğini ortaya koymuştur. Erkek çocukların yaşı büyüdükçe okula gitmek yerine çalışmaları ve para kazanmaları daha fazla beklenmektedir. Aileye maddi katkıda bulunmaları gerektiği için 15-17 yaş grubundaki her dört erkek çocuktan üçü, 10-14 yaş grubundaki her beş erkek çocuktan üçü okula gidememektedir. Kız çocukların çalışması ve eve maddi katkıda bulunması erkek çocuklara göre daha az beklenmektedir. Yine de aile ekonomisine katkıda bulunmak zorunda olmaları okula devam etmelerinin önündeki en önemli engel olmaya devam etmektedir. 15-17 yaş grubundaki her beş kız çocuğundan ikisi (%39) ve 10-14 yaş grubundaki her dört kız çocuğundan birisi (%24) ailenin geçimini sağlamak için çalışmak zorunda olduğunu ve bu nedenle okula gidemediğini ifade etmektedir. Diğer yandan, 10-14 ve 15-17 yaş gruplarındaki her dört kız çocuğundan birisi okula gitmek yerine evde kalıp ev işlerine (ücretsiz ev işi) yardım etmek zorunda kalmaktadır.

Çocukların okula gitmesini engelleyen bir diğer durum da ailenin kırtasiye, ders kitabı, ulaşım ve benzeri okul masraflarını karşılayamamasıdır. Her dört mülteci çocuktan biri (%22) maddi olanaksızlıklar nedeniyle okula gidememektedir. Söz konusu engel kız çocukları arasında daha yaygındır. Bakımverenlerin okul masraflarını karşılayamaması nedeniyle 5-9 yaş arası kız çocuklarının %20’si ve erkek çocukların %18’i okula gidememektedir. 10-14 yaş arası kız çocuklarında söz konusu oran %25’e, erkeklerde ise %15’e yükselmektedir. Bu bulgu, bakımverenlerin erkek çocuklarının eğitimi için daha fazla para ödemeyi kabul ettiği ancak kızlarının eğitimi için daha az harcamaya istekli olduğunu şeklinde değerlendirilebilir.

Okuldaki sınıfların kız-erkek karma olması kız çocuklarının eğitime erişiminin önündeki bir diğer önemli engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Sınıflarda karma eğitim veriliyor olması kız çocuklarının yaşı büyüdükçe eğitimin önünde daha fazla engel teşkil etmektedir. Oysa bu durum erkek çocuklar için bir engel olarak dahi değerlendirilmemektedir.

Çocukların okula uyum sorunları da bir diğer engel olarak belirtilmektedir. Adaptasyon açısından kız ve erkek çocuklar arasında fark bulunmamaktadır. Ancak, çocuklar büyüdükçe, uyum sorunları ile ilgili endişeler daha fazla ön plana çıkmaktadır.

Tablo 21: Çocuğun Hiç Okula Gitmemiş Olma Nedenleri

	TOPLAM	Hiç Kaydolmamış			
		10-14 Yaş		15-17 Yaş	
		Kız Çocuklar	Erkek Çocuklar	Kız Çocuklar	Erkek Çocuklar
Çalışma ve ev ekonomisine katkıda bulunma zorunluluğu	48%	24%	56%	39%	72%
Okula gitmek için yeterli Türkçe bilgisi yok	30%	28%	33%	26%	31%
Okuldaki eğitim Arapça değil	28%	18%	33%	29%	32%
Okul masraflarını karşılayamıyor (kırtasiye, kitaplar, ulaşım vb.)	22%	25%	15%	29%	20%
Ev işlerine yardım etme zorunluluğu	19%	24%	16%	24%	14%
Çocuğunun kız erkek karma sınıflarda eğitim almasını istemiyor	17%	25%	3%	34%	4%
Çocuk okula gitmek istemiyor	16%	10%	16%	11%	28%
Evde kardeşlerine bakma zorunluluğu	13%	16%	9%	16%	11%
Okulda adaptasyon/bütünleşme sorunlarının yaşanması	11%	9%	9%	13%	12%
Salgın nedeniyle okula gitmiyor ve salgından sonra da gitmeyecek	10%	14%	10%	5%	11%

Okulu Bırakma Nedenleri

Evin geçimine katkıda bulunmak zorunda olmak çocukların okulu bırakma nedenleri arasında en öne çıkan bariyer olarak değerlendirilmektedir. Erkek çocukları büyüdükçe okulu bırakma oranları da artmaktadır: 10-14 yaş grubundaki erkek çocukların %41'i ve 15-17 yaş grubundaki erkek çocukların %75'i okulu bırakmaktadır. Kız çocuklarının yaşları ilerledikçe ev ekonomisine daha fazla katkıda bulunmaları beklense de okulu bırakma oranları erkek çocuklarınınkinden daha yüksektir. 10-14 yaş arası kız çocuklarına ebeveynlerinin %14'ü ev ekonomisine katkıda bulunmak için çocuklarının okulu bıraktığını belirtirken, söz konusu oran 15-17 yaş arası kız çocuklarının bakımverenleri arasında %45'e çıkmaktadır.

Okulu bırakan çocukların yarısından fazlası (%52) salgın nedeniyle okulu bırakmıştır. Okulu bırakanların %30'u salgın sonrası okula dönmeyeceklerini, %22'si ise okula geri döneceğini belirtmiştir. Pandemi sonrasında okula geri döneceği en fazla belirtilenler 10-14 yaş grubu kız çocuklarıdır (%33). Bu bilgi 10-14 yaş grubu kız çocuklarının kısıtlamalar nedeniyle okulların kapanmasından ya da ekonomik etmenlerden daha az etkilendiği şeklinde yorumlanabilir. Diğer yandan aynı yaş grubundaki erkek çocukları salgından en fazla etkilenen grup olarak öne çıkmaktadır. Kilit bilgi sağlayıcılar, salgın nedeniyle zaten artış gösteren çocuk evliliklerinin ekonomik güçlükler nedeniyle artmaya devam edeceğini tahmin ettiklerini belirtmişlerdir.

Bakımverenlerin %30'u çocuklarının okul masraflarını karşılayamadıkları için çocuklarının için okulu bırakmak zorunda kaldığını belirtmiştir. 10-14 yaş grubu kız çocukları bu gerekçeden en fazla etkilenen grup olarak ortaya çıkmıştır (%50).

Okulu bırakmaya neden olan diğer etkenler arasında eğitimin Arapça olmaması, dil bariyeri ve çocukların ev işlerine yardım etmesi gerekliliği sayılabilmektedir. Bu nedenler, yukarıda belirtilenlerle karşılaştırıldığında görece daha az öneme sahiptir.

Tablo 22: Çocuğun Okulu Bırakma Nedenleri

	TOPLAM	Bırakmış			
		10-14 Yaş		15-17 Yaş	
		Kız Çocukları	Erkek Çocukları	Kız Çocukları	Erkek Çocukları
Çalışıp ev ekonomisine yardım etmesi gerekiyor.	45%	17%	41%	45%	75%
Pandemi nedeniyle okulu bıraktı; bundan sonra gitmeyecek.	30%	15%	43%	30%	32%
Okul masraflarını (kırtasiye, kitap-defter, ulaşım vb.) karşılayamıyoruz.	30%	50%	25%	23%	21%
Okulda eğitim Arapça eğitim verilmiyor.	23%	17%	18%	26%	32%
Okula gitmek için yeterli Türkçe bilmiyor.	23%	21%	15%	26%	29%
Pandemi nedeniyle okula gitmiyor; pandemiden sonra tekrar gidecek.	22%	33%	14%	21%	22%
Ev işlerinde bana yardım etmesi gerekiyor.	18%	21%	22%	26%	4%
Evdeki kardeşlerine bakması gerekiyor.	14%	13%	6%	28%	8%
Çocuğum okula gitmek istemiyor.	12%	10%	15%	9%	14%
Çocuğum okulda uyum problemleri yaşıyor.	9%	12%	6%	4%	12%

Bakımverenlerin Çocuk Algısı

Çocuk Tanımının Algılanması

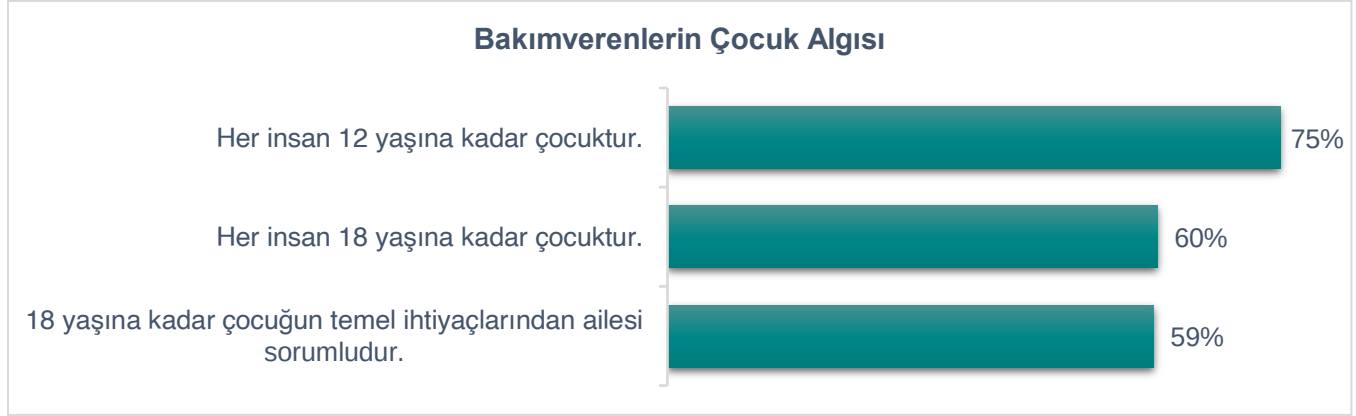
Bakımverenlerin eğitimle ilgili inanç, tutum ve davranışlarını belirlemeden önce çocuk haklarına ilişkin algılarını anlamak gerekmektedir.

Kilit bilgi sağlayıcılar, Suriye kültüründe çocukluğun, bir kişi 13 yaşına bastığında sona erdiğini belirtmiştir. Erkek çocuklar 13 yaşına bastıktan sonra para kazanmaları ve ev ekonomisine katkıda bulunmaları beklenmektedir.

Araştırma bulgularına göre, her beş bakımverenden üçü (%60) “12 yaşın altındaki herkes çocuktur” ifadesine katılmıştır. Bakımverenler arasında bu oran Gaziantep’te %68’e yükselirken, Hatay’da %82’ye ulaşmıştır. Şanlıurfa’daki bakımverenlerin yarısı söz konusu ifadeye katılırken Kilis’te bu oran %30’a düşmektedir.

“18 yaşından küçük herkes çocuktur” ifadesine gelince, bakımverenlerin dörtte üçü (%75) bu önermeye katılmaktadır. Kilis’te bu ifadeye katılma oranı %83’e yükselirken Şanlıurfa’da %69’a düşmüştür. Bakımverenlerin %75’i “her insan 18 yaşına kadar çocuktur” ifadesine katılsa da bakımverenlerin sadece %59’u “18 yaşına gelene kadar çocuğun temel ihtiyaçlarından ailesi sorumludur” ifadesine katılmaktadır. Söz konusu bulgu, bazı bakımverenler için bir kişiyi çocuk olarak kabul etmek ile onun temel gereksinimlerinden sorumlu hissetmek arasında anlamlı bir ilişki görmediğini ortaya koymaktadır.

Grafik 2: Bakımverenlerin Çocuk Algısı
(Top 2 Box (4,5) – her bir ifadeye katılanların %'sidir.)

Kız çocuğu olan bakımverenler 18 yaşına kadar kız çocuklarının temel gereksinimlerinin sorumluluğunu üstlenirken, erkek çocuğu olan bakımverenler kendilerini daha az sorumlu hissetmektedir (%73'e %60). Erkek çocuğu olan bakımverenler, erkek çocuklarının 12 yaşından sonra kendi sorumluluğunu alması gerektiğine inanma eğilimindedir.

Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere, Gaziantep ve Hatay, bir bireyi 18 yaşına kadar çocuk olarak görme ve çocuğun temel gereksinimlerinin sorumluluğunu kabul etme konusunda benzer düzeyde görüş birliğine sahiptir. Kilis ve Şanlıurfa'da ise, "her insan 12 yaşına kadar çocuktur" ve "18 yaşına kadar çocuğun temel ihtiyaçlarından ailesi sorumludur" ifadelerine katılım oranları benzerdir. Bu sonuç da Gaziantep, Hatay ve Kilis, Şanlıurfa'nın benzer özelliklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 23: İllere Göre Bakımverenlerin Çocuk Algısı

	TOPLAM	Gaziantep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
Her insan 12 yaşına kadar çocuktur.	60%	82%	68%	33%	50%
Her insan 18 yaşına kadar çocuktur	75%	78%	71%	83%	69%
18 yaşına kadar çocuğun temel ihtiyaçlarından ailesi sorumludur.	59%	78%	77%	36%	42%

Eğitim Algısı

Eğitim, yoksulluğun ve çocuk işçiliğinin azaltılmasına önemli ölçüde katkıda bulunan kritik bir toplumsal ve kültürel araçtır. Barış, hoşgörü, kalkınma ve ekonomik büyüme gibi demokratik değerleri teşvik etmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuğun eğitim hakkını ele alan birkaç madde içermektedir.

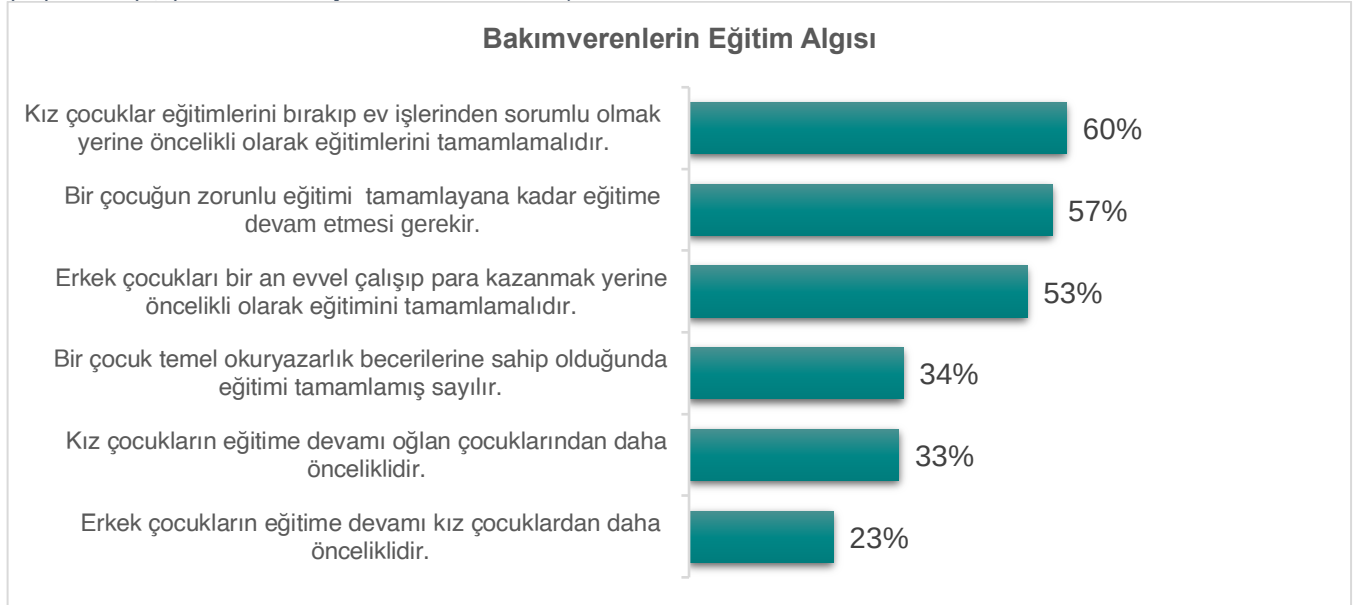
Eğitim yalnızca okuryazarlık ve aritmetik bilgisini değil, aynı zamanda sağlıklı kararlar verme, çatışmaları barışçıl bir biçimde çözme ve sağlıklı bir yaşam tarzı ve olumlu toplumsal ilişkiler, eleştirel düşünme ve yaratıcı yetenekler geliştirme yeteneği gibi yaşam becerilerini de kapsamı gerekmektedir.

Bu bölüm kapsamında velilerin zorunlu eğitime ilişkin algı ve tutumları, çocuklarını okula gönderme konusunda cinsiyete dayalı bir eşitsizlik gösterip göstermedikleri ve eğitime ev içi sorumluluklar ve/veya para kazanma konusunda verdikleri değer incelenmektedir.

Beş bakımverenden neredeyse üçü (%57) çocukların önce zorunlu eğitimlerini tamamlamaları gerektiğine inanmaktadır. Her üç bakımverenden birisi (%34) ise temel okuryazarlık becerilerini kazandıktan sonra çocuğun eğitiminin tamamlandığına inanmaktadır.

Cinsiyete dayalı eğitim önceliği söz konusu olduğunda, bakımverendenlerin %60'ı kız çocukların ev işlerinden sorumlu olmak yerine eğitimlerine öncelik verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Diğer yandan %53'ü erkek çocukların çalışıp para kazanmak yerine eğitimlerini tamamlamaları gerektiğine inanmaktadır. Her dört bakımverenden birisi (%23) erkek çocukların eğitiminin kız çocukların eğitiminden daha öncelikli olması gerektiğini düşünürken, her üç bakımverenden biri (%33) kız çocukların eğitiminin erkek çocukların eğitiminden daha öncelikli olması gerektiğine inanmaktadır.

Grafik 3: Bakımverendenlerin Eğitim Algısı
(Top 2 Box (4,5) – her bir ifadeye katılanların %'sidir.)

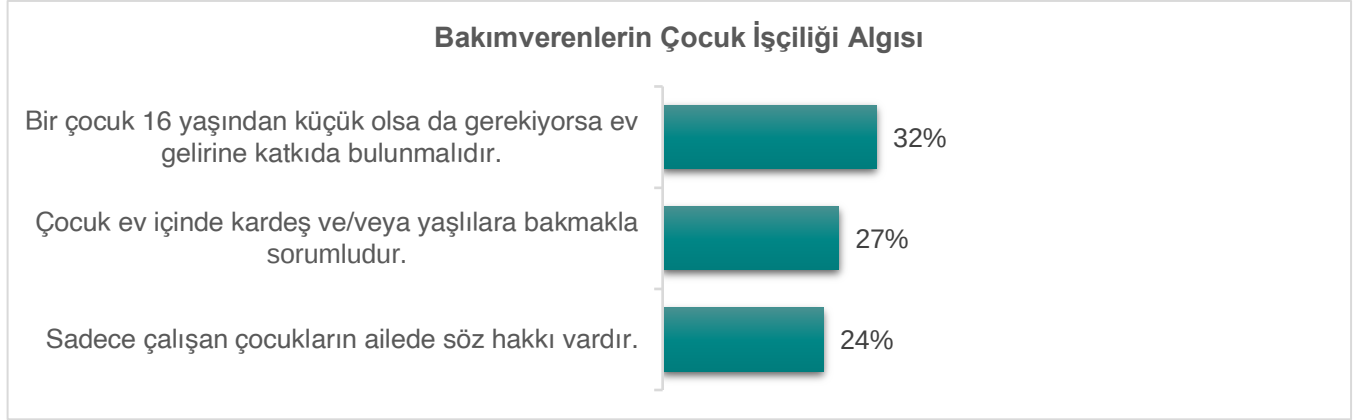
Çocuk İşçiliği Algısı

Çocukların okula gitmesini engelleyen bir diğer konu da çocuk işçiliğidir. Bu bölümde bakımverenlere çocukların okula gitmek yerine çalışmasına ilişkin tutumlarını anlamak üzere 3 soru yöneltilmiştir. Her üç bakımverenden biri (%32) bir çocuğun 16 yaşından küçük olsa bile ev ekonomisine katkıda bulunması gerektiğine inanmaktadır. Kilis'te daha fazla bakımveren (%38) bu ifadeye katılırken, Gaziantep'te daha az bakımveren (%27) bu ifadeye katıldığını belirtmiştir. Evin geçimine katkıda bulunma sorumluluğu daha çok erkek çocuklarla ilişkilendirilmiştir. Erkek çocuğu olan bakımverenler (%34), kız çocuğu olanlara göre bu ifadeye daha fazla katılmaktadır (%29).

Her dört bakımverenden biri (%24), yalnızca evin geçimine katkıda bulunan çocukların aile içinde söz hakkı olduğunu düşünmektedir. Gaziantep'te bu oran %30'a ulaşırken Kilis'te %15'e düşmektedir. Erkek çocuğu olanlar ile kız çocuğu olanlar arasında ise bir fark gözlenmemiştir.

Araştırma bakımverendenlerin çocuklardan beklentilerinin sadece finansal sorumluluklarla sınırlı olmadığını da ortaya koymuştur: Bakımverendenlerin %27'si çocukların evde küçük kardeşlerine ve/veya yaşlı akrabalarına bakmasını beklemektedir. Gaziantep'te daha fazla bakımveren (%36) çocukların küçük kardeşlerine ve/veya büyüklerine bakmasını beklerken, Kilis'te bu oran düşmektedir (%14).

Grafik 4: Bakımverenlerin Çocuk İşçiliği Algısı
(Top 2 Box (4,5) – her bir ifadeye katılanların %'sidir.)

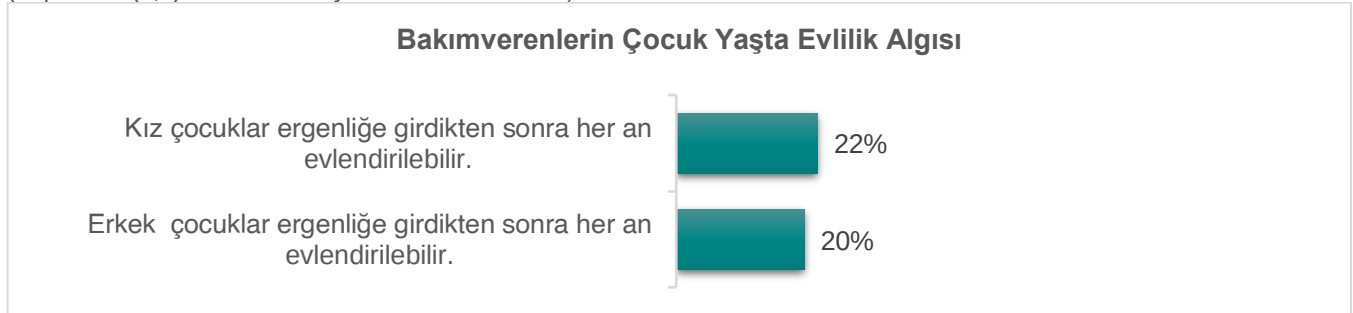
Kilit bilgi sağlayıcılara göre, Covid-19 salgını nedeniyle okulların kapatılması ve artan işsizlik oranları gibi nedenlerle çocuk işçi oranı artış göstermiştir. Çocukların daha düşük ücretlerle çalıştırılması, daha enerjik olmaları, yerel dili konuşmaya daha yatkın ve hevesli olmaları ve daha kolay yönetilebilmeleri gibi nedenlerle işgücü piyasasında çocuklar tercih edilmektedir. Yetişkinler işsiz kaldığında, çocuklar ailenin geçimini sağlama görevini üstlenmektedir.

Kız çocuklarına yönelik kültürel inanış, kızların ev işlerini öğrenmesi ve çocuk yetiştirmesi gerektiği biçiminde olsa da salgın sırasında kız çocukları arasında da çocuk işçiliği artış göstermiştir.

Çocuk Yaşta Evlilik Algısı

Bakımverenlerin beşte biri, çocukların erkek (%20) ya da kız (%22) olmasına bakılmaksızın, ergenlik çağına girdikten sonra her an evlenebileceklerini düşünmektedir.

Grafik 5: Bakımverenlerin Çocuk Yaşta Evlilik Algısı
(Top 2 Box (4,5) – her bir ifadeye katılanların %'sidir.)

Bu tutum Kilis ve Hatay'da daha yayginken (sırasıyla kız çocuklarında %32-26 ve erkek çocuklarında %30-25), Gaziantep ve Şanlıurfa'da daha sınırlıdır (kız çocukları için sırasıyla %14-17 ve erkek çocukları için %11-16).

Tablo 24: İllere Göre Bakımverenlerin Çocuk Yaşta Evlilik Algısı

	TOPLAM	Gaziantep	Hatay	Kilis	Şanlıurfa
Kız çocukları yetişkin olduktan sonra herhangi bir zamanda evlenebilir.	22%	14% ↓	26% ↑	32% ↑	17% ↓
Erkek çocukları yetişkin olduktan sonra herhangi bir zamanda evlenebilir.	20%	11% ↓	25% ↑	30% ↑	16% ↓

Bakımverenlerin Eğitimden Beklentileri

Bu bölüm, bakımverenlerin eğitimden beklentilerinin yanı sıra eğitime yönelik inançlarını, tutumlarını ve çocuklarının okullaşmasına ilişkin algılarını anlamak için tasarlanmıştır. Bakımverenlere yöneltilen sorular bakımverenlerin eğitim ile aşağıdaki konular arasındaki ilişkiyi nasıl algıladıklarını anlamak üzere sorulmuştur:

- Gelecek beklentileri
- Sosyal ve duygusal beceriler
- Toplumsal uyum

Bakımverenlerin eğitimden beklentileri iller arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Söz konusu farklılıklar, Gaziantep ve Hatay'da yaşayan mültecilerin daha yüksek sosyoekonomik statüde olmalarına ve Kilis ve Şanlıurfa'da yaşayanların daha kırılgan durumda olmalarına bağlanabilir. Ayrıca Kilis ve Şanlıurfa'daki bakımverenlerin bazı sorularda kararsız cevap oranının yüksek olması da yine bu illerde yaşayanların eğitim düzeyinin düşük olması ile ilişkilendirilebilir. Yine de Kilis ve Şanlıurfa'da yüksek kararsızlık oranlarını tek başına bu argümanla açıklamak yetersiz kalacaktır. Bu illerde eğitimin önemi konusunda farkındalık yaratmak ve bakımverenleri eğitimin önemine ikna etmek için daha fazla müdahaleye gereksinim duyulabilir.

Eğitim ve Gelecek Beklentisi

Kilit bilgi sağlayıcılar, ailelerin çocuklarının milliyetleri ya da etnik kökenleri nedeniyle iyi bir eğitim alsalar bile işsiz kalacağına inandıklarını belirtmişlerdir. Ancak, bakımverenlerin yanıtları, dört ilde de her beş bakımverenden üçünden fazlasının (%64) eğitim ile daha iyi bir gelecek arasında güçlü bir ilişki olduğuna inandığını ortaya koymaktadır. Diğer yandan, bakımverenler eğitimin çocuklarının iş fırsatlarına erişimini kolaylaştıracağı ve daha fazla para kazanmalarını sağlayacağı konularında aynı derece iyimser değildir.

Grafik 6: Bakımverenlerin Eğitim ve Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişki
(Top 2 Box (4,5) – her bir ifadeye katılanların %'sidir.)

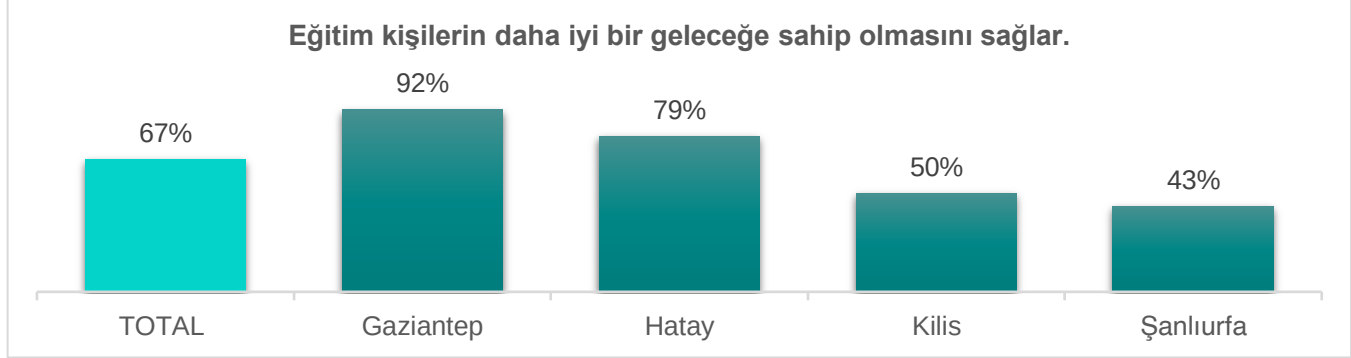

Yaklaşık on bakımverenden yedisi (%67), eğitimin kişinin daha iyi bir geleceğe sahip olmasını sağladığına inanmaktadır. Bakımverenin eğitim durumu ile eğitimin daha iyi bir gelecek sağladığına olan inancı arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Eğitimli olan bakımverenlerin (ilkokul, ortaokul ya da üniversite mezunu) %88'i eğitimin kişinin daha iyi bir geleceğe sahip olmasını sağlayacağına inanırken, eğitimli olmayanların yalnızca %37'si bu görüşe katılmaktadır.

Gaziantep ve Hatay'daki bakımverenler söz konusu ifadeye daha yüksek oranda katılmaktadır (sırasıyla %92 ve %79). Ancak Kilis ve Şanlıurfa'da daha az ebeveyn eğitimin daha iyi bir gelecek sağlayacağına

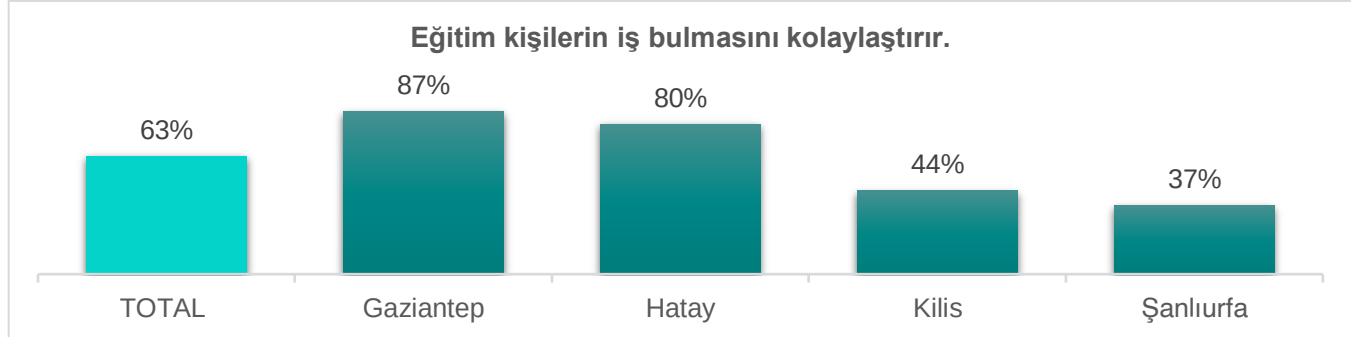
inanmaktadır (sırasıyla %50 ve %43). Kilis ve Şanlıurfa'da bu konuda kararsız olan bakımverenlerin oranı daha yüksektir. Bu illerde yaşayan her dört bakımverenden biri (%27) eğitimin daha iyi bir gelecek sağladığı görüşünü destekleyip desteklemediğinden emin olmadığını ifade etmiştir.

Grafik 7: İllere göre "Eğitim kişilerin daha iyi bir geleceğe sahip olmasını sağlar." ifadesine katılım oranları (Top 2 Box (4,5) – her bir ifadeye katılanların %'sidir.)

Beş bakımverenden üçü (%63) eğitimin iş bulmayı kolaylaştırdığına inanmaktadır. Gaziantep ve Hatay'da bu oran sırasıyla %87 ve %80'e yükselmektedir. Ancak söz konusu oran Kilis ve Şanlıurfa'da sırasıyla %44 ve %37'ye düşmektedir. Ancak Kilis'te bakımverenlerin %23'ü, Şanlıurfa'da ise %43'ü bu ifadeye katılıp katılmama konusunda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Grafik 8: İllere göre "Eğitim kişilerin iş bulmasını kolaylaştırır." ifadesine katılım oranları (Top 2 Box (4,5) – her bir ifadeye katılanların %'sidir.)

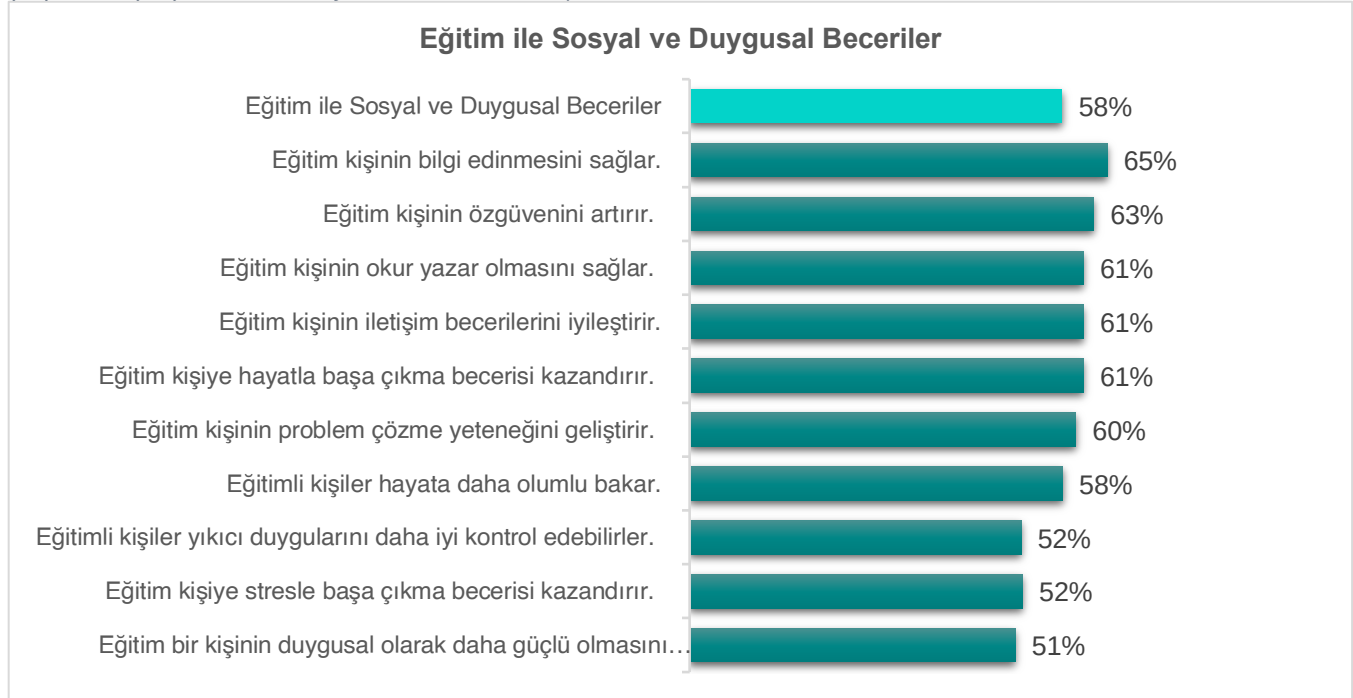

Eğitim ve Sosyal ve Duygusal Beceriler

Bakımverenlerin yarısından fazlası (%58) eğitimin insanların sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olduğuna inanmaktadır. Bakımverenlerin %65'i eğitimin bilgi temelli becerilerin kazandırılmasında yararlı olacağına inanırken, psikososyal ve duygusal beceriler üzerindeki etkisine inanmakta daha çekimserdir (%58). Eğitimin kişinin kendine güvenini geliştirdiğine inanan ebeveynlerin oranı ise %63'tür.

Bir önceki bölümde olduğu gibi, Gaziantep ve Hatay'da bakımverenlerin söz konusu ifadelerle katılma oranları daha yüksektir (sırasıyla %81 ve %68), Kilis ve Şanlıurfa'da ise daha düşüktür ((sırasıyla %47 ve %34).

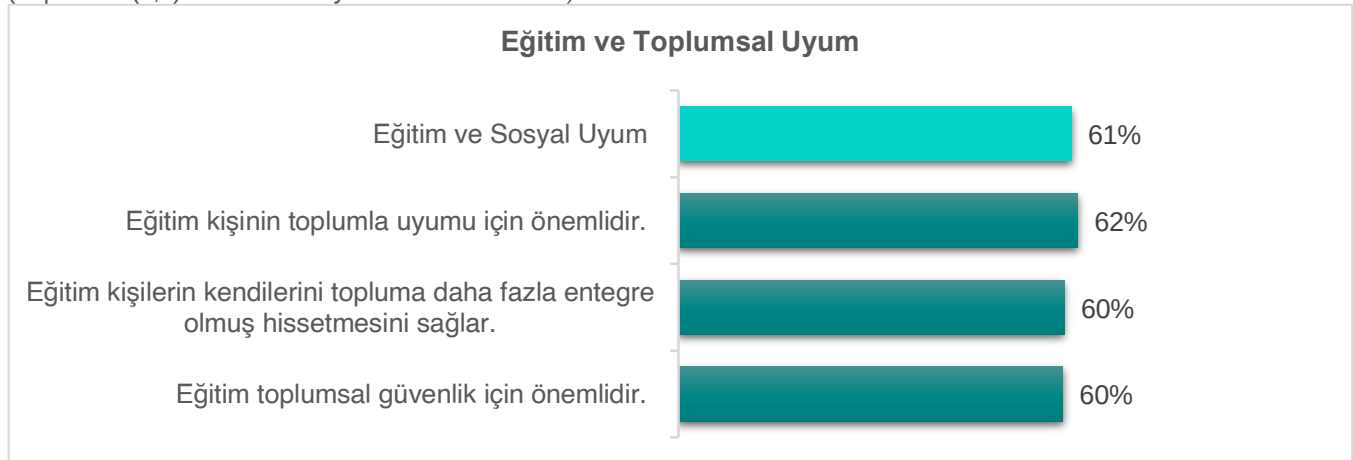
Grafik 9: Bakımverenlere Göre Eğitim ile Sosyal ve Duygusal Beceriler Arasındaki İlişki
(Top 2 Box (4,5) – her bir ifadeye katılanların %'sidir.)

Eğitim ve Toplumsal Uyum

Bakımverenlerin beşte üçü (%61) eğitim ile toplumsal uyum arasında bir ilişki olduğuna yani eğitimin kişinin toplumla entegre olduğunu hissetmesini sağladığına ve eğitimin toplumsal güvenlik için önemli olduğuna inanmaktadır. Gaziantep (%82) ve Hatay'da (%79) bakımverenlerin bu ifadelerle katılma oranları daha yüksekken, Kilis (%43) ve Şanlıurfa'da (%40) daha düşüktür.

Grafik 10: Bakımverenlere Göre Eğitim ve Toplumsal Uyum Arasındaki İlişki
(Top 2 Box (4,5) – her bir ifadeye katılanların %'sidir.)

Çocuğun Okul ile İlişkisi

Bakımverenlere, çocuklarının okulla ilişkisini anlamak için de bazı sorular sorulmuştur. Bakımverenlerin önemli bir kısmı, dil bariyeri nedeniyle çocuklarının okulda güçlük yaşadığını ifade etmiştir. Dil bariyeri, öğrencilerin dersleri takip etmelerini, akranlarıyla etkileşimde bulunmalarını ve sosyal ilişkiler geliştirmelerini güçleştirmiştir. Mülteci çocukların akademik olarak yaşitlarının gerisinde kalması da dil bariyerinin bir başka sonucu olarak ortaya konmuştur. Mülteci çocukların yaşadığı kültürel farklılıklar da okuldaki arkadaşlarıyla sağlıklı ilişkiler geliştirmelerini güçleştirmektedir.

Bakımverenlerin yarısı (%50) çocuklarının dil bariyeri nedeniyle dersleri takip etmekte zorlandıklarını ifade etmektedir. Erkek çocukların bakımverenleri bu sorunu daha fazla dile getirmiştir (sırasıyla %48 ve %35). Araştırmanın kapsadığı tüm illerdeki bakımverenler bu ifadeye benzer oranda katılmaktadır. Kız çocuklarının bakımverenleri bu ifadeye daha az (%35) katılmaktadır.

Her beş bakımverenden ikisi (%40), çocuklarının okuldaki dil bariyeri nedeniyle akranlarıyla sorun yaşadığını belirtmiştir. Bu sorun erkek çocuğu olan bakımverenler arasına (%35) kız çocuğu bakımverenlere oranla (%25) daha fazla ifade edilmiştir. İllere arasında Hatay'da bakımverenlerin %51'i, Şanlıurfa'da %43'ü, Gaziantep'te %40'ı ve Kilis'te %28'i bu durumdan yakınmıştır.

Bakımverenlerin %38'i, çocuklarının okuldaki kültürel farklılıklar nedeniyle arkadaşlarıyla geçinmekte güçlendiğinden şikâyet etmiştir. Erkek çocukların bakımverenleri bu durumdan kız çocukların bakımverenlerine göre daha fazla yakınmıştır (sırasıyla %38 ve %25). Gaziantep ve Hatay'daki bakımverenler bu sorunu daha fazla belirtmiştir (sırasıyla %44 ve %43).

Her üç bakımverenden biri (%35) çocuklarının akademik olarak yaşitlarının gerisinde olduğunu söylemiştir. Erkek çocukların bakımverenleri, kız çocuklarının bakımverenlerine göre bu ifadeye daha fazla katılmaktadır (sırasıyla %34 ve %25). Araştırma kapsamındaki iller arasında herhangi bir farklılık gözlemlenmemiştir.

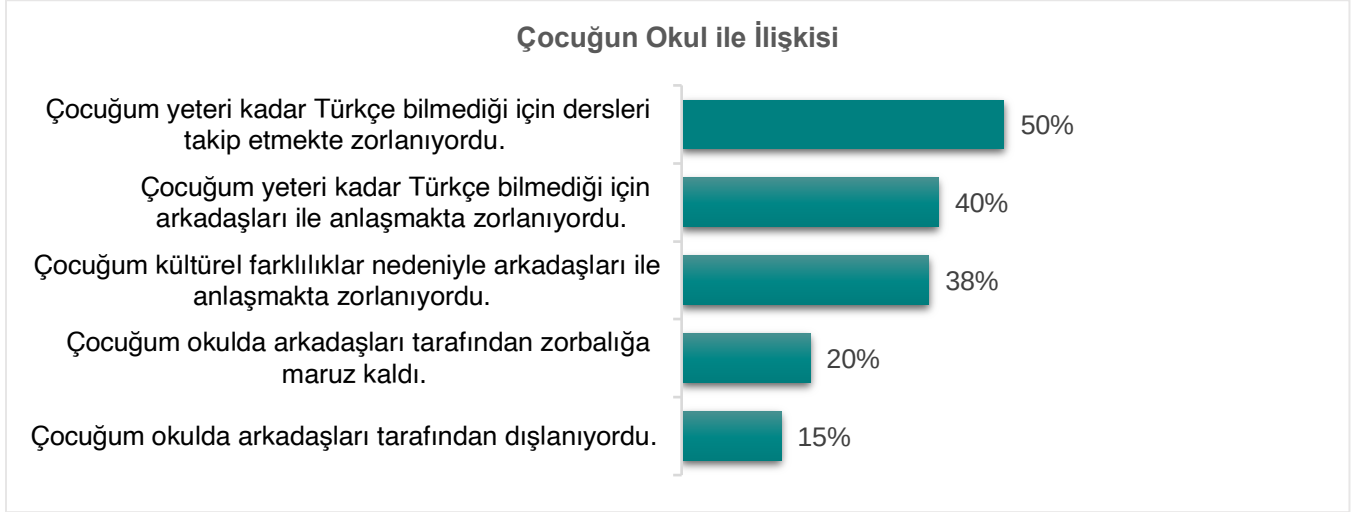
Bakımverenlerin önemli bir kısmı, dil bariyeri (%40) ve kültürel farklılıklar (%38) nedeniyle çocuklarının akranları ile geçinmekte güçlük çektiğini ifade etmelerine rağmen yarısından fazlası (%55) okuldayken çocuklarının sınıf arkadaşlarıyla olumlu ilişkiler içinde olduğunu ifade etmiştir. Kız çocuğu bakımverenleri, erkek çocuğu bakımverenlerine göre bu durumu daha fazla dile getirmiştir (sırasıyla %75 ve %51). Bakımverenlerin %15'i, çocuklarının okulda akranları tarafından dışlandığını belirtmiştir. Kız ve erkek çocuğu bakımverenleri arasında söz konusu ifadeye katılım oranları arasında bir fark gözlenmemiştir.

Zorbalık, mülteci çocukların eğitime erişmesindeki başka bir engeldir. Bakımverenlerin %20'si çocuklarının okulda yaşitları tarafından zorbalığa uğradığından söz etmiştir. Erkek çocuğu bakımverenlerinin söz konusu engeli daha sık dile getirdiği düşünüldüğünde erkek çocukların kız çocuklardan daha fazla zorbalığa maruz kaldığını söylemek olasıdır (sırasıyla %32 ve %25). Şanlıurfa'da dışlanma (%22) ve Kilis'te zorbalık (%31) daha belirgin olarak dile getirilmiştir.

Kilit bilgi sağlayıcılar, bazı pilot okulların yerel ve mülteci öğrenciler için "ayrı sınıf" uygulaması gerçekleştirdiğini ancak bunun zorbalıkta artışa neden olduğunu belirtmiştir. Yerel ve mülteci çocukların ayrı sınıflarda eğitim görmeleri, entegrasyonlarının önünde daha görünür bir engel oluşturmuş, bu durum çocukların daha fazla ayrışmalarına ve daha da önemlisi eşitsizliklere neden olmuştur. "Ayrı sınıf" uygulaması, mülteci çocukları yerel çocuklar için "kolay hedef" haline getirerek mülteci çocuklara karşı

önyargıyı artırmıştır. Söz konusu uygulama toplumsal uyumu olumsuz etkilemesinin yanı sıra mülteci çocukların okulu bırakmasına da yol açabilmektedir.

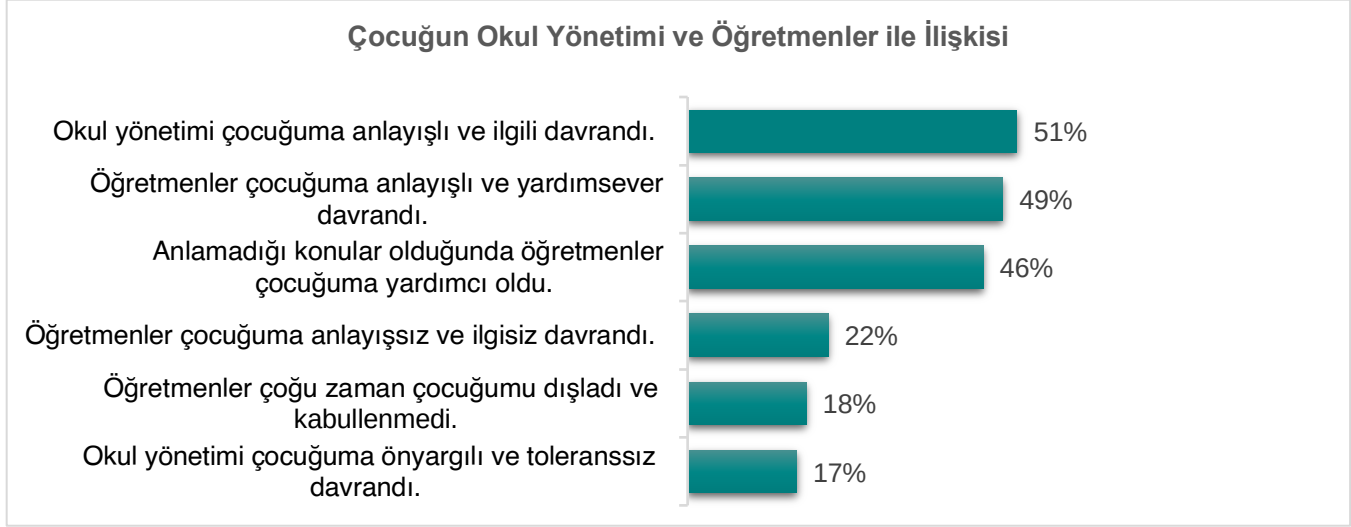
Grafik 11: Bakımverenlere Göre Çocuğun Okul ile İlişkisi
(Top 2 Box (4,5) – her bir ifadeye katılanların %'sidir.)

Araştırmaya katılan bakımverenlerin yarısı (%51) okul yönetiminin ve öğretmenlerinin çocuklarına karşı anlayışlı, ilgili ve yardımsever olduğunu belirtmiştir. Erkek çocuğu bakımverenlerine göre kız çocuğu ebeveynleri tarafından bu durum daha fazla ifade edilmiştir (sırasıyla %65 ve %43). Bakımverenlerin yaklaşık yarısı (%46) öğretmenlerin sınıfta anlamadıkları konular olduğunda çocuklarına yardımcı olduklarını ifade etmiştir. Her beş bakımverenden biri (%22) öğretmenlerin çocuklarına karşı düşüncesiz ve ilgisiz olduğundan yakınmıştır. Ayrıca bakımverenlerin %18'i öğretmenlerin çocuklarına karşı dışlayıcı bir tutum sergilediklerini, %17'si ise okul yönetiminin hoşgörüsüz ve ön yargılı davrandığını belirtmiştir.

Farklı illerdeki bakımverenler, okul yönetimi ve öğretmenlerle farklı deneyimlere sahiptir. Hatay ve Gaziantep'teki mültecilerin deneyimleri görece daha olumluyken, Kilis'teki bakımverenlerin deneyimleri daha olumsuzdur. Kilis'te yaşayan bakımverenler, öğretmenlerin çocuklarına karşı hoşgörüsüz, düşüncesiz (%29) ve dışlayıcı (%32) olduğundan yakınmıştır. Bakımverenlerin %24'ü okul yönetiminin hoşgörüsüz ve önyargılı olduğunu ifade etmiştir. Diğer yandan, Hatay'daki bakımverenlerin %59'u öğretmenlerin anlayışlı olduğunu ve %52'si öğrencilerin sınıfta bir konuyu anlamadıklarında öğretmenlerin yardımcı olduğunu düşündüklerini ifade etmiştir.

Grafik 12: Bakımverenlere Göre Çocuğun Okul Yönetimi ve Öğretmenler ile Arasındaki İlişki
(Top 2 Box (4,5) – her bir ifadeye katılanların %'sidir.)

Bakımverenlerin Okul ile İlişkisi

Ebeveynler ve çocuklarının okulu arasındaki ilişki okula kayıt sürecindeki deneyimleri, çocukların eğitimi süresince okula yaptıkları ziyaretler, okul yönetimi ve öğretmenlerle ve yerel topluluktan diğer bakımverenlerle nasıl etkileşime geçtikleri gibi çeşitli açılardan tartışılmıştır.

Her beş bakımverenden ikisi (%42), dil bariyeri nedeniyle çocuklarının okula kaydında güçlük yaşadıklarını belirtmiştir. Hatay'da daha fazla bakımveren (%51) sorun yaşadığını ve Kilis'te daha az bakımveren (%26) sorun yaşadığını bildirmiştir. Kilit bilgi sağlayıcılar, Türkçe bilmeyen bakımverenlerin eğitim ve öğretimin her alanında güçlüklerle karşılaştıklarından söz etmiştir. Türkçe bilmeyen bakımverenler için güçlükler kayıt süreciyle başlamakta ve kayıt için gerekli yasal belgelerin temini sırasında da devam etmektedir.

Bakımverenlerin yarısı (%48) okul yönetiminin kayıt sürecinde kendilerine yardımcı olduğunu belirtmiştir. Şanlıurfa'daki bakımverenler bu ifadeye daha yüksek oranda katılırken (%63) Kilis'tekiler (%31) daha az katılmıştır. Ayrıca her beş bakımverenden biri (%20) okul yönetiminin çocuğunu kaydettirmek istemediğini ifade etmiştir. Gaziantep'teki bakımverenler bu ifadeye çok daha az oranda katılmıştır (%9)

Tablo 25: Bakımverenlerin Okula Kayıt Deneyimleri

Okul Kayıt Deneyimleri	TOPLAM	G.Antep	Hatay	Kilis	Ş.Urfa
Kayıt işlemleri sırasında okul yönetimi bana çok yardımcı oldu.	48%	49%	51%	31% •	63% •
Yeterli seviyede Türkçe bilmediğim için çocuğumun okul kaydını yaptırırken çok zorlandım.	42%	50%	54% •	26% •	40%
Okulda kayıt işlemleri sırasında okul yönetimi çocuğumu o okula kayıt yapmak istemedi.	20%	9% •	25%	25%	22%

Not: • Diğer illere göre olumlu derecede daha yüksek/düşük • Diğer illere göre olumsuz derecede daha yüksek/düşük

Bakımverenlerin yalnızca %30'u çocuklarının akademik gelişimine ilişkin bilgi almak için okulu ziyaret ettiğini ve veli-öğretmen toplantılarına düzenli olarak katıldığını belirtmiştir. Bu büyük ölçüde bakımverenlerin dil bariyeri ile ilişkilidir. Dil bariyeri, okul yönetimi ve öğretmenler ile iletişim neredeyse

imkânsız hale getirdiği için bakımverenler çocuklarının akademik ilerlemesini izleyememektedir. Birkaç okul ayrı veli toplantıları uygulamaya çalışmıştır, ancak toplantılarda Arapça tercüman bulunmadığı için toplantılar Türkçe gerçekleştirilmiştir. Suriyeli bakımverenler Türkçe bilmemeleri ve dışlanma duygusu nedeniyle bu toplantılara katılmayı reddetmiştir. Ayrıca Suriyeli gönüllü eğitim çalışanları (SGEÇ), Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine sorunsuz entegrasyonu için destek sağlamaktadır. Ancak SGEÇ'ler iki dilli (Türkçe ve Arapça) olmadığı için bu destek yetersiz kalmıştır. Ayrıca, bölgede çalışan sivil toplum örgütlerinin saha çalışanlarına göre bu SGEÇ'ler yerel öğretmenler ya da yöneticiler tarafından dışlanmıştır.

Tablo 26: Bakımverenlerin Okul Ziyaret Etme Durumları

Okul Ziyareti	TOPLAM	G.Antep	Hatay	Kilis	Ş.Urfa
Veli toplantılarına düzenli olarak katıldım.	30%	29%	35%	31%	25%
Sık sık okula giderek çocuğumun akademik, sosyal ve psikolojik durumu ile ilgili bilgi aldım.	30%	24%	25%	35%	35%

Not: • Diğer illere göre olumlu derecede daha yüksek/düşük • Diğer illere göre olumsuz derecede daha yüksek/düşük

Bakımverenlerin yarısı (%49) okul yönetiminin kendilerine anlayışlı ve ilgili davrandığını ifade etmiştir. Hatay ve Şanlıurfa'da yaşayan ebeveynler okul yönetiminin kendilerine anlayışlı ve ilgili davrandığını daha fazla belirtmiştir (sırasıyla %56 ve %60). Diğer yandan bakımverenlerin %18'i okul yönetiminin kendilerine ayrımcı davrandığını (erkek velilerin %23'ü ve kadın velilerin %14'ü) ve %16'sı önyargılı ve toleranssız olduğunu (erkek bakımverenlerin %24'ü ve kadın bakımverenlerin %10'u) söylemiştir. Kilis'teki bakımverenler, okul yönetiminin kendilerine ayrımcı, önyargılı ve toleranssız davranışlar sergilemiş olmasından daha fazla yakınmıştır (sırasıyla %24 ve %25). Ayrıca her dört bakımverenden biri (%25) okul yönetiminin çocuklarının okula kayıt olması sırasında kendilerinden ücret talep ettiğini belirtmiştir. Kilit bilgi sağlayıcılar ayrıca, okul yönetiminin Suriyeli bakımverenlerden ücret talep ettiğine dair raporlar olduğunu, ancak bu örneklerin oldukça nadir olduğunu belirtmiştir.

Tablo 27: Bakımverenlerin Okul Yönetimi ile İlişkileri

Okul Yönetimi ile İlişkiler	TOPLAM	G.Antep	Hatay	Kilis	Ş.Urfa
Okul yönetimi bana anlayışlı ve ilgili davrandı.	49%	50%	56% •	33%	60% •
Okul yönetimi ve öğretmenler çocuğumun okulda yaşadığı uyum sorunlarında bize yardımcı oldu.	40%	39%	38%	38%	47% •
Okul/ okul yönetimi kayıt sırasında ücret talep etti.	25%	27%	27%	25%	20%
Okul yönetimi çocuğumun okula gittiği dönem boyunca bize ayrımcılık yaptı.	18%	13%	16%	24% •	18%
Okul yönetimi bana önyargılı ve toleranssız davrandı.	16%	6%	17%	25% •	15%

Not: • Diğer illere göre olumlu derecede daha yüksek/düşük • Diğer illere göre olumsuz derecede daha yüksek/düşük

Ev sahibi topluluktan olan paydaşlar, öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere karşı ayrımcı ve hoşgörüsüz davrandığını belirtirken, Suriyeli kilit bilgi sağlayıcılar söz konusu durumların nadir olduğunu ve öğretmenlerin büyük ölçüde hoşgörülü ve kucaklayıcı bir tavır sergilediklerini belirtmiştir. Diğer yandan, tüm uzmanlar, öğretmenlerin farklı etnik kökenli öğrencilerin bir arada bulunduğu bir sınıfta etkin bir biçimde idare etmek ve kriz yönetimi konuları ile ilgili yeterince donanımlı olmadıkları konusunda

hemfikiridir. Uzmanlar öğretmenlerin buna benzer durumları yönetmekle ilgili yalnız bırakıldıklarını düşünmektedir.

Kilit bilgi sağlayıcıların değerlendirmelerine paralel olarak, çoğu bakımveren öğretmenlere karşı olumlu duygular beslemektedir. Bakımverenlerin neredeyse yarısı (%45) öğretmenlerin çocuklarının akademik eksikliklerinin giderilmesinde kendilerine rehberlik ettiklerini belirtmiştir. Bu oran Şanlıurfa'da %62, Kilis'te ise %36'dır. Ancak, bakımverenlerin dörtte biri (%26), özellikle Kilis'tekiler (%32) öğretmenlerin kendilerine Türkiyeli ebeveynlere davrandıkları gibi davranmadıklarını düşünmektedir. Bu oran erkek bakımverenlerde %33'e yükselirken kadın bakımverenlerde %21 seviyesindedir. Ayrıca, bakımverenlerin %14'ü öğretmenlerin kendilerine önyargılı ve hoşgörüsüz davrandığını düşünürken (erkek bakımverenlerin %23'ü ve kadın bakımverenlerin %8'i), %11'i öğretmenlerin sınıflarında mülteci bir öğrenci istemediğine inanmaktadır.

Tablo 28: Bakımverenlerin Öğretmenler ile İlişkileri

Öğretmenler ile ilişkiler	TOPLAM	G.Antep	Hatay	Kilis	Ş.Urfa
Öğretmenler çocuğumun akademik olarak eksikliğini tamamlamak için bana yol gösterdi.	45%	36% •	44%	39%	62% •
Öğretmenler bana Türkiyeli çocukların ebeveynlerine davrandıkları gibi eşit davranmadı.	26%	24%	25%	32% •	22%
Öğretmenler bana önyargılı ve toleranssız davrandı.	14%	9% •	16%	18%	15%
Öğretmenler sınıfında mülteci bir öğrencinin olmasını istemedi.	11%	7%	6%	14% •	15% •

Not: • Diğer illere göre olumlu derecede daha yüksek/düşük • Diğer illere göre olumsuz derecede daha yüksek/düşük

Suriyeli ve yerel bakımverenler arasında doğrudan bir gerilim olmasa da aralarındaki ilişkiyi rahat ve uyumlu bir ilişki olarak tanımlamak da mümkün değildir.

Yaklaşık olarak her beş Suriyeli bakımverenden ikisi (%38) yerel ebeveynlerin kendilerine iyi ve davrandığını belirtmiştir. Kilis ve Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli bakımverenler arasında bu daha yaygındır (sırasıyla %46 ve %48). Diğer yandan, Suriyeli bakımverenlerin %15'i, özellikle Kilis'teki bakımverenler (%25) yerel halkın kendilerine karşı ayrımcı davrandığını düşünmektedir (erkek bakımverenlerin %23'ü ve kadın bakımverenlerin %9'u). Ayrıca, Suriyeli bakımverenlerin %11'i yerel bakımverenlerin kendi çocuklarının mülteci çocuklarla birlikte okula gitmesini istemediğine inanmaktadır. Her dört Suriyeli bakımverenden biri (%24) karşılaştıkları sorunlarda yerel velilerin kendilerine yardımcı olduğunu belirtirken, Kilis'tekilerin yalnızca %14'ü yerel ebeveynlerden böyle bir destek gördüğünü belirtmiştir.

Suriyeli bakımverenlerin Tablo 29'daki ifadelerle katılım düzeyleri analiz edildiğinde, yerel ve mülteci bakımverenler arasında ne yüksek bir uyum ne de tam bir gerilim olduğu görülmemektedir. Bakımverenlerin yaklaşık yarısı (%46) "Türkiyeli ebeveynler bana ayrımcı davrandı" ve "Türkiyeli ebeveynler, çocuklarına benim çocuğumla aynı sınıfta eğitim verilmesinden memnun değildi." (%47) ifadelerine katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ek olarak, "Türkiyeli ebeveynler bana iyi ve samimi davrandı" ifadesine katılmayan Suriyeli bakımverenlerin oranı ise %27 seviyesindedir. Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde yerel halktan olan bakımverenlerin Suriyelilere pek de yardımcı olmak istemedikleri ancak ayrımcı davranışların da yaygın olmadığı gözlenmektedir. Bu iç görü Suriyeli bakımverenlerin şu ifadelerle katılım göstermek konusundaki çekimserliğiyle de desteklenmektedir: "Türkiyeli ebeveynler bana iyi ve samimi davrandı." (%39), "Türkiyeli ebeveynler karşılaştığım sorunlarda bana yardımcı oldu."

(%41), “Türkiyeli ebeveynler bana ayrımcı davrandı.” (%31), “Türkiyeli ebeveynler, çocuklarının benim çocuğumla aynı sınıfta eğitim görmesi konusunda rahattılar.” (%37)

Tablo 29: Mülteci Bakımverenlerin Yerel Bakımverenler ile İlişkileri

Yerel Ebeveynler ile İlişkiler	TOPLAM	G.Antep	Hatay	Kilis	Ş.Urfa
Türkiyeli ebeveynler bana iyi ve samimi davrandı.	38%	24%	35%	46% •	48% •
Türkiyeli ebeveynler, çocuklarının benim çocuğumla aynı sınıfta eğitim görmesi konusunda rahattılar.	30%	19%	38% •	29%	37% •
Türkiyeli ebeveynler karşılaştığım sorunlarda bana yardımcı oldu.	24%	20%	30%	14% •	33% •
Türkiyeli ebeveynler bana ayrımcı davrandı.	15%	4%	13%	25% •	18%
Türkiyeli ebeveynler, çocuklarına benim çocuğumla aynı sınıfta eğitim verilmesinden memnun değildi.	11%	11%	8%	14%	12%

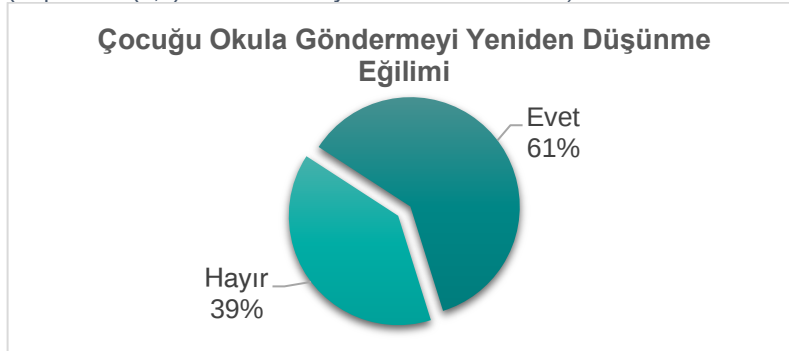
Not: • Diğer illere göre olumlu derecede daha yüksek/düşük • Diğer illere göre olumsuz derecede daha yüksek/düşük

Bakımverenlerin Çocuklarını Okula Gönderme Eğilimi

Suriyeli bakımverenlerin %61'i, gerekli koşulların sağlanması durumunda çocuklarını okula göndereceklerini belirtmiştir. Ancak, bakımverenlerin %39'u çocuklarını tekrar okula göndermeyi düşünmediklerini belirtmişlerdir. Okulu bırakan çocukların bakımverenlerinin %63'ü ve hiç okula gitmemiş çocukların bakımverenlerinin %49'u gerekli koşulların sağlanması durumunda çocuklarını okula göndermeyi yeniden düşüneceklerini söylemiştir.

Çocuğunu hiç okula göndermemiş kız ve erkek çocukların bakımverenleri arasında fark bulunmazken okulu bırakmış kız çocuklarının bakımverenlerinin kızlarını yeniden okula gönderme olasılıkları daha yüksektir. Erkek çocukların ev dışında çalışıp ailenin geçimine katkıda bulunmaları gerekliliği okula geri dönmeleri önündeki en belirgin engeldir.

Grafik 13: Bakımverenlerin Çocuğu Okula Yeniden Göndermeyi Düşünme Eğilimi
(Top 2 Box (4,5) – her bir ifadeye katılanların %'sidir.)

Hatay'daki bakımverenler gerekli koşulların sağlanması durumunda çocuklarını okula göndermeye en fazla eğilimli olanlardır. (%86). Kilis ve Şanlıurfa'daki mülteci aileler önemli oranda daha az istekli olarak gözlenmiştir (sırasıyla %40 ve %47). Bu illerdeki bakımverenler dil ve toplumsal uyum açısından birtakım güçlükler ile karşılaşmış ve söz konusu güçlükler çocuklarını okula gönderme konusunda endişelere yol açmış görülmektedir. Kilis ve Şanlıurfa'da yaşayan bakımverenlerin öğretmenlerin sınıflarında mülteci çocukları istememesine ilişkin düşünceleri, yerel bakımverenlerin ayrımcı tutumları, okul yönetiminin

önyargılı ve hoşgörüsüz tavırları ve mülteci çocukları kaydetme konusundaki isteksizliği de dahil olmak üzere çeşitli nedenlere dayanarak çocuklarını okula gönderme konusunda çekimser kalmaktadır. Gaziantep ve Hatay'da bakımverenlerin okul yönetimi, öğretmenler ve yerel halktan olan bakımverenler ile daha olumlu deneyimleri, çocuklarını okula göndermeyi yeniden düşünmelerinde etkili olmuştur.

Kilit bilgi sağlayıcılar, bakımverenlerin çocuklarını okula geri gönderme eğilimlerinin kendi eğitim düzeyine ve okul/sınıf yaşına göre farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Görüşülen uzmanlardan biri bunu şöyle açıklamıştır:

“Çocuk ilkokul çağındaysa: Özellikle çocuk sayısının fazla olduğu kalabalık hanelerde bakımverenler salgın nedeniyle sokağa çıkma kısıtlamaları sırasında aynı anda birden fazla çocukla ilgilenmek durumunda kalmaktadır ve bu da bakımverenlerin bunalmalarına sebep olmaktadır. Böyle durumlarda bakımverenler çocuğu okula göndermeyi bir kaçış ya da mola olarak görmektedir ve buna bağlı olarak çocuklarını okula gönderme eğilimleri daha yüksek olmaktadır.

Çocuk ortaokul çağındaysa: Yüksek enflasyon ve işsizlik oranı ve işgücü piyasasının çocuk işçi çalıştırmaya olan ilgisi nedeniyle çocuk işçi çalıştırma yaşı ortaöğretim düzeyine inmiştir. Bunun yanı sıra, ŞEY ödemeleri düşük meblağlı olmaları nedeniyle bakımverenler tarafından bir teşvik olarak değerlendirilmemektedir. Çocuklar yalnızca bir günlük çalışma ile aylık ŞEY ücretini kazanabilmektedir. Bu nedenler ve maddi sorunlar nedeniyle bakımverenler eğitimi ikincil bir gereksinim olarak görmektedir.

Çocuk lise çağındaysa: Pandemi dönemi öncesinde de lise çağındaki çocukların okula geri dönme oranları oldukça düşüktü. Bu durum özellikle kız çocukları için geçerliydi. Pandemi dönemiyle birlikte hanehalkının daha da sert koşullarla karşı karşıya kaldığı ekonomik güçlüklerin de etkisiyle çocuk yaşta evlilik oranlarının daha da artacağı öngörülmektedir. Bakımverenler geçimlerini sağlayabilmek için harcamadan kaçınmak ve masrafları en aza indirmek üzere kız çocuklarını evlendirmeyi tercih etmektedir.”

Tablo 30: Bakımverenin Çocuğunu Okula Göndermeyi Düşünme Eğilimi

	TOPLAM	G.Ante p	Hatay	Kilis	Ş.Urfa
Çocuğumu okula yeniden göndermeyi düşünürüm.	63%	86%	75%	40%	47%
Çocuğumu okula yeniden göndermeyi düşünmüyorum.	37%	14%	25%	60%	53%

Bakımverenlerin Çocuklarını Okula Gönderme Kararına Etki Eden Nedenler

Bakımverenlerin çocuklarını okula göndermelerine olanak tanıyan elverişli bir ortam yaratmak için bakımverenlerin okulla ilgili bakış açılarını, çekincelerini ve beklentilerini anlayabilmek önemlidir. Bakımverenlerin çocuklarını okula göndermeyi yeniden değerlendirmesi için yalnızca bir ya da birkaç koşulun yerine getirilmesi yeterli değildir. Bakımverenlerin çocuklarını yeniden okula göndermeyi düşünebilmesi için eğitimin çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlayacağına, toplumsal uyum eksikliğinden ötürü çocuklarının okulda güçlüklerle karşılaşmayacağına ve ekonomik koşullarının çocuklarını okula göndermeye yetecek kadar uygun olduğuna inanmaları gibi çok çeşitli gereksinimleri bulunmaktadır.

Araştırma kapsamında görüşülen uzmanlara göre, ŞEY ve Acil Sosyal Güvenlik Ağı (ESSN) gibi nakdi yardım programları bir teşvik niteliği taşımamaktadır, çünkü tutarlar yetersiz ve nakdi yardım uzun vadeli bir soruna yalnızca geçici bir çözüm niteliğindedir. Acil durum nakit yardımının çok gereksinimi olan ailelere ayrılması ve hükümetin diğer eğitim aktörleriyle birlikte, geçici çözümler yerine uzun vadeli

çözümler üretmesi gerekmektedir. Mali teşviklerin yanı sıra eğitim için materyal destekleri sağlanması da gerekmektedir. Ders kitapları ve diğer eğitim materyalleri gibi maddi yardımların diğer aile üyelerinin de faydalanabileceği biçimde çeşitli ve kapsayıcı olması gerekmektedir. Bir çocuk eğitim materyallerini aldığı anda diğer aile üyeleri de sıklıkla bunları kullanmakta ve incelemektedir. Cinsiyet eşitliği temalı materyaller bir ailenin kız çocuklarının eğitimine devam etme kararı üzerinde yararlı bir etkiye sahip olabilmektedir. Kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve saha çalışanları arasındaki koordinasyon, gereksinimlerin belirlenmesi, zaman ve krizlerin yönetilmesi ve tekrarların önüne geçilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Çocukların bir an önce okula başlayabilmeleri ya da okula geri dönebilmeleri için belirli koşulların yerine getirilmesi gerektiği açıktır. Bakımverenlerin çocuklarını okula göndermeyi düşünmeleri için en kritik nedenler iller arasında farklılık göstermektedir. Ancak, bazı nedenler daha sık göze çarpmaktadır:

- Gelecekte iş bulma olanağının daha yüksek olması
- Çocuğun gelecekte daha fazla para kazanmasını sağlaması
- Çocuğun okula erişimine destek sağlanması
- Çocuğun okulda beslenmesine destek sağlanması
- Din temelli eğitim verilmesi
- Örgün eğitim kapsamında mesleki eğitim verilmesi
- Toplumsal uyumun artırılması (dil bariyerinin elimine edilmesi, daha kapsayıcı ve dışlamayan okul çalışanları).

Gaziantep'te aşağıdaki etmenler bakımverenlerin kararlarında daha fazla etkiye sahiptir:

- Çocuğun daha iyi iş olanaklarına sahip olacağı inancı (92%)
- Çocuğun daha fazla para kazanacağı inancı (88%)
- Çocuğun ulaşım masrafları için destek alınması (89%)
- Çocuğun eğitim masrafları için destek alınması (89%)
- Din temelli eğitim verilmesi (89%)

Hatay'da ise:

- Okul yönetiminin yerel ve Suriyeli öğrencilere eşit davranması (80%)
- Çocuğun daha iyi iş olanaklarına sahip olacağı inancı (79%)
- Okulda mesleki eğitim olanağı sağlanması (79%)
- Çocuğun hem ana dilinde hem de Türkçe eğitim alma olanağı olması (79%)
- Okula gitmeden önce Türkçe öğrenme olanağı sağlanması (78%)

Kilis'te:

- Okul yönetiminin yerel ve Suriyeli öğrencilere eşit davranması (51%)
- Çocuğun daha iyi iş olanaklarına sahip olacağı inancı (47%)
- Okula gitmeden önce Türkçe öğrenme olanağı (46%)
- Çocuğun okula yürüyerek gidip dönebilmesi (42%)
- Çocuğun okuldaki beslenme masrafları için destek sağlanması (41%)

Son olarak Şanlıurfa'da ise:

- Çocuğun ulaşım masrafları için destek sağlanması (48%)
- Din temelli eğitim verilmesi (46%).
- Öğretmenlerin okulda kapsayıcı bir tutum benimsemesi (46%)
- Çocuğun okulda güvende olduğu inancı (46%)
- Bakımverenin iş bulabilme olanağı (45%)

Kilit bilgi sağlayıcıların da üzerinde durduğu ve pek çok bakımverenin ortak ihtiyacı olan konulardan birisi de “okula ulaşım desteği”dir. Görüşülen kilit bilgi sağlayıcılardan birisi bunu şöyle açıklamıştır: “Devlet okulları oldukça kalabalık olduğundan yeni öğrenci kaydı yapamıyor ve gelen yeni kayıt başvuruları için de kontenjan açamıyorlar. Böyle durumlarda okullar yapısal kapasite yetersizliği nedeniyle öğrenciyi uzak ilçelerdeki okullara yönlendiriyor. Ancak bakımverenler bu okulların evlerinden oldukça uzakta olması nedeniyle çocuklarını okula gönderemiyor. Uzak ilçelerdeki okullara yönlendirilen çocuklara okula ulaşım desteği sağlanması ailelerin çocuklarını okula göndermek konusundaki kararlarında önemli bir etken olabilir.”

Ebeveynlerin yarısından fazlası, özellikle kız çocukları olmak üzere çocuklarının “karma sınıflarda eğitim” görmesini istemediklerini belirtmiştir. Görüşülen kilit bilgi sağlayıcılardan birisi bunu şöyle açıklamıştır: “Bakımverenler, çocuklarının karma eğitim veren bir okula gitmesini istemiyor. Suriye kültürü cinsiyet ayrımına eğilimli olduğu için, Suriyeli bakımverenler çocuklarını kız ve erkek çocukların ayrı sınıflarda eğitim aldığı okullara (yani İmam Hatip okullarına) kaydettirmeyi tercih ediyor. Bu kültürel yaklaşım özellikle ortaokul ve lisedeki kız öğrencileri olumsuz yönde etkiliyor. Kimi aileler kültürel olarak daha muhafazakardır ve erkek öğrenciler yan binada bile olsa kız çocuklarını okula göndermeyeceklerini ifade etmektedirler. Diğer yandan, bazı aileler (13 yaş üstü) kızlarının okula giderken ya da dönerken kendisiyle evlenmek isteyen biri tarafından kaçırılmasından endişe duymaktadır. Bu durum özellikle kırsal ve yoksul bölgelerde bakımverenlerin güvenlik konusunda endişe durmalarına neden olmaktadır.” Ek olarak bu uzman kişi araştırma sonuçlarına paralel olarak özellikle Gaziantep ve Şanlıurfa’da “okula ulaşımın”, Kilis ve Hatay’dan farklı olarak, önemli bir ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Tablo 31: Bakımverenin Çocuğunu Okula Göndermeye İlişkin Kararlarını Etkileyen Etmenler

	TOPLAM	G.Antep	Hatay	Kilis	Ş.Urfa
Çocuğumun okula gittiği için daha iyi bir iş bulma fırsatı olacağına inanırsam.	65%	92%	79%	47%	40%
Çocuğumun okula ulaşım masrafları konusunda destek alabilirsem.	65%	90%	77%	37%	48%
Okul idaresinin Türkiyeli ve Suriyeli çocuklara eşit davranırsa.	65%	80%	80%	51%	44%
Çocuğumun eğitim masrafları konusunda finansal destek alabilirsek.	64%	89%	77%	39%	45%
Çocuğumun okulda bir mesleki bir eğitim alacak olursa.	63%	89%	77%	33%	46%
Çocuğum okulda din temelli bir eğitim alabilecek olursa.	63%	85%	79%	38%	45%
Çocuğumun okula gittiği için ileride daha çok para kazanabileceğine inanırsam.	62%	88%	76%	39%	41%
Okuldaki öğretmenlerin tutum ve davranışları daha kapsayıcı olursa.	62%	83%	73%	41%	46%
Çocuğumun okul öncesinde Türkçe öğrenme fırsatı olursa.	62%	79%	78%	46%	42%
Çocuğumun okulda güvende olacağına inanırsam.	62%	85%	74%	37%	46%
Okul evimize yürüme mesafesinde olursa.	61%	81%	75%	42%	43%

	TOPLAM	G.Antep	Hatay	Kilis	Ş.Urfa
Çocuğumun okulda beslenmesi için finansal destek alabilirsek.	61%	83%	75%	41%	40%
Çocuğum hem ana dilinde hem de Türkçe eğitim alabilecek olursa.	61%	86%	79%	38%	37%
İş bulabilirsem.	54%	64%	65%	40%	45%
Çocuğum akranlarıyla aynı sınıf kademesine gidebilecek olursa.	59%	87%	72%	32%	39%
Okula kayıt yaptıрма işlemleri için rehberlik desteği alabilirsem.	59%	82%	75%	38%	38%
Çocuğumun okula gittiğinde daha iyi bir geleceği olacağına inanırsam.	59%	87%	73%	31%	37%
Okula kayıt yaptırmak için tercüman/çevirmen desteği alabilirsem.	57%	76%	71%	34%	40%
Çocuğum okulda anadilinde eğitim alabilecek olursa.	55%	67%	67%	41%	43%
Engelli çocuğum için uygun koşulları sağlayan bir eğitim fırsatı bulursam.	54%	61%	70%	38%	45%
Kız ve erkekler ayrı sınıflarda eğitim alacak olursa.	52%	72%	60%	31%	40%
Evdeki diğer çocuklara bakacak biri olursa.	44%	37%	63%	37%	40%
Ev işlerinde bana yardım edebilecek başka birisi olsaydı.	40%	33%	52%	29%	45%

Sonuç ve Öneriler

Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin 1,6 milyonu çocuklardan oluşmaktadır. Okul çağındaki nüfus ise söz konusu çocukların %70'ini oluşturmaktadır. Suriyeli çocukların ilkokul düzeyindeki okula gitme oranları yüksek olsa da özellikle ailelerinin ekonomik koşullarının kötü olması nedeniyle çocukların yaşları ilerledikçe okula gitme oranları düşüş göstermektedir.

Yine de örgün eğitime katılmadaki söz konusu düşüşü yalnızca ailelerin ekonomik koşullarına bağlamak yanıltıcı olacaktır. Daha etkin ve etkili bir eğitim programı geliştirebilmek için daha bütüncül bir bakış açısı ile konuyu ele almak yeni fırsatları da beraberinde getirecektir. Suriyeli bakımverenlerin ekonomik koşullarının yanı sıra **Türkçe bilgilerinin yetersiz olması**, okula kayıt ile ilgili **bilgi kaynaklarına ulaşamaması**, okula kayıt sırasında gerekli olan belgelerin **temininde bürokratik** engellerle karşılaşmaları ve çocuklarının evden oldukça uzakta bir okula **yönlendirilmesi** gibi nedenlerle çocuklarını okula göndermekten vazgeçmektedirler. Bunun yanı sıra, bakımverenler çocuklarının okulda **akran zorbalığına** maruz kalmasından endişe duymaktadır.

Bahsedilen bu engellerin üstesinden gelebilmek adına hem hükümet hem de sivil toplum örgütleri/uluslararası sivil toplum örgütleri çocuklar için güvenli bir ortam oluşturmak için önemli çabalar göstermiştir. Bu çabalar ilerleme kaydedilmesine katkıda bulunmuş olsa da Suriyeli çocuklar arasındaki düşük okula gitme oranını tamamen ortadan kaldırmak için yetersizdir.

GEM'ler mülteci çocukların eğitime erişme sorununa bir müdahale olarak uygulanmış, ancak açılmalarından on yıl sonra girişim sona erdirilmiştir. Diğer yandan, HEP, 10 ila 18 yaş arasındaki mülteci çocukların örgün eğitime geçişini halen desteklemektedir.

ŞEY, öğrencilere eğitimlerinde yardımcı olmak için tasarlanmış başka bir girişimdir. ŞEY, ekonomik açıdan dezavantajlı çocuklara örgün eğitimde yardımcı olmak için geliştirilmiş bir teşvik programıdır. Çocukların örgün eğitime asgari %80 oranında devam etmesi durumunda, ebeveynlerine aylık maddi destek sağlanmaktadır. Ancak sağlanan desteğin yetersiz olması ve çocuğun çalışması halinde işte bir günde aynı ya da daha fazla para kazanabileceğine inanıldığından ŞEY artık ebeveynler arasında bir teşvik olarak değerlendirilmemektedir. Bu nedenle çocuk, ailesi tarafından okulu bırakmaya ve evin geçimine katkıda bulunmak için çalışmaya teşvik edilmektedir hatta kimi durumlarda çocuklar hem eğitimine devam etmekte hem de okul dışı saatlerde çalışmak durumunda kalmaktadır. Çocuklar, özellikle erkek çocuklar, evdeki varlıklarını ispatlayabilmek için kendilerini çalışmaya mecbur hissetmektedir. Araştırma, özellikle erkek çocukların kendilerini çalışıp aile ekonomisine katkıda bulunmadıkları durumlarda suçlu hissettiklerini ve isteseler de istemeseler de çalışmak zorunda hissettiklerini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, işsiz kaldıkları durumlarda kendilerini umutsuz hissetme eğilimine oldukları da araştırmanın bir diğer bulgusudur. Çalışan çocuklar, aileye katkıda bulundukları için kendileriyle gurur duyarken, uzun çalışma saatleri, oyun oynamaya, sosyalleşmeye ya da arkadaşlarıyla vakit geçirmeye çok az zaman ayırabildikleri için başka bir hayatları olmadığını kabullenme eğilimindedirler.

Çocukların eğitime erişimini engelleyen güçlüklerden birisi de okullardaki aşırı kalabalık ortam ve bunun yarattığı uzak mesafedeki okullara ulaşım problemidir. Öğrenci sayısının fazla olması ve okul kapasitesinin yetersizliği nedeniyle Suriyeli öğrenciler evlerinden uzaktaki okullara yönlendirilmektedir. Ancak, uzaktaki okullara yönlendirilen çocuklara ulaşım desteği sağlanmadığı ve kısıtlı olanaklar

nedeniyle aileler çocuklarının okula ulaşım masraflarını karşılayamadığı için çocuklar okula gidememektedir.

Bürokratik engel olarak değerlendirilebilecek bir diğer konu ise Suriyeli ebeveynlerin çocuklarının okula kaydı sırasında yaşadıkları güçlüklerdir. Bu konu genellikle uzmanlarla yapılan görüşmelerde de sıkça dile getirilmiştir. Okula kayıt oranları zaman içinde artsa da uzmanlar kimi mültecilerin ülke içindeki serbest dolaşımlarını sürdürebilmek için kayıtlı mülteci statüsünden kaçınmaya devam ettiğini vurgulamıştır. Söz konusu mülteciler çalışmak için başka bir ile taşınmak istediklerinde taşıma süreci son derece yavaş ilerlemektedir. Uzmanlardan biri, iki yıla kadar uzayan yasal süreçlerin olduğunu belirtmiştir. Bu uzun ve yorucu süreç nedeniyle aileler sıklıkla yasal işlemleri durdurmak zorunda kalmakta ve taşındıkları ilde yaşamlarına devam etmektedir. Bakımverenlerin yasal yollarla geçici koruma kimlik belgesiyle bir başka ile transferlerini istediklerinde yaşadığı bir diğer zorluk da okula gidecek çocuk ile ilgili yasal işlemlerin hızla tamamlanması ancak çocuğun birlikte yaşadığı ailesinin işlemlerinin aynı hızla tamamlanamamasıdır. Sonuç olarak, çocuk ve birlikte yaşadığı ailesi ailenin yasal transfer işlemleri tamamlanıncaya kadar ayrı illerde kayıtlı olmaktadır. Söz konusu çelişki Kilis'te yaygın olmasa da görüşülen uzmanlara göre özellikle Gaziantep, Hatay ve Şanlıurfa'da yaygın olarak yaşanmaktadır.

Dil bariyeri, **görece büyük çocuklar ve ebeveynleri için önemli bir sorundur.** Dil bariyeri nedeniyle, birçok ebeveyn, çocuklarını okula nasıl kaydettireceklerini ya da kayıt gerekli belgeleri nasıl temin edeceklerini ve belgeleri nasıl ibraz edeceklerini bilememekte. Ayrıca, okul çağındaki çocukların ebeveynleri, yeterince Türkçe konuşmadığı için çocuklarının akademik ilerlemesini takip edememektedir. Görüşülen kilit bilgi sağlayıcılardan biri, dil bariyeri olan ebeveynlere yardımcı olmak için bazı okullarda Suriyeli danışmanların bulunduğunu belirtmiştir. Ancak, bu danışmanlar iki dilli olmadıkları ve dolayısıyla öğretmenlerle iletişim kuramadıkları için sorun bu yolla çözülememiştir. Ayrıca bazı okullarda mülteci ebeveynler ve öğretmenler arasındaki iletişimi arttırmak ve kolaylaştırmak için yapılan veli toplantılarında Arapça-Türkçe çevirmen bulunmaması ve ebeveynlerin yeterli Türkçe bilmemesi gibi nedenlerle bu toplantılar hedeflenen amaca hizmet edememiştir. Dil bariyeri, ebeveynler kadar çocukların da zorluklar yaşamasına neden olmaktadır. Hatay'daki bakımverenlerin %51'i, Şanlıurfa'dakilerin %43'ü, Gaziantep'tekilerin %40'ı ve Kilis'tekilerin %28'i çocuklarının dil bariyeri nedeniyle okulda arkadaşlarıyla çeşitli sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

Ebeveynlerin bir diğer endişesi de **çocuklarının akran zorbalığına maruz kalmasıdır.** Ebeveynler yalnızca okulda değil, aynı zamanda çocukları okula gidip gelirken de zorbalığa maruz kalmalarından endişelenmektedir. Zorbalık, özellikle okullarda ve çevresinde ciddi bir sorundur. Her beş bakımverenden biri çocuğunun okulda yaşlıları tarafından zorbalığa maruz kaldığını belirtirken, bu durum Kilis'te daha yaygın (%31) olarak dile getirilmiştir. Akran zorbalığına uğrayan öğrenciler, kaygı, öfke, depresyon ve olumsuz okul deneyimi gibi güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu duygulara akademik başarıdaki düşüşün yanı sıra değersizlik, mutsuzluk, dışlanma ve yalnızlık duyguları da eşlik etmektedir. Bu etkilerin sonucu olarak çok sayıda mülteci öğrenci okulu bırakmaktadır. Okul yönetimi ve öğretmenlerin yerel ve mülteci öğrencilere kapsayıcı ve eşitlikçi bir tutum sergilemeleri ve ayrımcı dil kullanmaktan kaçınmaları çok önemlidir. Araştırmaya katılan bakımverenlerin çoğunluğu, çocuklarının öğretmenlerinde ve okul yönetiminden memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Diğer yandan araştırma kapsamında görüşülen yerel halktan uzmanlar öğretmenlerin mülteci öğrencilere hoşgörüsüz ve önyargılı olduğunu düşündüklerini söylerken, Suriyeli uzmanlar bu tür durumların son derece nadir olduğunu ve öğretmenlerin kucaklayıcı bir tutum içinde olduklarını belirtmişlerdir.

Suriyeli ebeveynlerin olumsuz deneyimleri ve karşılaştıkları ayrımcı tavırlar, çocuklarının geleceği ile ilgili umutsuz hissetmelerine neden olmuştur. Birçok Suriyeli ebeveyn, eğitimin bir çocuğun gelişimi için kritik olduğuna inanmaktadır. Ancak, çocukları iyi bir eğitim alsa da Suriyelilere yönelik devam eden ayrımcılık nedeniyle çocuklarının gelecekte daha iyi iş fırsatlarına erişemeyeceğine ya da daha yüksek gelir elde edemeyeceklerini düşünmektedir. Ayrımcılığın (hem gerçek hem de algılanan) bir sonucu olarak, mülteci ebeveynler çocuklarını okula göndermek konusunda çekimser ve isteksiz olmaktadır.

Çocuğu okula gitmeyen ebeveynlerin yarısından fazlası, belirli koşulların yerine getirilmesi durumunda çocuklarını okula yeniden göndermeyi düşüneceklerini belirtmiştir. Görüşülen çocukların tamamı okula gitmeye heveslidir. Okulu bırakmak zorunda kalmış olan çocuklar ise okula geri dönmek istediklerini belirtmiştir. Bu çocuklar, kendi hayatlarını okula giden arkadaşlarının hayatıyla karşılaştırdıklarında akranlarının gelecekte daha iyi bir işte çalışacağını daha iyi bir gelecekleri olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Kendi gelecekleri için ise umutsuz olduklarını söylemişlerdir. Mülteci çocuklar her ne kadar eğitimin değerinin farkında olsalar da içinde bulundukları koşullarda okula gitmenin zor olduğunu düşünmektedirler.

Bakımverenlerin geçim kaygıları ve içinde bulundukları zorlu ekonomik koşullar dikkate alındığında bakımverenleri çocuklarını okulu göndermekle ilgili teşvik edebilecek en önemli konulardan biri de okulda mesleki eğitimin sağlanmasıdır. Çocukların okulda mesleki eğitim almaları onların işe erişim olanaklarını da artıracığı için ebeveynlerin çocuklarını düzenli olarak okula göndermeleri için bir teşvik olabilir. Mesleki eğitim içeren örgün eğitim programlarının aynı zamanda çocuk işçiliğiyle mücadelede de etkili olması beklenmektedir.

Kız çocuklarının karma sınıflarda eğitim görmemeleri ve din eğitimi almaları da ebeveynlerin çocuklarını okula gönderip göndermeme kararında önemli bir diğer konudur.

Ebeveynlerin ve çocukların yaşadığı tüm somut sorunlar ve endişeler dikkate alındığında aşağıdaki müdahaleler ve iyileştirmeler çocukların okullaşma oranlarına olumlu etki sağlayabilecek niteliğe sahiptir:

Bakımveren ve Okul Arasındaki İlişkilerin Geliştirilmesi

- Olası ilçe ya da il eğitim müdürlükleri aracılığıyla bakımverenlere Türk eğitim sistemine ilişkin Arapça bilgi ve danışmanlık sağlayacak birimlerin kurulması
- Okullardaki Suriyeli bakımverenler ve okul çalışanları arasındaki iletişimin sağlanması için tercüman desteğinin sunulması

Çocuğun Okula Gidebilmesine Olanak Sağlayacak Koşulların Oluşturulması

- Ebeveynlerin katılabileceği Türkçe dil kursları ve konuşma gruplarının oluşturulması
- Haneye maddi destek sağlanması (en az çocuğun çocuk işçi olarak çalışması durumunda aylık kazancına eşit olacak miktarda)
- Okula ücretsiz ulaşım sağlanması (çocuklar için)
- Okulda ücretsiz beslenme sağlanması (çocuklar için)
- Örgün eğitim kapsamında mesleki eğitim veren teknik meslek ve meslek liselerinde ergenlik çağındaki çocuklara eğitim olanakları hakkında bilgi verilmesi
- Bakımverenlerin sürdürülebilir çalışma yolları ve kendileri için mevcut iş olanakları konusunda danışabilecekleri bir birim oluşturulması

- Bakımverenler için eğitimin önemi, çocuk gelişimi, pozitif ebeveynlik ve eğitimin çocukların sosyal-duygusal becerileri ve toplumsal uyum üzerindeki etkisi hakkında oturumlar düzenlenmesi

Çocukların Okula Adaptasyonunun Geliştirilmesi

- Türkçe dil kursları ve konuşma gruplarının oluşturulması
- Mülteci ve ev sahibi topluluklardan çocukların organik bir biçimde tanışmalarına, işbirliği yapmalarına ve birbirlerinden öğrenmelerine olanak tanıyacak yapılandırılmış oyunlar oynayabilecekleri olanakların oluşturulması
- Mülteci ve ev sahibi topluluklardan gelen bakımverenlerin okul ortamında birbirleriyle olumlu etkileşimde bulunmalarını sağlayacak toplumsal uyum programlarının okullarda uygulanması
- Okul yönetimini, öğretmenleri ve rehber öğretmenleri Suriyeli öğrencilere destek sağlamak için gerekli araçlarla donatmak için mesleki gelişim eğitimlerinin düzenlenmesi
- Mülteci çocukların eğitim hakkı konusunda okul yönetimini, öğretmenleri ve rehber öğretmenleri bilgilendirmek, mülteci çocuklara empatiye dayalı bir yaklaşım benimsemeleri ve güçlüklerde daha etkin bir biçimde başa çıkmaları için güçlendirmek üzere mesleki gelişim eğitimlerinin düzenlenmesi
- Öğrenci gereksinimlerine bağlı olarak bütünleşmiş psikososyal etkinliklerin düzenlenmesi ve bağımsız oturumlar aracılığıyla okulda psikososyal destek olanaklarının sağlanması
- Hiç okula gitmemiş çocuklar için alternatif eğitim olanaklarının sağlanması (evde okuma yazma kitleri, eğitici kitaplar, oyuncaklar ve yapbozlar gibi kendi kendine öğrenmeyi kolaylaştıracak materyaller sağlanması gibi)

Suriye krizinin patlak vermesinden bu yana mültecilerin koşullarındaki pek çok değişim gibi ülke içindeki hareketlilikleri de karşılaştıkları güçlüklerin nitelik ve kapsamında değişikliğe neden olmuştur; gereksinimleri ve beklentileri farklı alanlara yayılmıştır. Bu ortamda, daha yenilikçi ve hızlı çözüm önerileri geliştirmenin yanı sıra sunulan desteklerin ve geliştirilen müdahalelerin de güncellenmesi ihtiyacı açıktır. Devlet kurumları, sivil toplum örgütleri/uluslararası sivil toplum örgütleri ve saha çalışanları arasındaki işbirliği, gereksinimlerin belirlenmesi, zamanın ve acil durumların en etkin şekilde yönetilmesi ve insani yardım alanındaki benzer çabaların tekrarından kaçınılması önemlidir.

Ek 1: Hane Yapısı Envanteri

H1. Evinizde kimlerle birlikte yaşıyorsunuz? | Who do you live with in your household?

Kocam Husband	1
Karım Wife	2
Çocuk(lar) My children	3
Yeğen(ler) My nephews	4
Anne Mother	5
Baba Father	6
Kayınvalide Mother in law	7
Kayınpeder Father in law	8
Elti (kadınlar için – kocasının kardeşinin eşi) Sister in law – for women: husband's brother's wife	9
Kayınbirader (kadınlar için – kocasının erkek kardeşi) Brother in law – for women: husband's brother	10
Baldız (erkekler için – karısının kız kardeşinin kocası) Sister in law – for men: wife's sister	11
Bacanak (erkekler için – karısının kız kardeşinin kocası) Brother in law – for men: wife's sister's husband	12
Görümce (kadınlar için – kocasının ablası/kız kardeşi) Sister in law – for women: husband's sister	13
Enişte (kadınlar için – kocasının ablasının/kız kardeşinin kocası) Brother in law - for women: husband's sister's husband	14
Diğer (lütfen belirtin) Other (please specify)	

H2. Yani, evinizde kaç kişi yaşıyor? So, how many people live in your household?						
H3. Evinizde 18 yaşından büyük kaç kişi yaşıyor? How many of them are over the age of 18?						
H4. Evinizde engelli kimse yaşıyor mu? Does anyone with disability live in your household?	1)Evet/Yes	2)Hayır/No	H4a. Evetse → Kim?			
H5. Evinizde bakıma muhtaç kimse yaşıyor mu? Does anyone in need of care live in your household?	1)Evet/Yes	2)Hayır/No	H4a. Evetse → Kim?			
H6. Evinizde 18 yaşından küçük kaç çocuk yaşıyor? How many children under the age of 18 live in your household?						
H7. Evinizde 0-4 yaş arasında kaç çocuk yaşıyor? How many children between the ages of 0 and 4 live in your household?						
H8. Evinizde 5-9 yaş arasında kaç çocuk yaşıyor? How many children between the ages of 5 and 9 live in your household?						
H9. Evinizde 10-17 yaş arasında kaç çocuk yaşıyor? How many children between the ages of 10 and 17 live in your household?						
H10. Evinizde yaşayan 10-17 yaş arası çocukların bakımından siz mi sorumlusunuz? Are you responsible for the care of / decision maker children aged 10-17 living in your household?	1)Evet/Yes	2)Hayır/No				

H11. Bakımından sorumlu olduğunuz çocukların yaşlarını söyler misiniz? Could you please indicate the ages of the children you are responsible/decision maker?	1. Çocuk	2. Çocuk	3. Çocuk	4. Çocuk	5. Çocuk	6. Çocuk	7. Çocuk	8. Çocuk	9. Çocuk	10. Çocuk
0-4 yaş age group	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5-9 yaş age group	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
10-14 yaş age group	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
15-17 yaş age group	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
18+ yaş age group	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
H12. Bakımından sorumlu olduğunuz çocukların cinsiyetini söyler misiniz? Could you please indicate the gender of the children you are responsible/decision maker?	1. Çocuk	2. Çocuk	3. Çocuk	4. Çocuk	5. Çocuk	6. Çocuk	7. Çocuk	8. Çocuk	9. Çocuk	10. Çocuk
Kız Girl	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Oğlan Boy	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
H13. Bakımından sorumlu olduğunuz / Hakkında karar verici olduğunuz her çocuk için yakınlık derecenizi belirtir misiniz? Could you please indicate your relation/closeness for each child you are responsible / decision maker for?	1. Çocuk	2. Çocuk	3. Çocuk	4. Çocuk	5. Çocuk	6. Çocuk	7. Çocuk	8. Çocuk	9. Çocuk	10. Çocuk
Anne Mother	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Üvey anne Step mother	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Teyzel Mother's sister	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Hala Brother's sister	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Anneanne Grandmother (mother's mother)	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Babaanne Grandmother (father's mother)	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Baba Father	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Üvey baba Step father	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Enişte – Karımın kız kardeşinin çocuğu Uncle -My wife's sister's child	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Enişte – Karımın erkek kardeşinin çocuğu Uncle – My wife's brother's child	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Amca Uncle – my brother's child	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Dede (Kızımın çocuğu) Grandfather (My daughter's child)	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
Dede (Oğlumun çocuğu) Grandfather (My son's child)	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
2. derece akraba 2nd degree relative	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
Komşumun çocuğu My neighbor's child	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
Arkadaşımın çocuğu My friend's child	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
Diğer (lütfen belirtin) / Other (please specify)										

Ek 2: Bakımveren Kantitatif Soru Formu

PROFİL SORULARI | PROFILING QUESTIONS

1. Yaşınızı öğrenebilir miyim? **ANKETÖR:** Yaşı açık olarak yazın ve ilgili seçeneği işaretleyin. (TEK CEVAP)
Please tell me your age? INTERVIEWER: Please type in the exact age and then choose the corresponding age group (SINGLE RESPONSE)

YAŞ: (Sayı ile yazınız) AGE: (Fill in the number)

	Yaş / Age	
18 yaş altı Below 18	TEŞEKKÜR EDİN VE GÖRÜŞMEYİ SONLANDIRIN THANK THE RESPONDENT AND TERMINATE INTERVIEW	KOTA DIŞI EXCLUDED
18-24	1	KOTA KONTROL CHECK QUOTA.
25-34	2	
35-44	3	
45-54	4	
55-64	5	
65+	6	

F3. Cinsiyeti sormadan işaretleyin (TEK CEVAP). Choose gender without asking (SINGLE RESPONSE)

	Cinsiyet / Gender	
Kadın / Female	1	KOTA KONTROL CHECK QUOTA
Erkek / Male	2	

F4. Eğitim durumunuzu en iyi hangisi ifade eder? Lütfen en son mezun olduğunuz okulu düşünerek cevap veriniz. Which of the following best describes your education level. Please consider the last degree you completed. **(GEREKLİ DURUMDA SEÇENEKLERİ OKUYUN VE NETLEŞTİREREK İŞARETLEYİN- TEK CEVAP)** (IF NECESSARY, READ THE CHOICES AND CLARIFY- SINGLE RESPONSE)

	F.4 Eğitim	
Eğitimsiz (No education)	1	KOTA KONTROL CHECK QUOTA
İlkokul Mezununu (Primary School)	2	
Ortaokul veya Lise ve Dengi Okul Mezunları (Middle or High School or Equivalent)	3	
Üniversite/Yüksek Okul ve Üstü (Undergraduate, Graduate or Higher)	4	

D1. Hanenizde yaşayan ve evinizin gelirin ve giderlerine katkı sağlayan ve **en yüksek gelire sahip kişi kimdir?** Who is the main income earner of your household (Someone who lives in your household and has the highest amount of income among all members of the household)?

Ben / Me	1	Amca / Dayı / Enişte (Uncle)	8
Eşim – beyim / My husband	2	Teyze / Hala / Yenge (Aunt)	9
Eşim – hanımım / My wife	3	Büyükbaba / Dede (Grandfather)	10
Babam / My father	4	Büyükanne / Anneanne / Babaanne (Grandmother)	11
Annem / My mother	5	Kayınpeder/Kayınvalide (Father or Mother-in-law)	12
Kardeşim / Ablam / Abim / My Sibling	6	Diğer (YAZINIZ)- Other (PLEASE TYPE)	
Çocuğum / Kızım / Oğlum / My son or daughter	7		

D2. Bu kişinin (haneye en çok gelir getiren kişinin) medeni durumunu öğrenebilir miyim? What is the marital status of the main income earner?

Evli / Married	1
Bekar / Single	2
Dul, boşanmış / Widowed or divorced	3

D3. Haneye en çok gelir getiren kişinin eğitim durumunu aşağıdakilerden hangisi ifade eder? What is the education status of the main income earner?

Üniversite yüksek lisans-doktora-tıpta uzmanlık / Graduate Degree or Higher (Ph.D.)	1
Üniversite mezunu (4 yıllık)- Undergraduate Degree (University- 4 year)	2
Üniversite mezunu (açık öğretim) – Undergraduate Degree (Distance Education)	3
2 Yıllık Üniversite mezunu (meslek yüksek okulu)- 2-Year University (Vocational) Graduate	4
Meslek lisesi mezunu- Vocational High School Graduate	5
Düz lise mezunu- High School Graduate	6
Ortaokul mezunu- Middle School Graduate	7
İlkokul mezunu- Primary School Degree	8
Eğitimsiz / ilkokul terk- Primary School Drop-out or No Education	9

D4. Haneye en çok gelir getiren kişi şu an çalışıyor mu yoksa emekli mi? Is the main income earner currently retired?

Evet-emekli / Yes, Retired	1
Hayır / Not Retired	2

D5a. Haneye en çok gelir getiren kişinin ücretli çalıştığını belirttiniz. Ücretli çalışan bu kişi sigortalı mı yoksa sigortasız mı çalışıyor? I You mentioned the main income earner is working in salaried work. Does this person work formally or informally?

Sigortalı çalışan / Working formally	1
Sigortasız çalışan / Working informally	2

A1. Medeni durumunuzu öğrenebilir miyim? (TEK CEVAP) What is your marital status (SINGLE RESPONSE)

Hiç Evlenmedi / Never Married	1	TAKİP KOTASI KONTROL CHECK QUOTA
Evli / Married	2	
Dul / Eşini kaybetmiş / Boşanmış /Widow / Divorced	3	

A2. Şu anda çalışma durumunuzu en iyi hangisi açıklar? (SEÇENEKLERİ OKUYUN. TEK CEVAP) Which best describes your current work status? (READ THE CHOICES- SINGLE RESPONSE)

Öğrenciyim / Student	1	SONRAKİ BÖLÜME GEÇİN GO TO THE NEXT SECTION
Çalışıyorum / Working (Anketör notu: Yarı zamanlı- tam zamanlı- parça başı dahil) (Including part-time and piecework)	2	A3 SORUSUNA GEÇİNİZ GO TO QUESTION A3
Çalışmıyorum / Not working (Ev hanımları HARIÇ diğer çalışmayanlar) (All unemployed excluding housewives)	3	SONRAKİ BÖLÜME GEÇİNİZ GO TO THE NEXT SECTION
Çalışmıyorum – Ev hanımıyım. / Not working- Housewife	4	
Emekliyim / Retired (Anketör notu: Emekli kadınlar buraya işaretlenmeli) (Retired women who say they are now housewives fall under this category)	5	

A3. Peki, çalışma şeklinizi hangisi en iyi açıklar? (SEÇENEKLERİ OKUYUN. TEK CEVAP) Which of these best describes your current work status? (READ THE RESPONSES- SINGLE RESPONSE)

SADECE A2'DE 2. SEÇENEĞİ SEÇENLERE SORULACAK- ONLY ASK THOSE WHO CHOSE THE 2ND CHOICE IN A2.	A3. Çalışan Şekli/ Work Status	
Ücretli veya yevmiyeli çalışan – sigortalı / Salaried or piecemeal work - formal	1	TAKİP KOTASI KONTROL
Ücretli veya yevmiyeli çalışan – sigortasız / Salaried or piecemeal work - informal	2	
İşveren / Employer	3	

Kendi hesabına çalışan / Self-employed	4	CHECK QUOTA
Ücretsiz aile işçisi / Unpaid family worker (ANKETÖR BİLGİ NOTU: Aileye ait bir işletmede veya tarlada ücretsiz çalışan kişiler) (NOTE: Unpaid workers at a family enterprise or farm/ field)	5	

A5. Okuyacaklarımdan hangisi sizin göç deneyiminizi en iyi tanımlıyor? (TEK CEVAP) | Which of these best describes your immigration experience? (SINGLE ANSWER)

Suriye'den geldiğimden beri şu an yaşadığım ilde yaşıyorum. I've been living in the same city since we moved to Turkey.	1
Suriye'den geldiğimden beri 2 kez il değiştirdim. I've changed 2 cities since we moved to Turkey.	2
Suriye'den geldiğimden beri 3'den fazla il değiştirdim. I've changed more than 3 cities since we moved to Turkey.	3

A6. Okuyacaklarımdan hangisi şu anki göç etme düşüncenizi en iyi tanımlıyor? (TEK CEVAP) | Which of these best describe your current thoughts about immigration? (SINGLE ANSWER)

Başka bir ile taşınmayı düşünüyoruz. We plan to move to another city/province.	1
Başka bir ile taşınmaya düşünmüyoruz. We do not plan to move to another city/province.	2
Başka bir ülkeye göç etmeyi düşünüyoruz. We plan to immigrate to another country.	3
Suriye'ye geri dönmeyi düşünüyoruz. We plan to go back to hometown/Syria.	4

FİNANSAL DESTEK PROGRAMLARI FARKINDALIĞI | AWARENESS OF FINANCIAL ASSISTANCE PROGRAMS

B1. Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları gibi kurum ve kuruluşlar sizler gibi Suriye'den zorunlu olarak Türkiye'ye göç etmiş kişilere bir takım finansal destekler sunmaktadır. Şimdi size okuyacağım bu desteklerden faydalanmasanız bile hangilerini bildiğinizi belirtir misiniz?

Institutions and organizations such as local authorities and non-governmental organizations provide financial assistance programs to Syrians forcibly displaced from their homeland. Even if you do not benefit from these supports, which I will read to you, would you please indicate which ones you are aware of?

B2. Peki bu destek programlarının herhangi birinden faydalaniyor musunuz? Hangilerinden?

So, do you benefit from any of these assistance programs? Which one(s)?

Financial Assistance Programmes	B1. Awareness	B2. Usage
Şartlı Eğitim Yardımı (Ş.E.Y.) / Conditional Cash Transfer for Education (CCTE)	1	1
Okula Kayıt için Destek Programı (OKP) / The Support for School Enrolment (SSE)	2	2
Kızılay Kart / Emergency Social Safety Net Programme (ESSN)	3	3
Belediyelerin Destekleri / Assistance provided by Municipalities	4	4
Diğer (lütfen belirtin) Other (please specify)	5	5
Hiçbirini bilmiyorum I am not aware of any of these	6	
Hiçbirinden faydalanmıyorum I am not benefitted from any of these		6

B3. **SADECE B1.'DE 1, 2, 3, 4, 5 DİYENLERE SORULACAK | ONLY ASK THOSE WHO CHOSE 1, 2, 3, 4, 5 IN QUESTION B1**

Bildiğinizi belirttiğiniz bu finansal destek programlarından nasıl haberdar oldunuz? (ÇOK CEVAP) | How did you become aware of these financial assistance programs? (MULTIPLE ANSWER)

Aile / Family	1
Arkadaş / Friend	2
Devlet Kurumları / Local Government	3
Muhtar	4

STK / NGO	5
Online	6
Diğer (lutfen belirtin) Other (please specify)	7

BAKIMVERENİN ÇOCUK ALGISI | CAREGIVERS' CHILD PERCEPTION

C1. Şimdi size **çocuklarla** ilgili bazı ifadeler okuyacağım. Bu ifadelerin her birine ne derece katıldığınızı belirtir misiniz? 1 Kesinlikle katılmıyorum, 5 Kesinlikle katılıyorum anlamına gelmektedir. I will read you some statements regarding children. On a scale of 1 to 5, please indicate to what extent do you agree with each of the statements.

		Kesinlikle KATILMIYORUM / Completely DISAGREE		Kesinlikle KATILIYORUM/ Completely AGREE	Bilmiyorum / Do not know
a)	Her insan 12 yaşına kadar çocuktur. A child is any person under the age of 12.	1	2 3 4	5	9
b)	Her insan 18 yaşına kadar çocuktur. A child is any person under the age of 18.	1	2 3 4	5	9
c)	18 yaşına kadar çocuğun temel ihtiyaçlarından (beslenme, barınma, giyinme vb.) ailesi sorumludur. Family is responsible for the basic needs of the child up to the age of 18 (nutrition, shelter, clothing, etc.)	1	2 3 4	5	9
d)	Bir çocuk 16 yaşından küçük olsa da gerekiyorsa ev gelirine katkıda bulunmalıdır. Even if the child is younger than 16, he/she should contribute to household income if necessary.	1	2 3 4	5	9
e)	Sadece çalışan çocukların ailede söz hakkı vardır. Only children who contribute to household income have the right to speak in the family.	1	2 3 4	5	9
f)	Bir çocuk temel okuryazarlık becerilerine sahip olduğunda eğitimi tamamlamış sayılır. When a child has basic literacy skills, he/she is considered as he/she has completed the education.	1	2 3 4	5	9
g)	Bir çocuğun zorunlu eğitimi (12 yıl) tamamlayana kadar eğitime devam etmesi gerekir. A child should continue to education until he/she completes compulsory education (12 years).	1	2 3 4	5	9
h)	Kız çocuklar eğitimlerini bırakıp ev işlerinden sorumlu olmak yerine öncelikli olarak eğitimlerini tamamlamalıdır. Girls should complete their education as a priority instead of dropping out of their education for being responsible for housework.	1	2 3 4	5	9
i)	Oğlan çocukları bir an evvel çalışıp para kazanmak yerine öncelikli olarak eğitimini tamamlamalıdır. Boys should complete their education first instead of working and earning money as soon as possible.	1	2 3 4	5	9
j)	Kız çocukların eğitime devamı oğlan çocuklarından daha önceliklidir. Girls' attendance at education has priority over boys.	1	2 3 4	5	9
k)	Oğlan çocukların eğitime devamı kız çocuklardan daha önceliklidir. Boys' attendance at education has priority over girls.	1	2 3 4	5	9
l)	Çocuk ev içinde kardeş ve/veya yaşlılara bakmakla sorumludur. A child is responsible for taking care of younger siblings and/or elders.	1	2 3 4	5	9
m)	Kız çocuklar ergenliğe girdikten sonra her an evlendirilebilir. Girls can get married at any time after they are adolescence.	1	2 3 4	5	9
n)	Oğlan çocuklar ergenliğe girdikten sonra her an evlendirilebilir. Boys can get married at any time after they are adolescence.	1	2 3 4	5	9
o)	Engelli çocuklar okula gidebilir. Children with disabilities can go to school.	1	2 3 4	5	9

ÇOCUKLARIN EĞİTİM GEÇMİŞLERİ | EDUCATIONAL BACKGROUND OF THE CHILDREN

ANKETÖRE NOT: HER SORUYU GÖRÜŞTÜĞÜNÜZ KİŞİNİN SORUMLU OLDUĞU HER ÇOCUK İÇİN SORUN.

NOTE TO THE INTERVIEWER: ASK FOR ALL CHILDREN FOR WHOM THE INTERVIEWEE IS RESPONSIBLE.

	1. Çocuk	2. Çocuk	3. Çocuk	4. Çocuk	5. Çocuk	6. Çocuk	7. Çocuk	8. Çocuk	9. Çocuk	10. Çocuk
D1. Yaş /Age										
D2. Cinsiyet /Gender										
Kız /Girl	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Oğlan / Boy	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
D3. Çocuğun güncel eğitim durumu /Child's current education status										
Hiç başlamamış / Never started	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Başlayıp bırakmış /Started and dropped out of school	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Uzun süreli devamsız / Long term absent	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Devam ediyor / Continue	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Bilgi yok / No information	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
D4. Çocuğun son devam ettiği eğitim kademesi / The last education level that the child attend										
Okul öncesi /Pre-school	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
İlkokul / Primary school	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Ortaokul / Middle school	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Lise /High School	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
D5. Çocuğun son devam ettiği eğitim türü / The last education type that the child attend										
Devlet okulu / Public school	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Geçici Eğitim Merkezi (GEM) /Temporary Education Center (TEC)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Hızlandırılmış Eğitim Programı (HEP) / Accelerated Learning Program (ALP)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Diğer (lütfen belirtin) / Other (please specify)										
D6.Çocuğun bugüne kadar düzenli olarak devam ettiği okul dışındaki eğitim programları / Education programs the child has attended regularly – excluding school.										
Geçici Eğitim Merkezi (GEM) /Temporary Education Center (TEC)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hızlandırılmış Eğitim Programı (HEP) / Accelerated Learning Program (ALP)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
PIKTES ek dersleri / PIKTES extra courses	3									
Concern Eğitim Destek Merkezi / Concern Education Support Centre	4									
Diğer (lütfen belirtin) / Other (please specify)										
D7.D3 SORUSUNDA 4 İŞARETLENEN ÇOCUKLAR İÇİN: / FOR CHILDREN MARKED 4 ON THE QUESTION: D3 Kovid döneminde uzaktan eğitimi (EBA TV vb.) takip etti mi? / D5. Did your child follow distance education (EBA TV, etc.) during the Covid-19?										
Evet / Yes	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hayır / No	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
D8.D3 SORUSUNDA 3 veya 4 İŞARETLENEN ÇOCUKLAR İÇİN: / FOR CHILDREN MARKED 3 OR 4 IN THE QUESTION D3: Kovid döneminde uzaktan eğitimi takip etti mi? / Did your child follow distance education during the Covid-19?										
Evet / Yes	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hayır / No	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
D9.Okulu bırakma /başlamama nedenleri ne(ler)dir? / What are the reasons for dropping out/not enrolled?										

	1. Çocuk	2. Çocuk	3. Çocuk	4. Çocuk	5. Çocuk	6. Çocuk	7. Çocuk	8. Çocuk	9. Çocuk	10. Çocuk
Çalışıp ev ekonomisine yardım etmesi gerekiyor. / Has to work and help the home economy.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Evdeki kardeşlerine bakması gerekiyor. / Has to take care of his/her siblings in the house.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Ev işlerinde bana yardım etmesi gerekiyor. / Has to help me with the housework.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Evde bakıma ihtiyacı olan hasta kişiye bakması gerekiyor. / Has to take care of the ill person who needs home care.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Evde bakıma ihtiyacı olan yaşlı kişiye bakması gerekiyor. / Has to look after the elderly person in need of home care.	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Evde bakıma ihtiyacı olan engelli kişiye bakması gerekiyor. / Has to take care of the disabled person in need of home care.	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Okul masraflarını (kırtasiye, kitap-defter, ulaşım vb) karşılayamıyoruz. / We cannot afford school expenses (stationery, textbooks, transportation, etc).	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Okula uzak olduğu için yürüyerek okula gidemiyor. / Cannot go to school by walk since the school is far from our home	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Okula gitmek için yeterli Türkçe bilmiyor. / Does not know enough Turkish to go to school.	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Okulda diğer öğrenciler çocuğuma kötü davranıyor. / Other students mistreat him/her at school.	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Okul yönetimi çocuğumu okula kayıt yapmak istemiyor. / School management refused to register a Syrian child to school.	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Çocuğum okulda uyum problemleri yaşıyor. / Has adaptation / integration problems at school.	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
Okulda din temelli bir eğitim verilmiyor. / There is no religious-based education at school.	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
Çocuğumun kız-erkek karışık sınıfta eğitim almasını istemiyorum. / Do not want my child to be educated in a mixed class for boys and girls.	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
Çocuğum okula gitmek istemiyor. / My child does not want to go to school.	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
Okulda bizim kendi kültürümüzü öğretmiyorlar. / They don't teach our own culture at school.	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
Okulda eğitim Arapça eğitim verilmiyor. / The education in school is not in Arabic.	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17
Öğretmenler sınıfta Suriyeli bir çocuk olmasını istemiyorlar. / Teachers do not want a Syrian child in the classroom.	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18
Evleneceği için. / He/she will get married.	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
Çocuğumun sağlık problemleri var. / My child has health problems.	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
Çocuğum engelli. / My child has a disability.	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21
SADECE ENGELLİ ÇOCUĞU OLAN BAKIMVERENLER İÇİN: Okul yönetimi	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22

	1. Çocuk	2. Çocuk	3. Çocuk	4. Çocuk	5. Çocuk	6. Çocuk	7. Çocuk	8. Çocuk	9. Çocuk	10. Çocuk
engelli çocukları okula kayıt etmeyi kabul etmiyor. / ONLY FOR CAREGIVERS WITH A DISABLED CHILD: The school management do not register children with disabilities to school.										
SADECE ENGELLİ ÇOCUĞU OLAN BAKIMVERENLER İÇİN: Okulun fiziksel koşulları engelli çocuklar için uygun değil. / ONLY FOR CAREGIVERS WITH A DISABLED CHILD: Physical conditions of the school is not suitable for children with disabilities.	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23
SADECE ENGELLİ ÇOCUĞU OLAN BAKIMVERENLER İÇİN: Engelli çocuklara sunulan eğitim fırsatlarından haberdarım. / ONLY FOR CAREGIVERS WITH A DISABLED CHILD: I am aware of the educational opportunities offered to children with disabilities.	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
Pandemi nedeniyle okula gitmiyor; pandemiden sonra tekrar gidecek. / Does not go to school because of the pandemic; will go again after the pandemic.	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
Pandemi nedeniyle okulu bıraktı; bundan sonra gitmeyecek. / Dropped out of school due to the pandemic; and will not go after that.	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26
Diğer (belirtin) /Other (please specify)										
D10. Çocuğun ev içindeki sorumlulukları nelerdir? (Her bir çocuk için ayrı ayrı sorun) / What are the child's home responsibilities? (Ask separately for each child)										
Ev işlerine yardım etmek / Helping housework	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kardeşlerine bakmak / Taking care of siblings	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Evdeki yaşlı(lar)ın bakımı /Taking care of elder(s)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Evdeki hasta kişinin bakımı / Taking care of ill person	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Evdeki engelli kişinin bakımı / Taking care of disabled person										
Ev ekonomisine katkıda bulunmak / Contributing to home economy	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
D11. Ev dışında, hane gelirine katkıda bulunmak için çalışıyor mu? / Does your child work outside the home to contribute to household income?										
Evet / Yes	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hayır / No	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
D12. Düzenli olarak bir yerde mi çalışıyor? / Does your child work somewhere regularly?										
Düzenli olarak çalışıyor / Work regularly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Zaman zaman çalışıyor / Work time-to-time	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
D13. Çocuğun medeni hali? / Marital status of child										
Bekar / Single	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Evli / Married	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Dul/Boşanmış / Widow	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Diğer (belirtin) /Other (Please specify)	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4

BAKIMVERENİN EĞİTİMDEN BEKLENTİSİ | CAREGIVER'S EXPECTATION FROM EDUCATION

E1. Şimdi size **eğitim** ilgili bazı ifadeler okuyacağım. Bu ifadelerin her birine ne derece katıldığınızı belirtir misiniz? 1 Kesinlikle katılmıyorum, 5 Kesinlikle katılıyorum anlamına gelmektedir. I will read you some statements regarding "education". On a scale of 1 to 5, please indicate to what extent do you agree with the each of the statements.

		Kesinlikle KATILMIYORUM / Completely DISAGREE				Kesinlikle KATILIYORUM/ Completely AGREE	Bilmiyorum / Do not know
a)	Eğitim toplumsal güvenlik için önemlidir. Education improves community security.	1	2	3	4	5	9
b)	Eğitim kişinin iş bulmasını kolaylaştırır. Education makes it easier for a person to find a job.	1	2	3	4	5	9
c)	Eğitim kişinin daha iyi bir geleceğe sahip olmasını sağlar. Education allows a person to have a better future.	1	2	3	4	5	9
d)	Eğitim kişinin bilgi edinmesini sağlar. Education enables the person to gain knowledge.	1	2	3	4	5	9
e)	Eğitim kişinin özgüvenini artırır. Education improves self-reliance	1	2	3	4	5	9
f)	Eğitim kişinin okur yazar olmasını sağlar. Education enables a person to be literate.	1	2	3	4	5	9
g)	Eğitim kişinin iletişim becerilerini iyileştirir. Education improves one's communication skills.	1	2	3	4	5	9
h)	Eğitim kişinin toplumla uyumu için önemlidir. Education is important for social cohesion.	1	2	3	4	5	9
i)	Eğitim kişinin problem çözme yeteneğini geliştirir. Education improves a person's problem-solving ability.	1	2	3	4	5	9
j)	Eğitim kişinin gelecekte daha fazla para kazanmasını sağlar. Education allows one to earn more money in the future.	1	2	3	4	5	9
k)	Eğitim kişiye hayatla başa çıkma becerisi kazandırır. Education gives the person the ability to cope with life.	1	2	3	4	5	9
l)	Eğitimli kişiler hayata daha olumlu bakar. Educated people look more positively on life.	1	2	3	4	5	9
m)	Eğitimli kişiler öfke, nefret gibi yıkıcı duygularını daha iyi kontrol edebilirler. Educated people can better control their disruptive emotions such as anger, hate, etc.	1	2	3	4	5	9
n)	Eğitim kişiye stresle başa çıkma becerisi kazandırır. Education gives the person the ability to cope with stress.	1	2	3	4	5	9
o)	Eğitim bir kişinin duygusal olarak daha güçlü olmasını sağlar. Education makes a person emotionally stronger.	1	2	3	4	5	9
p)	Eğitim kişilerin kendilerini topluma daha fazla entegre olmuş hissetmesini sağlar. Education helps people to feel more integrated into society.	1	2	3	4	5	9

ÇOCUĞUN OKUL İLE İLİŞKİSİ| CHILD'S RELATION WITH SCHOOL

OKULA GIDİP TERK EDEN ya da UZUN SÜRELİ DEVAMSIZ ÇOCUK İÇİN – CHILD WHO DROPPED OUT or LONG-TERM ABSENTEEISM

F1. Şimdi size çocuğunuzun **okulla ilişkisini** açıklayabilecek bazı ifadeler okuyacağım. Çocuğunuzun okula gittiği dönemi düşünerek bu ifadelerin her birine ne derece katıldığınızı belirtir misiniz? 1 Kesinlikle katılmıyorum, 5 Kesinlikle katılıyorum anlamına gelmektedir. | Now, I will now read you some expressions that might be explaining **your child's** relation with school. On a scale of 1 to 5, please indicate to what extent do you agree with the each of the statements considering the period when your child was attending to school?

		Kesinlikle katılmıyorum/ Completely DISAGREE				Kesinlikle katılıyorum Completely AGREE	Bilmiyorum / Do not know
a)	Okul çocuğum için güvenli bir yerdi. The school was a safe place for my daughter/son.	1	2	3	4	5	9
b)	Çocuğum okula hevesle gidiyordu. My child was going to school eagerly.	1	2	3	4	5	9
c)	Çocuğum yeteri kadar Türkçe bilmediği için arkadaşları ile anlaşmakta zorlanıyordu. My child was having difficulties in getting along with his/her peers because he/she did not know enough Turkish.	1	2	3	4	5	9
d)	Çocuğum kültürel farklılıklar nedeniyle arkadaşları ile anlaşmakta zorlanıyordu. My child was having difficulties in getting along with his/her peers because of cultural difference	1	2	3	4	5	9
e)	Çocuğum yeteri kadar Türkçe bilmediği için dersleri takip etmekte zorlanıyordu. My child was having difficulties following the classes because he/she did not know enough Turkish.	1	2	3	4	5	9
f)	Çocuğum akademik olarak akranlarının gerisindeydi. My child was behind his peers academically.	1	2	3	4	5	9
g)	Okul yönetimi çocuğuma anlayışlı ve ilgili davrandı. The school management has been understanding and caring to my child.	1	2	3	4	5	9
h)	Okul yönetimi çocuğuma önyargılı ve toleranssız davrandı. The school management has treated my child with prejudice and intolerance.	1	2	3	4	5	9
i)	Öğretmenler çocuğuma anlayışlı ve yardımsever davrandı. Teachers have been understanding and helpful to my child.	1	2	3	4	5	9
j)	Anlamadığı konular olduğunda öğretmenler çocuğuma yardımcı oldu. Teachers helped my child when there were issues, he/she did not understand in class.	1	2	3	4	5	9
k)	Öğretmenler çocuğuma anlayışsız ve ilgisiz davrandı. Teachers have treated my child inconsiderate and uninterested.	1	2	3	4	5	9
l)	Öğretmenler çoğu zaman çocuğumu dışladı ve kabullenmedi. Teachers often excluded and did not accept my child.	1	2	3	4	5	9
m)	Çocuğumun okuldaki arkadaşları ile olumlu bir ilişkisi vardı. My child had a positive relationship with his/her classmates.	1	2	3	4	5	9
n)	Çocuğum okulda arkadaşları tarafından dışlanıyordu. My child was ostracized at school by his/her friends.	1	2	3	4	5	9
o)	Çocuğum okulda arkadaşları tarafından zorbalığa maruz kaldı. My child was bullied at school by his/her peers.	1	2	3	4	5	9
p)	Mevsimlik işçi olarak çalıştığımız için çocuğum düzenli olarak okula devam edemiyor. My child cannot attend school regularly because we work as seasonal workers.	1	2	3	4	5	9

BAKIMVERENİN OKUL İLE İLİŞKİSİ| CAREGIVER'S RELATION WITH SCHOOL

OKULA GIDİP TERK EDEN ya da UZUN SÜRELİ DEVAMSIZ ÇOCUKLARIN BAKIMVERENLERİ İÇİN – ONLY FOR CAREGIVERS OF THOSE WHOSE CHILD HAVE DROPPED OUT or LONG-TERM ABSENTEEISM

G1. Şimdi size çocuğunuzun **okula gittiği dönemde ebeveyn olarak sizin okulla ilişkinizi** anlamak üzere bazı ifadeler okuyacağım. Çocuğunuzun okula gittiği dönemi düşünerek bu ifadelerin her birine ne derece katıldığınızı belirtir misiniz? 1 Kesinlikle katılmıyorum, 5 Kesinlikle katılıyorum anlamına gelmektedir. | Now I will read to you some phrases to understand your relationship with the school as a caregiver. On a scale of 1 to 5, please indicate to what extent do you agree with the each of the statements considering the period when your child was attending to school?

		Kesinlikle katılmıyorum/ Completely DISAGREE				Kesinlikle katılıyorum Completely AGREE	Bilmiyorum / Do not know
a)	Dil bariyeri nedeniyle çocuğumun okul kaydını yaptırırken çok zorlandım. I had trouble enrolling my child due to the language barrier.	1	2	3	4	5	9
b)	Kayıt işlemleri sırasında okul yönetimi bana çok yardımcı oldu. The school administration helped me a lot during the school registration.	1	2	3	4	5	9
c)	Okulda kayıt işlemleri sırasında okul yönetimi çocuğumu o okula kayıt yapmak istemedi. During the school registration, the school administration did not want to enroll my child in that school.	1	2	3	4	5	9
d)	Veli toplantılarına düzenli olarak katıldım. I attended parent meetings regularly.	1	2	3	4	5	9
e)	Sık sık okula giderek çocuğumun akademik, sosyal ve psikolojik durumu ile ilgili bilgi aldım. I frequently visited the school and got information about my child's academic status.	1	2	3	4	5	9
f)	Okul yönetimi ve öğretmenler çocuğumun okulda yaşadığı uyum sorunlarında bize yardımcı oldu. The school administration and teachers helped us with the adaptation problems my child had at school.	1	2	3	4	5	9
g)	Okul/ okul yönetimi kayıt sırasında ücret talep etti. The school/ school management required fee while registering.	1	2	3	4	5	9
h)	Okul yönetimi çocuğumun okula gittiği dönem boyunca bize ayrımcılık yaptı. The school administration discriminated against us.	1	2	3	4	5	9
i)	Okul yönetimi bana önyargılı ve toleranssız davrandı. The school administration treated me prejudiced and intolerant.	1	2	3	4	5	9
j)	Okul yönetimi bana anlayışlı ve ilgili davrandı. The school administration treated me with understanding and interest.	1	2	3	4	5	9
k)	Öğretmenler çocuğumun akademik olarak eksikliğini tamamlamak için bana yol gösterdi. The teachers guided me to complete my child's academic deficiency.	1	2	3	4	5	9
l)	Öğretmenler bana önyargılı ve toleranssız davrandı. The teachers treated me with as prejudice and intolerance.	1	2	3	4	5	9
m)	Öğretmenler bana Türkiyeli çocukların ebeveynlerine davrandıkları gibi eşit davranmadı. The teachers did not treat me the same as they would treat local parents.	1	2	3	4	5	9
n)	Öğretmenler sınıfında mülteci bir öğrencinin olmasını istemedi. The teachers did not want a refugee student in their classroom.	1	2	3	4	5	9
o)	Türkiyeli ebeveynler bana iyi ve samimi davrandı. The local parents did treat me nice and friendly.	1	2	3	4	5	9
p)	Türkiyeli ebeveynler karşılaştığım sorunlarda bana yardımcı oldu. The local parents helped me with the problems I encountered.	1	2	3	4	5	9
q)	Türkiyeli ebeveynler bana ayrımcı davrandı. The local parents were discriminatory to me.	1	2	3	4	5	9
r)	Türkiyeli ebeveynler, çocuklarına benim çocuğumla aynı sınıfta eğitim verilmesinden memnun değildi. The local parents were	1	2	3	4	5	9

		Kesinlikle katılmıyorum/ Completely DISAGREE				Kesinlikle katılıyorum Completely AGREE	Bilmiyorum / Do not know
	dissatisfied that their children being taught in the same class with my child.						
s)	Türkiyeli ebeveynler, çocuklarına benim çocuğumla aynı sınıfta eğitim görmesi konusunda rahattılar. The local parents were comfortable that their children being taught in the same class with my child.	1	2	3	4	5	9

BAKIMVERENİN OKULA GÖNDERME EĞİLİMİ | CAREGIVER'S TENDENCY OF SENDING TO SCHOOL

H1. Çocuğunuzu okula göndermek için ihtiyacınız olan koşullar sağlansa çocuğunuzu tekrar okula göndermeyi düşünür müsünüz? | If the conditions you need to send your child to school are met, would you consider sending your child back to school?

Evet Yes	1
Hayır No	2

H2. Şimdi size çocuğunuzu **(yeniden) okula göndermeyi düşünmeniz**de etkili olabilecek bazı ifadeler okuyacağım. Bunların her birinin çocuğunuzu okula göndermeniz ne derece etkili olacağını belirtir misiniz? 1 Hiç etkili olmaz, 5 Kesinlikle çok etkili olur anlamına gelmektedir. | Now I'll read to you some of the terms that might be effective in making you (re)consider sending your child back to school. On a scale of 1 to 5, please indicate to what extent each of these attributes will be effective in your decision?

		Hiç etkili olmaz Not effective at all				Kesinlikle çok etkili olur Definitely will be very effective	Bilmiyorum / Do not know
a)	Çocuğumun okula gittiğinde daha iyi bir geleceği olacağına inanırsam. If I believe my child will have a better future when they go to school.	1	2	3	4	5	9
b)	Çocuğumun okula gittiği için ileride daha çok para kazanabileceğine inanırsam. If I believe my child will earn more money in the future because he/she goes to school.	1	2	3	4	5	9
c)	Çocuğumun okula gittiği için daha iyi bir iş bulma fırsatı olacağına inanırsam. If I believe that my child will have a better chance of getting a job because he/she goes to school.	1	2	3	4	5	9
d)	Çocuğumun okulda bir mesleki bir eğitim alacak olursa. If my child could receive vocational training at school.	1	2	3	4	5	9
e)	Çocuğumun okulda güvende olacağına inanırsam. If I believe my child will be safe at school.	1	2	3	4	5	9
f)	Çocuğum okulda anadilinde eğitim alabilecek olursa. If my child can receive education in his/her mother tongue at school.	1	2	3	4	5	9
g)	Çocuğumun okul öncesinde Türkçe öğrenme fırsatı olursa. If my child has an opportunity to learn Turkish before going to school.	1	2	3	4	5	9
h)	Çocuğum hem ana dilinde hem de Türkçe eğitim alabilecek olursa. If my child can receive education both in his/her mother tongue and in Turkish.	1	2	3	4	5	9
i)	Çocuğumun eğitim masrafları konusunda finansal destek alabilirsek. If we can get financial support for my child's education costs.	1	2	3	4	5	9
j)	Çocuğumun okul beslenmesi konusunda finansal destek alabilirsek. If we can get financial support for my child's nutrition at school.	1	2	3	4	5	9
k)	Çocuğumun okula ulaşım masrafları konusunda destek alabilirsem. If I can get support for my child's transportation costs to the school.	1	2	3	4	5	9
m)	Okul idaresinin Türkiyeli ve Suriyeli çocuklara eşit davranırsa. If the school administration treats equally to Turkish and Syrian children.	1	2	3	4	5	9
n)	Okuldaki öğretmenlerin tutum ve davranışları daha kapsayıcı olursa.	1	2	3	4	5	9

		Hiç etkili olmaz Not effective at all				Kesinlikle çok etkili olur Definitely will be very effective	Bilmiyorum / Do not know
	If the attitudes and behaviors of teachers at school are more inclusive.						
o)	Çocuğum okulda din temelli bir eğitim alabilecek olursa. If my child can get a religion-based education at school.	1	2	3	4	5	9
p)	Engelli çocuğum için uygun koşulları sağlayan bir eğitim fırsatı bulursam. If I find proper education opportunity for my child with disability.						
q)	Kız ve erkekler ayrı sınıflarda eğitim alacak olursa. If boys and girls will be taught in separate classes.	1	2	3	4	5	9
r)	Çocuğum akranlarıyla aynı sınıf kademesine gidebilecek olursa. If my child will be able to attend the same grade as their peers.	1	2	3	4	5	9
s)	Okula kayıt yaptırmak için tercüman/çevirmen desteği alabilirsem. If I can get the support of an interpreter/ translator to enroll in the school.	1	2	3	4	5	9
t)	Okula kayıt yaptıрма işlemleri için rehberlik desteği alabilirsem. If I can get guidance support for enrollment in the school.	1	2	3	4	5	9
u)	Okul evimize yürüme mesafesinde olursa. If the school is within walking distance of our home.	1	2	3	4	5	9
v)	Evdeki diğer çocuklara bakacak biri olursa. If there is someone to take care of the other children in the house.	1	2	3	4	5	9
y)	Ev işlerinde bana yardım edebilecek başka birisi olsaydı. If there is someone to help me with housework at home.	1	2	3	4	5	9
z)	İş bulabilirsem. If I can get a job.	1	2	3	4	5	9

Ek 3: Kilit Bilgi Sağlayıcı Görüşme Rehberi

Section Name	Questions
I. Current Situation	- What do you think about the current situation of the refugee children's integration to education in your city? - State schools - TEC - ALP - Vocational trainings provided - In your opinion, what are the barriers to education for Syrian children? - How did the pandemic affect refugee children's access to education? - Rate of school drop outs? - Rate of children under risk of school dropout/ absenteeism? - Opportunity to follow up distance education? - Parents' tendency to send their children to school after pandemic; why?
II. Educational Services Provided	- What are the educational services provided for refugee children at school-age? - Conditional Cash Transfer for Education (CCTE) programme? - Accelerated Learning Programme (ALP)? - Local government (municipalities, muhtars, (I)NGOs, etc.) - Youth Centers?

	e. Public Education Centers (PECs)? f. Other?
III. Needs & Barriers to Access Education	5. What do you think are the main needs and barriers for the refugee children's to access education? a. Economic b. Cultural c. Physical d. Social 6. Do needs or barriers differ according to; a. Gender? b. Age? c. Household structure? d. Other?
IV. Obstacles Refugee Children & Parents Experience In School	7. What are the obstacles that refugee children experience in school? a. Language barrier b. Discrepancy between their current level of grade and level of knowledge c. Not being respected at school d. Being scorned by peers and or teachers e. Other? 8. What are the obstacles that refugee children's parents experience in school? a. Language barrier b. Bureaucratic obstacles c. Administrative barriers d. Social cohesion issues e. Safety problems f. Other?

V. Motivations & Interventions

9. In your opinion, what is the perspective of school staff (director, teachers, etc.) towards a) Syrian children? b) Syrian parents/ caregivers?
 - a. Financial
 - b. Cultural
 - c. Religious
 - d. Social
 - e. Psycho-social
10. In your opinion, what kind of measures can be taken to overcome the barriers that Syrian parents/caregivers face in terms of enrolling their children in school?
Please consider:
 - a) Parents whose child is never enrolled in school
 - b) Parents whose child has dropped out.*In terms of:*
 - a. Finance
 - b. Culture
 - c. Religion
 - d. Socially
 - e. Psycho-socially
11. In your opinion, what kind of interventions could be applied by governments, local governments, (I)NGOs, etc. to overcome the school directors/staff's negative attitudes and behaviors towards a) Syrian children? b) Syrian parents/ caregivers?
 - a. Financial
 - b. Cultural
 - c. Religious
 - d. Social
 - e. Psycho-social
 - f. Physical
 - g. Communication Methods, Channels and Messages
 - h. Whether different activities would be recommended for different ages grades/levels
12. In your opinion, how has the pandemic impacted various barriers to education?
13. Has the pandemic had an impact on families' motivation to send their children to school?
14. How can families who do not intend to send their children to school after the pandemic be motivated to send their children back to school?

Ek 4: Kayıt Olmamış Çocuklarla Derinlemesine Görüşme | Moderatör Rehberi

SECTION I. ISINMA SORULARI | WARM UP QUESTIONS

1. Öncelikle bana biraz kendini anlatır mısın? / *First of all, can you tell me about yourself?*
2. Kaç yaşındasın? / *How old are you?*
3. Bu evde kimlerle birlikte yaşıyorsun? / *Who do you live with in this house?*

4. Ne zamandır bu şehirde yaşıyorsunuz? Daha önce nerede yaşıyordunuz hatırlıyor musun? / *How long have you been living in this city? Do you remember where you lived before?*
5. Şimdi bir gününü nasıl geçirdiğini düşünmeni istiyorum. Sabah uyandıktan sonra akşam yatana kadar neler yapıyorsun biraz anlatır mısın? / *Now I want you to think about how you spent your days. Can you speak about what you are doing after waking up until going to bed?*
6. Kovid-19/salgını senin hayatını nasıl etkiledi? Hayatında neler değişti? / *How did the Covid-19 / outbreak affect your life? What has changed in your life?*

SECTION II. ROL & SORUMLULUKLAR | ROLES & RESPONSIBILITIES

EV İÇİ | AT HOME

Şimdi biraz evdeki yaşamını konuşalım. / *Let's talk about your daily life at home.*

(Moderatöre Not: Günlerin nasıl geçiyor sorusuna yanıt vermediyse yeniden sorulabilir) / *(Note to Moderator: Q:'how about your daily life' can be asked again)*

7. Evde neler yapıyorsun? / *What are you doing at home?*
8. Peki, evde büyüklerine yardımcı oluyor musun? / *What kind of duties do you have at home? Ex. Do you help elders at home?*
 - Evetse: Hangi konularda yardımcı oluyorsun (açmak gerekirse: ev işleri, kardeşlere bakmak, yemek temizlik vb.) (Moderatöre not: Özellikle çocuğun evdeki görev ve sorumlulukları ile ilgili bilgi edinmeye çalışın.) / *If yes; how do you help them? (Note to moderator: Try to find out especially about the role and responsibilities of the child at home.)*

EV DIŞI | OUT OF HOME

9. Ev dışında bir işte çalışıyor musun? / *Do you work?*
10. Eğer çalışıyorsa; nerede çalışıyordun/çalışıyorsun? / *If yes; where do/did you work?*
11. Çalıştığın işte para kazanıyor musun? / *Do you earn money for your work?*
 - Evetse: Kazandığın paranın nasıl / neye harcadığını biliyor musun? / *If yes; do you know how/to what the money you earned is spent on?*
12. Covid-19/ salgın öncesi çalışıyor muydun? / *Have you been working before pandemic?*
13. Biraz çalışma koşullarından bahseder misin? Mesela her gün işe gidiyor muydun? Tam gün mü yoksa yarım gün mü çalışıyorsun? Düzenli olarak işe gidiyor musun(muydun)? / *Can you talk a little bit about working conditions? For example, did you go to work regularly every day? Did you work full time or part time?*
14. **MODERATÖRE NOT: BU SORU SADECE 14-18 YAŞ GRUBUNA SORULACAKTIR.** Yaptığın işe dair mesleki becerileri nerede öğrendin? / **NOTE TO MODERATOR: THIS QUESTION WILL ONLY BE ASKED TO 14-18 AGE GROUP.** *Where/how did you get your vocational skills for your job?*

ARKADAŞ İLİŞKİLERİ | RELATIONSHIPS WITH FRIENDS

15. Mahallede arkadaşların var mı? / *Do you have friends in the neighborhood?*
16. Arkadaşlarınla neler yapıyorsunuz? / *What do you do with your friends?*
17. Arkadaşların çalışıyor mu? / *Do they (friends) work?*
18. Arkadaşların okula gidiyor mu? / *Do they go to school?*
19. Arkadaşların da gitmiyorsa: Arkadaşların okula gitseydi sen de gitmek ister miydin? / *If don't: If your friends were going to school, would you want to go too?*

SECTION III. OKUL İLE İLİŞKİLER | RELATIONS WITH SCHOOL

Şimdi sana okulla ilgili sorular soracağım. / Let's talk a little bit about school.

20. En son ne zaman okula gidiyordun hatırlıyor musun? / *Do you remember when was the last time you went to school?*
21. Okulu nasıl bir yer olarak düşünüyorsun? / *What do you think about school?*
22. Okulla ilgili neler biliyorsun? / *What do you know about school?*
23. Ailede okula giden başka bir çocuk/kardeşin var mı? / *Do you have any siblings (or children) in your family who go to school?*
24. Sen de okula gitmek ister miydin? Neden? / *Would you like to go to school? Why?-Why not?*
25. Okula gitmiyor olmak sana nasıl hissettiriyor? / *How do you feel about not going to school?*
26. Okula gitmemeye sen mi karar verdin? Ailen mi karar verdi? Birlikte mi karar verdiniz? / *Did you decide not to go to school? OR Did your family? Together?*
 - Kendi ise: Okula neden gitmek istemediğini bana anlatabilir misin? / *if him/herself: Can you tell me why you don't want to go to school?*
 - Ailesi ise: Ailen sana okula neden gitmediğini anlattı mı? Evetse: Neden gitmiyormuşsun? / *if his/her family; Did your parents explain you why? If yes; how did your parent explained the reasons?*
27. Sence neler farklı olsaydı okula giderdin? / *What kind of differences would make you to go school?*
28. Okula gitmediğin için ev içinde daha fazla sorumluluğun/işin oluyor mu? / *Do you have more responsibilities / duties at home because of not going to school?*
 - Bunları yapmaktan memnun musun? / *Are you happy with these?*
 - Evdeki bu işleri yaparken nasıl hissediyorsun? / *How do you feel while doing these?*

SECTION IV. OKULA YÖNELİK ALGILAR | PERCEPTION OF SCHOOL

Peki okulun iyi yanlarını, faydalarını konuşmaya devam edelim; / Let's continue to talk about good parts and benefits of school...

29. Sence okula gitmek çocukların/gençlerin hayatının daha iyi olmasını sağlar mı? / *Do you think going to school will make the lives of children / young people better?*
30. Peki senin hayatının daha iyi olmasını sağlar mı? Neden? ve nasıl? / *Does it make your life better? Why? and how?*
31. Okula gitmenin senin için faydalı/yararlı olduğunu düşünüyor musun? Neden? / *Do you think going to school is beneficial? Why?-Why not?*
32. Sence okul çocuklar için güvenli bir yer mi? Hayırsa: Neden? / *Do you think school is a safe place for children? If not: Why?-Why not?*
33. Okulda kendini rahat ve güvende hissediyor muydun? Hayırsa: Neden? / *Did you feel comfortable and safe at school? If not: Why?- Why not?*
34. Okula giden insanlar ve gitmeyen insanlar arasında sence bir fark oluyor mu? Fark oluyorsa: Nasıl bir fark oluyor? / *Do you think there is a difference between people who go to school and people who do not? If there is a difference: What are different?*
35. Okula devam etmenin gelecekte iyi bir meslek sahibi olmak için önemli olduğunu düşünüyor musun? / *Do you think it is important to attend to school for better jobs?*

- Evetse: Nasıl? / *If yes how?*
 - Hayırsa: Neden? / *If now why?*
36. Okula devam etmenin ileride daha çok para kazanmak için önemli olduğunu düşünüyor musun? / *Do you think it is important to attend school to earn much more money in future?*
- Evetse: Nasıl? / *If yes how?*
 - Hayırsa: Neden? / *If now why?*

SECTION V. İHTİYAÇLAR VE GELECEKTEN BEKLENTİ | NEEDS & EXPECTATIONS FROM FUTURE

37. Okulla ilgili bu kadar konuştuk, bugün hayatında neler değişse okula başlayabilirsin? / *We've talked so much about school, what kind of changes will help you to go to school?*
38. ..
39. Şu an okula başlamak istesen okulda seni neler rahat ve güvende hissettirir? / *If you want to start school now, what would make you feel comfortable and safe at school?*
40. Okula gitmeyecek olsan da ilgilendiğin, merak ettiğin, hoşuna giden konularla ilgili (mesela müzik, spor, okuma yazma, dil öğrenme vb. örnek de verilebilir) neler öğrenmek isterdin? / *Even if you won't go to school, what would you like to learn about the topics you are interested in, curious about (eg music, sports, literacy, language learning, etc.)?*
41. Okula dönmeyecek olsan da meslek edinmek için neler öğrenmek isterdin? / *Even if you were not going to go back to school, what would you like to learn to get a profession?*
42. Bir sabah uyandığında 10 yıl geçmiş diyelim, kendini nasıl hayal ediyorsun? / *Let's say it has been 10 years when you wake up one morning, how do you imagine yourself?*
43. Peki bu hayallerinin gerçekleşmesi için sence bugün neler yapman gerekiyor? / *What do you need to do today, to make these dreams come true?*
44. Son olarak öğretmenlere, okul ve eğitim konusunda çalışan yetişkinlere/büyüklerle bir şey söyleyecek olsan ne söylerdin? Onlardan ne isterdin? / *Finally, what would you say if you were able to say something to teachers, adults, people working on school and education? What would you want from them?*

Ek 5: Okulu Bırakan Çocuklarla Derinlemesine Görüşme | Moderatör Rehberi

SECTION I. ISINMA SORULARI | WARM UP QUESTIONS

1. Öncelikle bana biraz kendini anlatır mısın? / *First of all, can you tell me about yourself?*
2. Kaç yaşındasın? / *How old are you?*
3. Bu evde kimlerle birlikte yaşıyorsun? / *Who do you live with in this house?*
4. Ne zamandır bu şehirde yaşıyorsunuz? Daha önce nerede yaşıyordunuz hatırlıyor musun? / *How long have you been living in this city? Do you remember where you lived before?*
5. Şimdi bir gününü nasıl geçirdiğini düşünmeni istiyorum. Sabah uyandıktan sonra akşam yatana kadar neler yapıyorsun biraz anlatır mısın? / *Now I want you to think about how you spent your days. Can you speak about what you are doing after waking up until going to bed?*
6. Kovid-19/salgını senin hayatını nasıl etkiledi? Hayatında neler değişti? / *How did the Covid-19 / outbreak affect your life? What has changed in your life?*
7. **MODERATÖRE NOT: BU SORU SADECE 14-18 YAŞ GRUBUNA SORULACAKTIR.** Suriye'den Türkiye'ye geldiğinizde kaç yaşındaydın, hatırlıyor musun? / **NOTE TO MODERATOR: THIS QUESTION WILL ONLY BE ASKED TO 14-18 AGE GROUP.** *Do you remember how old were you when you came from Syria?*

8. **MODERATÖRE NOT: BU SORU SADECE 14-18 YAŞ GRUBUNA SORULACAKTIR.** Suriye'den Türkiye'ye geldiği yaş dikkate alınarak; / **NOTE TO MODERATOR: THIS QUESTION WILL ONLY BE ASKED TO 14-18 AGE GROUP.** *Considering the age of immigration;*

- Suriye'de okula gidiyor muydun? / *Were you going to school in Syria?*
- Kaçınıcı sınıfa kadar orada okusun? / *Until which grade you been to school?*

SECTION II. ROL & SORUMLULUKLAR | ROLES & RESPONSIBILITIES

EV İÇİ | AT HOME

Şimdi biraz evdeki yaşamını konuşalım. / *Let's talk about your daily life at home.*

(Moderatöre Not: Günlerin nasıl geçiyor sorusuna yanıt vermediyse yeniden sorulabilir) / *(Note to Moderator: Q:'how about your daily life' can be asked again)*

9. Evde neler yapıyorsun? / *What are you doing at home?*
10. Peki, evde büyüklerine yardımcı oluyor musun? / *What kind of duties do you have at home? Ex. Do you help elders at home?*
- Evetse: Hangi konularda yardımcı oluyorsun (açmak gerekirse: ev işleri, kardeşlere bakmak, yemek temizlik vb.) (Moderatöre not: Özellikle çocuğun evdeki görev ve sorumlulukları ile ilgili bilgi edinmeye çalışın.) / *If yes; how do you help them? (Note to moderator: Try to find out especially about the role and responsibilities of the child at home.)*

EV DIŞI | OUT OF HOME

11. Ev dışında bir işte çalışıyor musun? / *Do you work?*
12. Eğer çalışıyorsa; nerede çalışıyordun/çalışıyorsun? / *If yes; where do/did you work?*
13. Çalıştığın işte para kazanıyor musun? / *Do you earn money for your work?*
- Evetse: Kazandığın paranın nasıl / neye harcadığını biliyor musun? / *If yes; do you know how/to what the money you earned is spent on?*
14. Covid-19/ salgın öncesi çalışıyor muydun? / *Have you been working before pandemic?*
15. Biraz çalışma koşullarından bahseder misin? Mesela her gün işe gidiyor muydun? Tam gün mü yoksa yarım gün mü çalışıyorsun? Düzenli olarak işe gidiyor musun(muydun)? / *Can you talk a little bit about working conditions? For example, did you go to work regularly every day? Did you work full time or part time?*
16. **MODERATÖRE NOT: BU SORU SADECE 14-18 YAŞ GRUBUNA SORULACAKTIR.** Yaptığın işe dair mesleki becerileri nerede öğrendin? / **NOTE TO MODERATOR: THIS QUESTION WILL ONLY BE ASKED TO 14-18 AGE GROUP.** *Where/how did you get your vocational skills for your job?*

ARKADAŞ İLİŞKİLERİ | RELATIONSHIPS WITH FRIENDS

17. Mahallede arkadaşların var mı? / *Do you have friends in the neighborhood?*
18. Arkadaşlarınla neler yapıyorsunuz? / *What do you do with your friends?*
19. Arkadaşların çalışıyor mu? / *Do they (friends) work?*
20. Arkadaşların okula gidiyor mu? / *Do they go to school?*
21. Arkadaşların da gitmiyorsa: Arkadaşların okula gitseydi sen de gitmek ister miydin? / *If don't: If your friends were going to school, would you want to go too?*

SECTION III. OKUL İLE İLİŞKİLER | RELATIONS WITH SCHOOL

OKUL GÜNLERİ | SCHOOL DAYS

Şimdi biraz da okula gittiğin zamanlarla ilgili konuşalım / Let's talk a little bit about your school days

22. En son ne zaman okula gidiyordun hatırlıyor musun? / *Do you remember when was your last time you went to school?*
23. Kaçınıcı sınıftaydın? Ya da okulun neresiydi (okulun adı ilkokul mu, geçici eğitim merkezi mi anlamamızı kolaylaştırır)? / *Which grade were you in? What was the type of your school? (Public, TEC, etc.)*
24. Okulda hangi dilde eğitim alıyordun? Türkçe, Arapça hem Türkçe hem de Arapça / *Which language was the education language at the school? Turkish, Arabic, both?*
25. Türkçe konuşabiliyor musun? Okulda mı Türkçe öğrendin? Türkiyeli insanlar ile kolay anlaşabiliyor musun? / *Do you speak Turkish? Did you learn it at school? Can you easily speak to people from the Turkish community?*
26. Okulda kendini başarılı hissediyor muydun? Evetse neden, hayırsa neden... / *Have you been feeling successful at school? If yes why, if no why?*
 - Hayırsa, ne olsaydı kendini okulda daha başarılı hissederdin? / *If no; how would you feel successful?*
27. Okula gitmeyi neden bıraktığını hatırlıyor musun? / *Do you remember why you stopped going to school?*
28. Sen mi gitmek istemedin, ailen mi gitmeni istemedi? / *Was it your choice, or your family's?*
29. Kendi kararı ise; Okulda seni rahatsız eden bir şeyler oluyor muydu? (Moderatöre not: Bırakma nedenini açıklamazsa yeniden sorulabilir) / *If his/her choice; did something bother your at school? (Note to Moderator: If he/she does not explain the reason for dropping out, reasons can be asked again.)*
30. Okulu bırakma kararını alırken okuldan kimseyle bu konuyu konuştun mu? Ya da kimse seninle konuştu mu? Öğretmenin, müdür, rehber öğretmen... / *While making your decision to drop out, did you talk to anyone from your school? Or anyone talk to you? Teacher, principal, counselor ...*

ÖĞRETMENLE İLİŞKİLER | RELATIONS WITH TEACHER

31. Öğretmenlerle aran (ilişkin) nasıldı, anlaşabiliyor muydunuz? / *How was your relationship with the teachers?*
 - Anlaşamıyorlarsa, neden? / *If not well, why?*
32. Öğretmenler sana ve Türkiyeli arkadaşlarına benzer şekilde davranıyor muydu? / *Did your teachers act the same to you and your Turkish friends?*
33. Öğretmenlerin sana karşı anlayışlı mıydı? / *Was your teacher kind/understanding to you?*
34. Derslerin nasıldı, notların yüksek miydi? / *How were your lessons, were your grades high?*
35. Öğretmen ders anlatırken dersi anlamakta zorlandığın zamanlar oluyor muydu? Hangi konuda zorlanıyordun? / *Was it hard for you to understand the lessons/courses?*
36. Derste anlamadığın bir konu olduğunda teneffüslerde öğretmenin yanına gidip soruyor muydun? / *Could you easily go and ask your teacher if you've had trouble in understanding?*
 - Sormuyorsa neden? / *If not; why?*
 - Soruyorsa: Sorduğunda öğretmen sana nasıl davranıyordu? / *If yes, how was your teacher treating you?*
37. Okul yönetimi/müdür sence tüm öğrencilere eşit/benzer davranıyor muydu? / *Do you think school principal treated all students equally?*

38. Okula gittiğinde kendini nasıl hissediyordun? (Mutlu, üzgün, kızgın, dışlanmış, enerjik, bıkkın, keyifli, yorgun) / *How did you feel when you went to school? (Happy, sad, angry, excluded, energetic, bored, joyful, tired...)*
39. Eğer hatırlıyorsan, Öğretmen sınıfa ilk geldiğin arkadaşlarınla seni nasıl tanıştırdı? / *If you remember, how your teacher introduced you to your classmates?*
40. EĞER hem ilkokul hem ortaokula, ya da hem GEM hem de devlet okuluna gitmişse aralarında ne gibi farklar olduğu, hangisinde daha mutlu olduğu, hangisinde daha rahat ve iyi hissediyordun? Neden? / *If you went both TEC and public school and/or primary and secondary; in which were you happier and feeling comfortable? Why?*

ARKADAŞLARLA İLİŞKİLER | RELATIONS WITH FRIENDS

41. Okula ilk başladığında hemen arkadaş edindi mi? / *Did you make friends right away when you first started the school?*
42. Okulda daha çok Türkiyeli çocuklarla mı Suriyeli çocuklarla mı arkadaş oluyordun? / *Who did you hang out the most at the school, Turkish or Syrian students?*
43. Sınıf arkadaşlarınla aran (ilişkin) nasıldı, anlaşabiliyor muydunuz? / *How was your relationship with your friends?*
- Anlaşamıyorlarsa, neden? / *If not so well, why?*

OKUL İKLİMİ | SCHOOL CLIMATE

44. Seni okulda neler mutlu ediyordu? / *What made you happy at school?*
45. Peki, okulda en çok seni ne rahatsız ediyordu ya da mutsuz ediyordu? / *So, what bothered you or made you unhappy the most at school?*
46. Okulu, okuldaki arkadaşlarını, öğretmenlerini özleyiyor musun? / *Do you miss your school, friends and teachers?*
47. Evetse: En çok neyi özlüyorsun? / *If yes, what do you miss the most?*
48. Peki okulla ilgili hiç özlemediğin şeyler var mı? Bana biraz bunları anlatır mısın? / *Are there anything /people that you never miss? Can you tell me about it?*
49. Sence okulda olması gereken 3 önemli özellik nedir? / *What are the 3 important features that a school should have?*
50. Sence okulun en iyi tarafı nedir? (Dersler, teneffüsler, arkadaşlar, oyun...) / *What is the best part of school? (Lessons, breaks, friends, playing...)*
51. Peki hem bugün için hem de gelecek için düşündüğünde okulun bir çocuk, bir insan için nasıl faydaları olabilir? / *So, when you think about it both for today and for the future, what benefits can the school have for a child and a person?*
52. Peki sen okula tekrar gitmeyi ya da devam etmeyi düşünüyor musun? Evet ise nasıl? (Açık öğretim vb.?) / *Do you think/plan going back to school, education life? If yes, how?*

SECTION IV. OKULA YÖNELİK ALGILAR | PERCEPTION OF SCHOOL

Peki okulun iyi yanlarını, faydalarını konuşmaya devam edelim; / *Let's continue to talk about good parts and benefits of school...*

53. Sence okula gitmek çocukların/gençlerin hayatının daha iyi olmasını sağlar mı? / *Do you think going to school will make the lives of children / young people better?*

54. Peki senin hayatının daha iyi olmasını sağlar mı? Neden? ve nasıl? / *Does it make your life better? Why? and how?*
55. Okula gitmenin senin için faydalı/yararlı olduğunu düşünüyor musun? Neden? / *Do you think going to school is beneficial? Why?*
56. Sence okul çocuklar için güvenli bir yer mi? Hayırsa: Neden? / *Do you think school is a safe place for children? If not: Why?*
57. Okulda kendini rahat ve güvende hissediyor muydun? Hayırsa: Neden? / *Did you feel comfortable and safe at school? If not: Why?*
58. Okula giden insanlar ve gitmeyen insanlar arasında sence bir fark oluyor mu? Fark oluyorsa: Nasıl bir fark oluyor? / *Do you think there is a difference between people who go to school and people who do not? If there is a difference: What are different?*
59. Okula devam etmenin gelecekte iyi bir meslek sahibi olmak için önemli olduğunu düşünüyor musun? / *Do you think it is important to attend to school for better jobs?*
- Evetse: Nasıl? / *If yes how?*
 - Hayırsa: Neden? / *If not: Why?*
60. Okula devam etmenin ileride daha çok para kazanmak için önemli olduğunu düşünüyor musun? / *Do you think it is important to attend school to earn much more money in future?*
- Evetse: Nasıl? / *If yes how?*
 - Hayırsa: Neden? / *If not: Why?*

SECTION V. OKULU BIRAKMA SONRASI YAŞAM | LIFE AFTER DROP OUT

Peki bir süredir okula gitmiyorsun, okuldan sonra günlük yaşamın nasıl değişti? / Well, you haven't been in school for a while, how has your daily life changed after school?

61. Günlerin nasıl geçiyor? / *How about your days?*
62. Sence neler daha iyi neler daha kötü? / *What is better and what is worse after school life?*
63. Okuldan ayrıldıktan sonra evdeki görevlerin, sorumlulukların değişti mi? / *Did your roles and responsibilities change after you left school?*
64. Ailenin senden beklentisi okuldan ayrıldıktan sonra değişti mi? / *Did your family's expectations change after you left school?*

SECTION VI. İHTİYAÇLAR VE GELECEKTEN BEKLENTİ | NEEDS & EXPECTATIONS FROM FUTURE

65. Okulla ilgili bu kadar konuştuk, okula geri dönmeyi istiyor musun ya da düşünüyorsun? / *We've talked so much about school; do you want or think about going back to school?*
66. Bugün ne olsa okula geri dönerdin? / *How would you go back to school today, what kind of changes would pull you back to school?*
- Arkadaşlarınla iletişimde neler değişse okula geri dönerdin? / *What kind of changes in your relationship with friends would pull you back to school?*
 - Öğretmenleriyle ilişkilerinde neler değişse okula geri dönerdin? / *What kind of changes in your relationship with teachers would pull you back to school?*
 - Okul yöneticilerinde (müdür) ilişkilerinde neler değişse okula geri dönerdin? / *What kind of changes in your relationship with school administrators/principal would pull you back to school?*
 - Okulda ve derslerde neler değişse okula geri dönmek isterdin? / *What kind of changes in school and lectures, would pull you back to school?*
 - Yaşamında neler değişse okula geri dönmek istedin? / *What kind of changes in life, would make you go back to school?*

67. Okula dönmeyecek olsan da ilgilendiğin, merak ettiğin, hoşuna giden konularla ilgili (mesela müzik, spor, okuma yazma, dil öğrenme vb. örnek de verilebilir) neler öğrenmek isterdin? / *Even if you won't go back to school, what would you like to learn about topics you are interested in, curious about (eg music, sports, literacy, language learning, etc.)?*
68. Okula dönmeyecek olsan da meslek edinmek için neler öğrenmek isterdin? / *Even if you were not going to go back to school, what would you like to learn to get a profession?*
69. Bir sabah uyandığında 10 yıl geçmiş diyelim, kendini nasıl hayal ediyorsun? / *Let's say it has been 10 years when you wake up one morning, how do you imagine yourself?*
70. Peki bu hayallerinin gerçekleşmesi için sence bugün neler yapman gerekiyor? / *What do you need to do today, to make these dreams come true?*
71. Son olarak öğretmenlere, okul ve eğitim konusunda çalışan yetişkinlere/büyüklerle bir şey söyleyecek olsan ne söylerdin? Onlardan ne isterdin? / *Finally, what would you say if you were able to say something to teachers, adults, people working on school and education? What would you want from them?*

Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla yayını hazırlayan kurumun sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği İnsani Yardım Kurumu'nun görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

EĞİTİMİN ÖNÜNDEKİ ENGELLERİN

ANALİZİ VE TÜRKİYE’NİN
GÜNEYDOĞUSUNDAKİ

OKUL DIŞI MÜLTECİ ÇOCUKLARIN
PROFİLİ

İletişim:

Koşuyolu Mah. Koşuyolu Cad. No:52
Kadıköy / İSTANBUL

Telefon: +90 216 540 50 21

Email: info@ingev.org

Web Sitesi: www.ingev.org

2021